

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

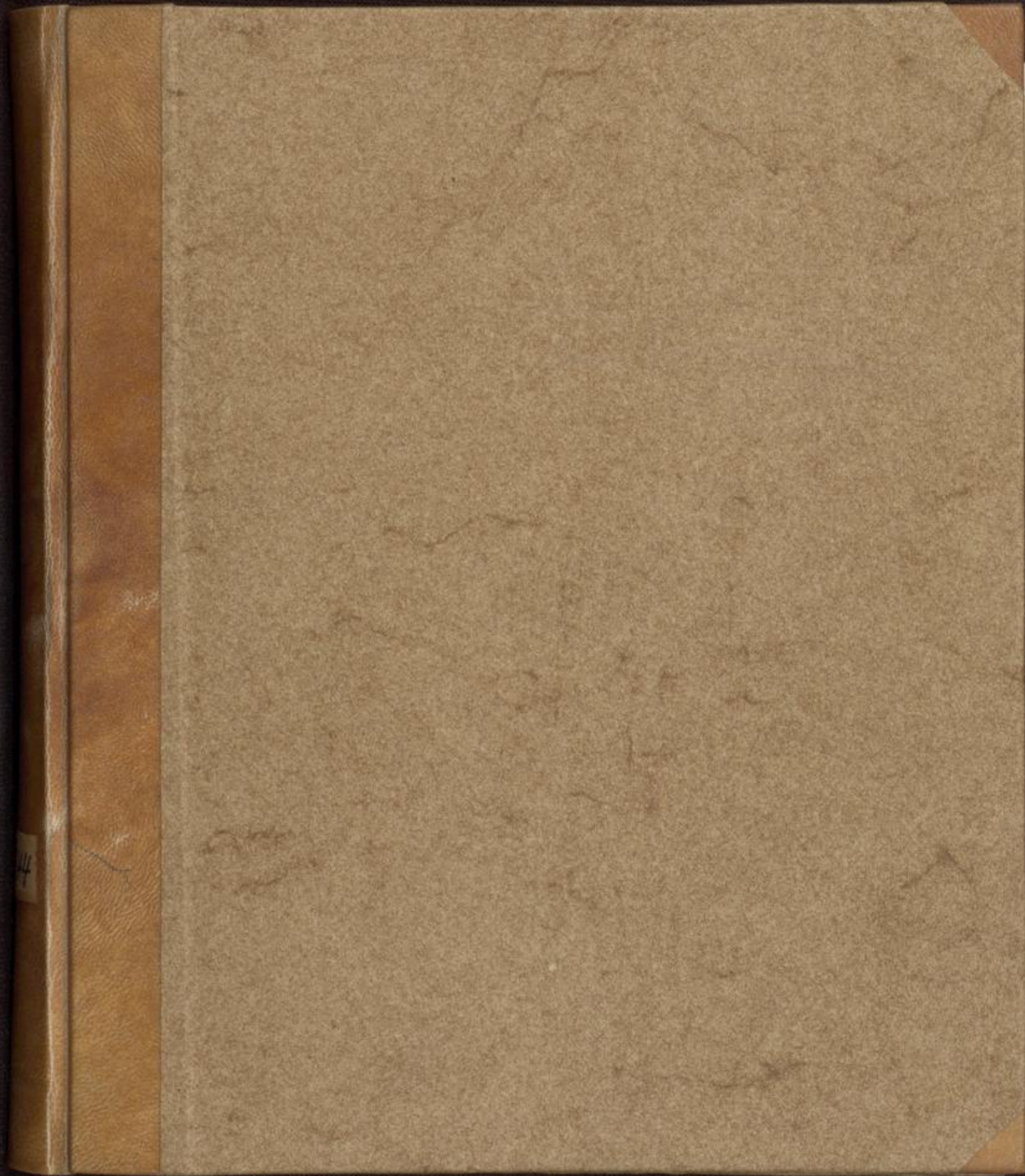
Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Collatio sup. universos Luteranae confessionis Augustae
a. 1530 - Cod. Ettenheim-Münster 44**

Hoffmeister, Johann

[S.l.], 1540

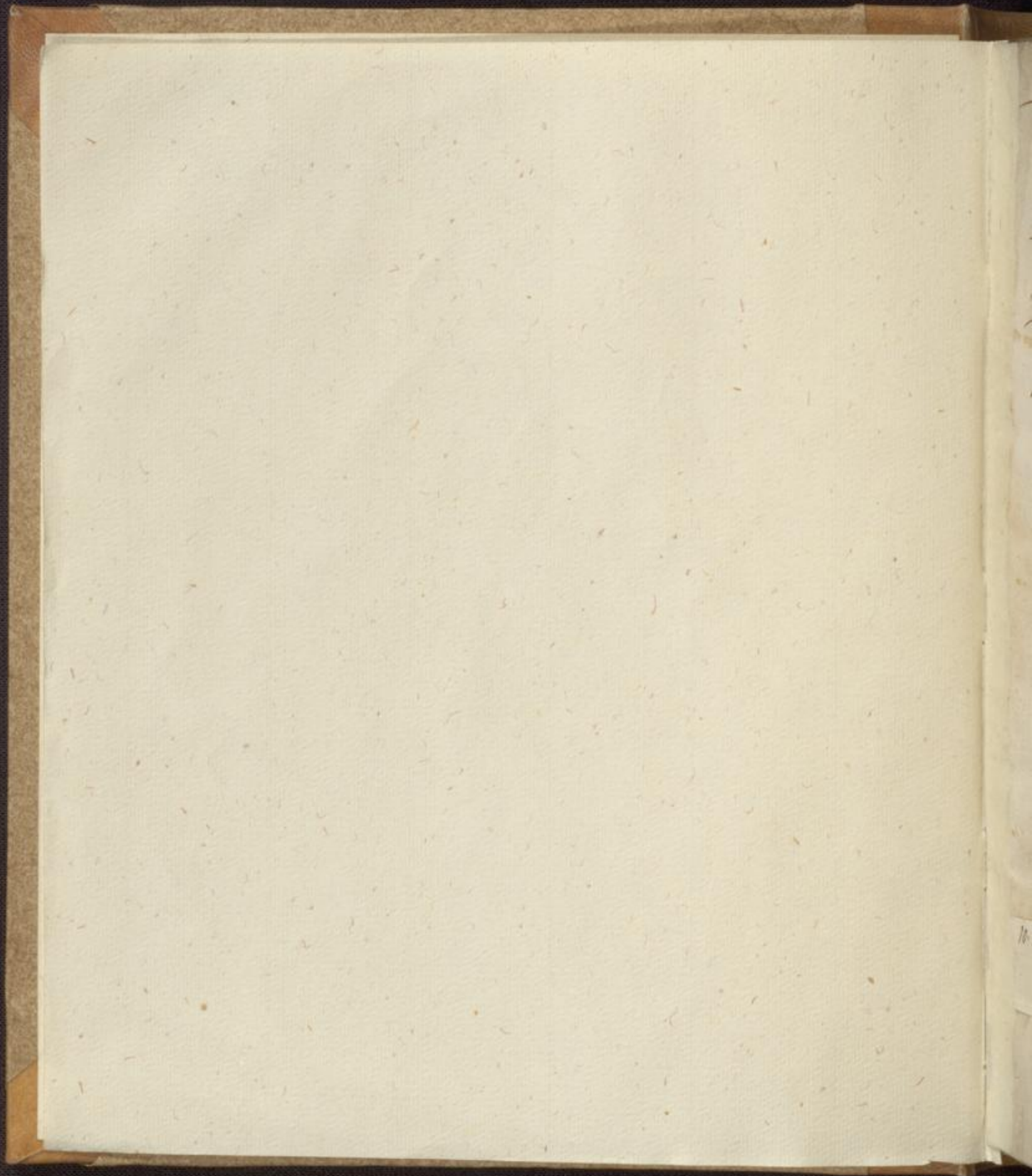
[urn:nbn:de:bsz:31-108158](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-108158)

EM 44

Heinrich - Erlösung will mit
der Bestimmung / 574 werden
Fragment: EM 44/2

E. M. 44

Tunc foris Communitas huiusmodi, quanto plures erunt potius
ad res laqueos vitandos. Argens de Timi: lib. 1. cap. ultimo.

Ad Commendatos Hereticos via

In primis, Humani ingenij imbecillitas illis idemidem ob oculo ponenda.
Hinc ex adverso diuinorum dogmatum subtilitas exullanda.

Deum non omnia, omnibus similes & formae similes

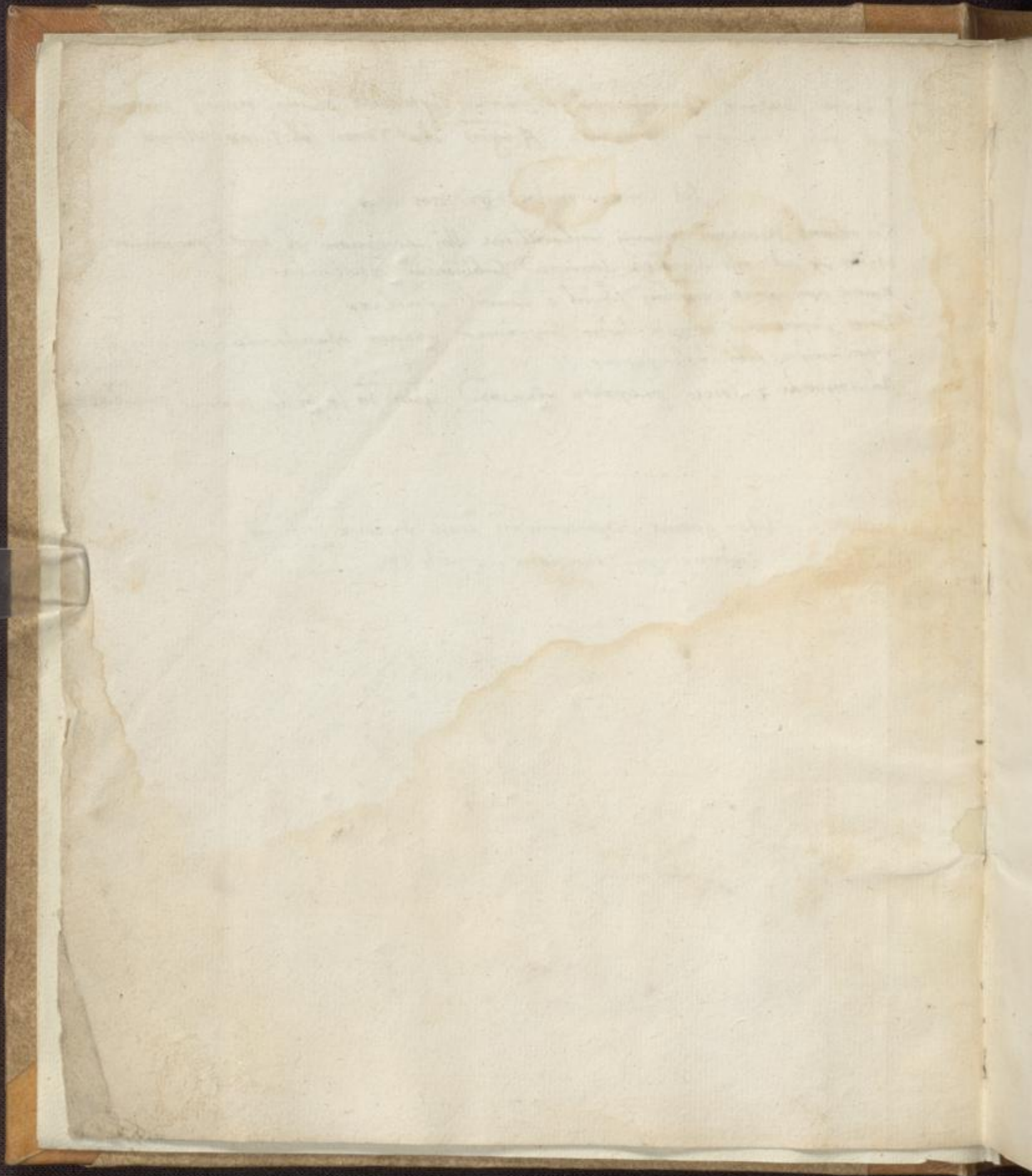
Tum superuacuis scriptis hominum superuacua exarsa ostendenda, qui & ipsi
videntur sibi velle sapere.

Admonendi & suorum propriorum reuocandi, quoniam in se bello sapientie perituros.

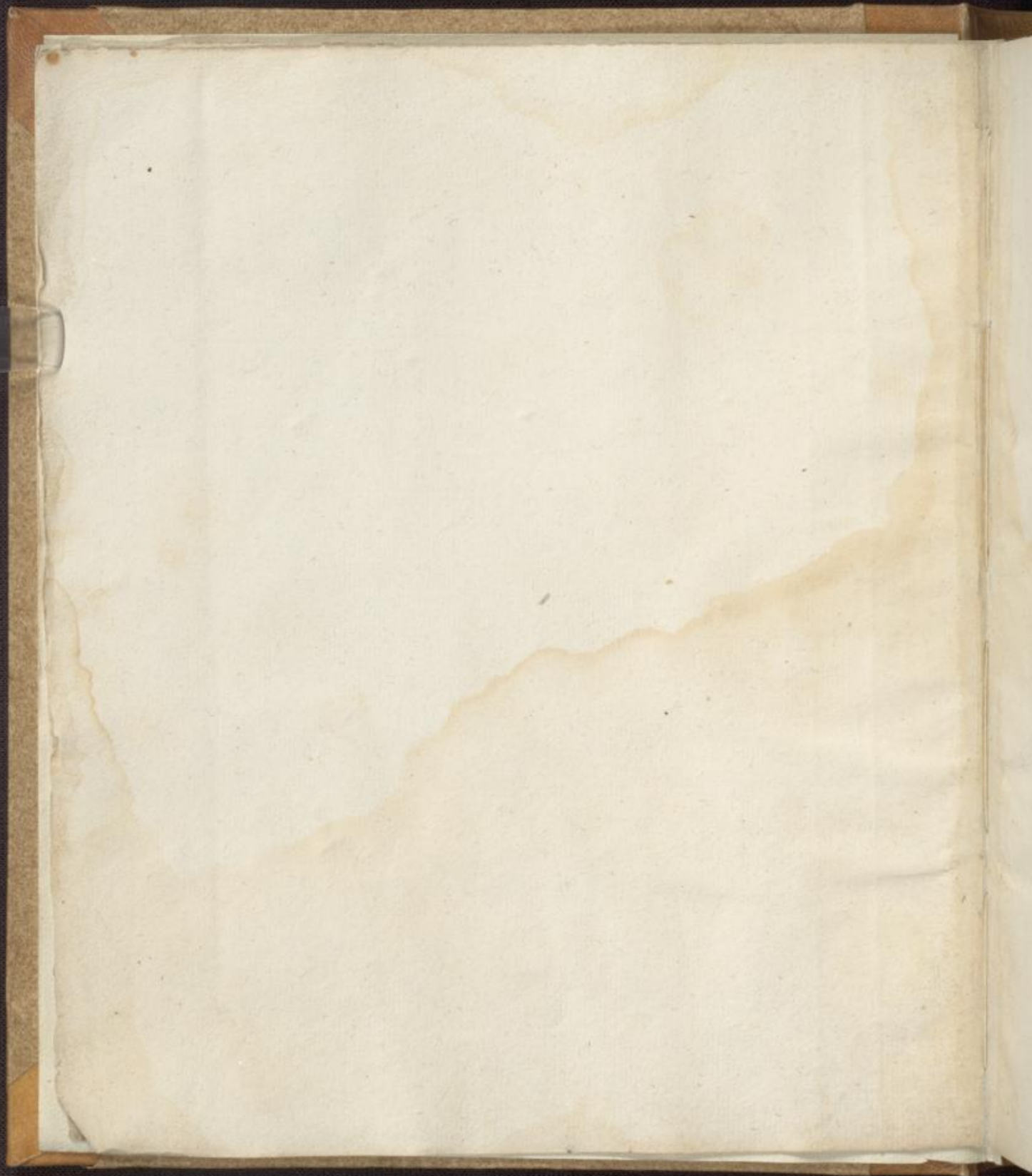
Hoc genus Commendatorum non reperitur nisi in
vniuerso in oratione. Math. 17.

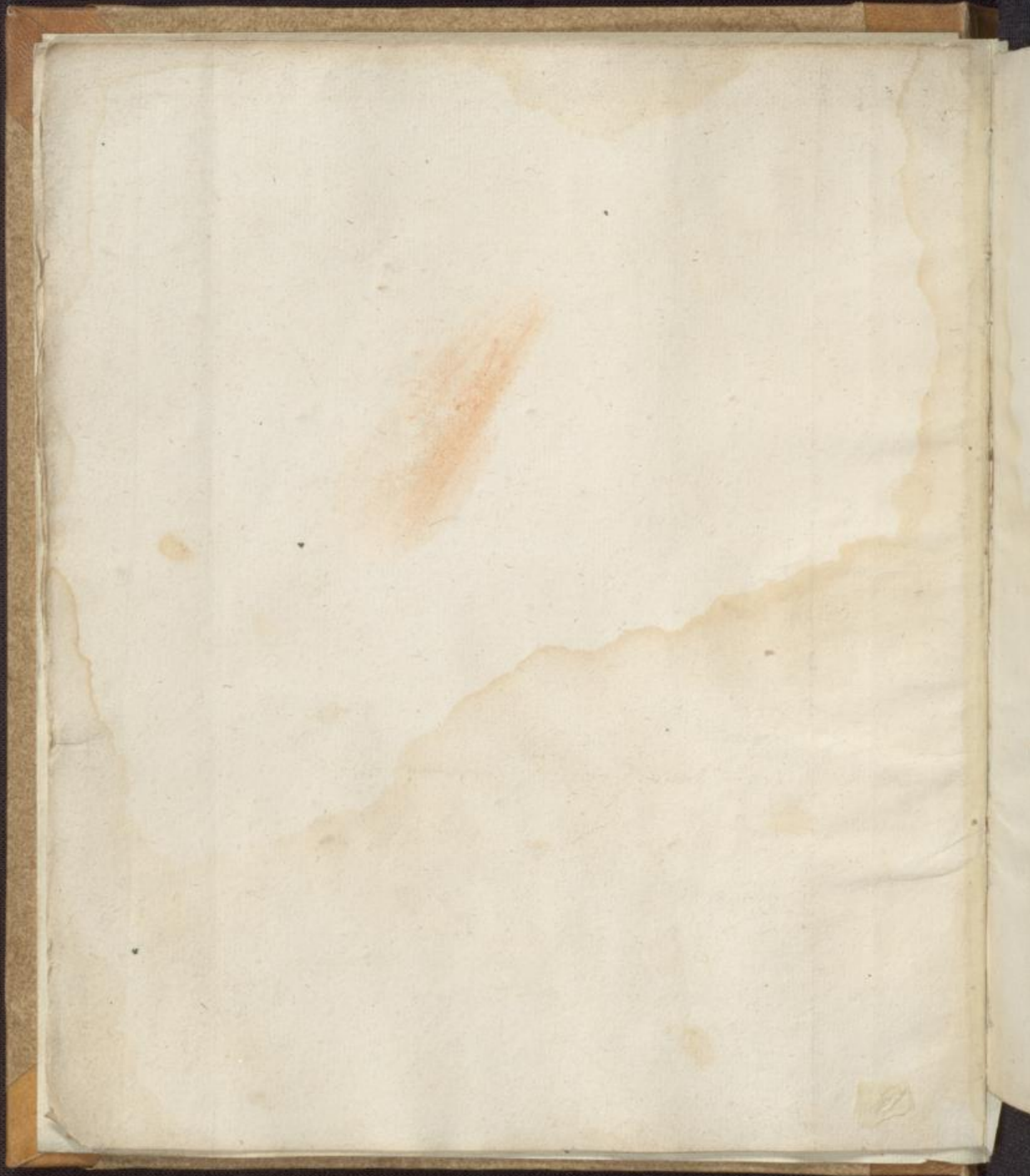
10. Hofmeisteri augustini Colmar. Collatio super universos Lutheri
nae confessionis Augustinae a. 1530. original. Hoffmann

11

III

IV

Collatio supra Universos Luther:
ranae Confessionis, Augustae Anno
1530 Esari exhibita, articulos;
quatenus huj à catholicis vel fide:
piendi vel corrigendi.

Autore f. Joanne Hoffmanno
Augustiniano Colmarum.

Is Hereticus, nostra fides est. omnesq; illi se vint:
mitem vinculo, vincunt. Hila. lib. 1. de Tern: pag. 11.

Tunc canit Cygni, quae canerent Graeculj

De maligonia Heretis est, non de scipina: et factus non homo,
sed canis. Hila. lib. 2.

Principalis praedictio est, omni malo vint initia op:
primere, et frequentem morbum legum medicina reserere.
Hic Valentinus et rursus Ang: Ang. in Confessio: Comity
(halsedonem).

Confessionis Augustinæ
utheranorum, Articulus
Primus:

Ecclesie magno consensu apud nos docent, Dece-
tum Nicenæ Synodi, de unitate essentie diuine; & de ter-
tibus personis uerum & sine ulla dubitatione credendum esse. Vi-
delicet quod sit una essentia diuina, que et appellatur et est deus eter-
nus, inexhaustus, impaxibilis, immensa potentia, sapientia, bonitate, creator
et conseruator omnium rerum, uisibilium et inuisibilium, & tamen tres
sint persone, eiusdem essentie, & potentie, & coeternæ, Pater, Filius & spūs
sanctus. Et nomine persone utuntur ea significatione, quæ usi sunt in hac
causa scriptoribus Ecclesiasticis; ut significet non partem aut qualitatem in alio,
sed quod proprie subsistit.

Damnant omnes hæreses, contra hunc articulum exortas, ut
Manicheos, qui deo præmia ponebant, Bonin & Aluum, ut in Valentinianos,
Arianos, Eunomianos, Machometicos & omnes horum similes. Damnant
Samosatenos, ueteres & Neotericos, qui rem tantum unam personam esse
contendant, de uerbo & de spiritu sancto uolunt & impie exhortantur, quod non
sint persone distincte, sed quod uerbum significet uerbum uerale, & spiritus
uolunt in rebus creatum.

Delosa est Hærenioꝝ doctrina, sub nomine
Dri blasphema, sub prætextu religionis impia,
sub ueritatis specie fallax. quare in animo qd re-
gulatione salum. commisionis stultum persistit, nihil
ad saluam formam laborant, nihil ad spm arg-
um, nihil pœnfid cogitant. Hylæ: in ffod
138. pag. 705.

Examen Confessionis Augustae
à protestantibus exhibita: et quatenus
haec ipsa à Catholicis vel approban-
da vel reijcenda. auctore J. Ioan-
ne Hoffmystero Augusti.

Articulus primus de Trinitate.

Sunt articulum ipsi adversarij fatentur à Computatoribus ap-
probatum. hinc non est quod pluribus recedam: Hinc
enim à nobis acceptum, hic in ecclia nostra, quae etiam
illos Christo genuit, exortus est, creditus est, defensus
est. Hoc tamen ob id minus suspecta nobis esse debebant.
Adversariorum scripta, quod in portu non impingunt,
hoc est quod in primo articulo nobis sum docuerunt:
solum in hoc, et in alijs male christianis, minus
vestigia, quae non bene cautam fallere possint vulpulinam.
Arius ille, cuius Heres ecclia per nos multos saeculis
occupatos habuit, nequaquam in omnibus christianae fidei
articulis insaniebat: nihilominus quare ab ecclia reg-
sulibus condemnatus fuit, adversarios latere potest
minime. Sic Pelagius tutaturus impium de peccato ori-
ginis dogma suum, longo cathalogo recitabat peccata pra-
cipuas

Et lib. 2. cap. 23

Viclo Augm de
Vocabis Apth
Sextimo: 30 7 31.

Auxonij dicitur
cui dicitur ex
Hilario non
est.

apuas symboli Apostolici, id quod nemo ab illo querebat: sic
em loquitur D. Augustinus. Con. Pelag. 7 Celsi. lib. 1. ca. 32.
Non em sequitur, Pelagius profiteretur se credere Trinitatem
personarum iuxta fidem Catholicam et Apostolicam ecclesiam, ergo
quae dogmatizant de p[er]to originis, de p[er]dobaptismo, de gra
et libero hominis arbitrio, suspecta non sunt, approbanda
sunt, sequenda sunt. Nihil minus. Huc pertinet quod
D. Augustinus Iuliano scribit, nam 7 hic ipse, in panthe
ribus Aeternis versamus Hereticus, in multis ecclesiae con:
sentiebat. Enumeras, inquit Aug., quae fides vere non du:
bitat Christiana, in quibus ea commemoras, quae p[er] omnia
procedimus et nos, de quibus etiam nullo modo dubitan:
dum esse censemus p[er] Con: Julia: pelag. lib. 6. cap. 4. Sic For:
tunatus presbiter apud eundem Augm, multa initia verum
for cum ecclesia catholica, utrimque in alijs Ulamborum im:
pretati subscribat. Dispu: 1. con. Fortunatu. Sed cum prochi:
gamus verba: Augustae quando p[er]ximū h[ic] ad:
uorsorum offerebatur Confessio, habebam 7 h[ic] ipse, p[er]g:
re Catholicos, et alios Adversarios, Sarcamentarios nimirum
et Anabaptistas, qui licet in alijs articulis contrarij, tamen
in professione huius p[er]ximi Articuli, nihil dissentiebant.

2. Prom

Ingrum nobis pium nomina veritatis, ut virtus falsitatis
innotuat. Bonum in ore est, ut de corde malum sibilat. ¶
Heresis certe persequitur, ut de se Heresis nominatur. Hila:
lib: de summa: 6. pag. 82. Fingunt religionem, ut omni
simplicium animarum salutem verbis fallant. pag. 105.

Articulus Luth.
Scriendus.

Item docent, quod post lapsum Adæ omnes homines seminata
malitiam propagati, in fructibus nimis peccata; hoc est, sine motu dei, sine fir-
mitate erga deum, et cum concupiscentia, quodque hoc morbus, seu vitium ori-
ginis vere sit peccatum, damnans et asserens nunc quoque æternam mortem,
his qui non renascuntur, per baptismum et spiritum sanctum.

Demnant Pelagianos, et alios qui vitium originis negant esse pecca-
tum, et ut extenuent gloriam meritum, et beneficium Christi, disputant hoc
vitium propter rationis rationem deo iustificari posse.

2
Primum rogamus Aduersarios, ut sint in professione huius Arti-
cularis, Ecclesie subscribunt, ita et in sequentibus aeque omnino
subscriptores velint, sique facile coalescet Concordia. Nos
certe, siue ingenue profitemur huius primum Articulum
non habere curae non amplexari debuimus a Catholicis, ita et
in sequentibus, si quid habent quod Ecclesiae approbatum,
nequaquam reprobemus, non immemores illius Prophetiae. Ua-
uobis qui dicitis bonum matum.

De Peccato Originali seu Hereditario

Articulus hic secundus non habet unde à candidis Theologis
vel rixi vel vituperari possit, maxime si huius declaratio qua
in Apologia est, huiusque Germania interpretatio ad probam
et equam sententiam examinatur. Omnes siquidem huius Articuli
partes vel ex Verbo D. Augustini videntur desumptae, quem in
hoc quidem negotio, si Philippo credimus, nemo circa ingentem
improbam vituperari potest. Certe si Originalis peccatum est ca-
rentia iustitiae originalis, ut loquuntur, debita iustitia, vel non debi-
ta habendi: et si homo secundum naturam naturae (hunc Apostolus
animalem vocat) omnibus virtutibus caret quibus praeuocatus est
Adam unde peccatum inuenit in mundo (non imitationis exem-
ple, sicut pelagiam somniabant, sed propagationis et originis vitio) no-

Quod dixi Adam imaginem carnis, scilicet quam factus est per: I in ipso
dicitur peccato, non hic accipiendum est, tanquam in eo nulla immutatio, sed quod cum
defectus in reformatione operis habeat. Aug: Romae: lib: 2: cap: 24

son: d. 1. 30.

inopie loquuntur Adversarij, hominē nasci cum peccato, hoc est sine
metu Dei, sine fiducia erga Deū, et cum concupiscentia: ad quod
tamen Germanice explicatus dixerūt. Testantur etiam in Apo-
logia se non actus solum, sed potentiam, seu dona efficiendi timore
et fiduciam erga Deum adimere propagans scdm carnalem na-
turam. Dicunt item, ita scdm naturam natos, non scdm spiritum
renatos habere concupiscentiam, nec posse efficiere verū timorem,
et fiduciam erga Deum. Scholasticj originalis iustitiæ
hunc potius effectum, facere perfectam tranquillitatem in omnia,
quantū ad omnes potentias, ita quod natura inferior non
inclinetur contra iudicium superioris. Tam si Adam permissis hanc
potentiam tranquillitatem perdidit; non est dubium quā hoc ipa
coram quorquos ab illo propagantur. Sic em loquitur Duvius.
Anshelmus. Adam et Eva, si iustitiam servassent originalem,
qui de illis nascerentur, originali sicut illi iusti essent. Ad
hoc inferat hinc, sed Adam et Eva non servaverunt iustitiam
originis, ergo qui ex illis propagantur non iustitia sed ini-
sticie heredes constituntur, hoc qd paulus dicit. In Adam
omnes morimur. Ut aliquid nos movet, quod quidam hinc
in definitione videtur offerri nomine metus et fiducia, quasi
hoc ad actuale peccand potius pertinet, quam ad vitium originis.
Opinor aut Confutatores hoc loci subversores fuisse impia et
Zuinglij fœmina, qui, sicut Melancthon loquitur, nomine quidam peth
somma

Egidius de
Rom: in de
peth origi:

Vide Augustin de
Gen: ad limed
lib: 11. cap: 9. 2da
Censura deq lib:
13. cap: 3. 2 lib:
13 cap: 13.

Ambro. de Vera: Gen: lib. 1. ca. 6. 3.

orig. retinuit, rem aut subulit. Utriusq; vero sit, coactum
 est ex diuis litteris, hominem non renatum, siue ille paru-
 lus siue adultus fuerit, non habere veru matrem, nec vera
 fiduciam, nec posse vere compassione resistere: Hec em vero
 memore, veram fortunam habere, compassione non ma-
 lo loqui. renatoru et filioru Dei dona sunt, non eoru qui
 adhuc sunt filij ree. quod natu est ex carne, caro est,
 aut tris. Et. Sine me nihil potest fieri. Igitur quod hic
 aduersarij dicunt de metu a fiducia, non de actuali, sed
 potius de aptitudinali effectu intelligimus: sic em so Caluinus
 alibi exponit. Peccatum originale est, inquit, natura nra
 prauitas ac corruptio, qua primum reos facit ree Dei, tu etia
 opera in nobis profert, quae scriptura vocat opera carnis p. Et
 paulo post. Infantes quoq; suam sciam damnationem i matris vtero
 afferunt: qui tametsi sua iniquitatis fructum nondum protulerint,
 habent tamen in se inclusum semen: imo tota ipsoru natura,
 quoddam est peccati semen, tunc non odiosa et abominabilis Deo
 esse non potest p.

Aduersarij post sui defensionem, fla-
 gellant Pelagianos veros ac nouos, quoru appellatione Zuinglianus
 opinor notare voluit, utriusq; Burgensis littera hanc intant chri-
 met, tum in praef: in euangelistas suos ad Marxpurgon: tu
 etiam in caput Ro: quind. Ibi em fatetur Burgensis peccatu
 originis esse natura morbum, laborinq; a primis parentibus

Contractum

Contractum, & esse eiusmodi labem, ut nisi ea pro christi sanguine
purgentur, salutem consequi possit nemo. Qui omni saluus sit, inquit,
quem tenet morbus extrinsecus: p. Et tamen non proorsus negat
Butorius (in Roma: cap. 5) Zuinglii libris ante Confessionem
Marburgensem: aditus, inesse, quod aliquam peccati suspicionem ad-
mittat. Et hinc opinor Zuinglianos hoc loco pariter stringi.

Tractatus ergo Pelagianus, Apologia impertum fuit in Scholasticos,
quibus cum non omnino solentur velint, adferens hoc notio
quae pugnantia dicitur, quae tamen suum ex diametro pugnat
Apologia; Haec omni ipsa se loquitur. Scholasticus tribuit humana
natura integras vires ad diligendum Deum Super omnia, ad faci-
dum praecipia Dei, quo ad substantiam actuam p. Et post unum
atque alterum versum, eandem Apologia inquit. Nomen definitio cum
inquit, Operatum esse coarctationem iustitiae, derivabit non solum no-
ticiam Dei; fiduciam erga Deum, timorem & amorem Dei, aut
certe vim ista efficiendi derivabit. Nam et ipsi Theologi in Scholasticis
tradunt ista non effici, sine gratia donis, & auxilio gratiae. Haec
tenens Apologia. quae omni sibi ipsi constat, aliorum esto iudicium. Immo
quid pugnantius dici poterit: Si omni unumque recte allegaverit
Apolog. merito est Auctorem Scholasticorum opiniones retulerit.
Nec enim obscurum est Scholasticos olim disputasse quid quantum
possit homo ex puris naturalibus; & quae communis Scholae opinio
obtinuerit.

Difficillimum est ut mirum existimetur, qui se in alio negotio non
possunt nisi mandatio purgare. Hala: con. Valen: & v. f. lib. de
Synodus

sen: lib. 2.
dist. 26. 727.

inguis
inguis
inguis
rum
ad:

abus,
fio
inguis
umant
ad fuis
Vimmi
o rum
rum re
aut

Schoi
ig. Har
Imo
inguis
lexit
quatin
e opime
est.

io non
b. dr

Wider Dorn
Dornen: d
2. Kolumpe
f. pa. A

1. 5. 5. 5.
1. 2. 3. 4.

pag: 31

obtinuerit, non est meritum. Gregorius ille Armeniensis non
 contempnendus Scholasticus, non multum tribuit homini in
 puris naturalibus constituto: eius om̄i sermone est, quod
 nullus homo in statu profecti, stans enim generali influ-
 entia Dei, possit absq̄ speciali Dei auxilio, agere aliquē
 actum moraliter bonū: sed nec sufficienter cognoscere, quae
 ad moralem vitam pertinent, quid sc̄ volendum, quid no-
 lendū, quid agendū, quid vitandum s̄. Hinc non mul-
 tum repugnare videtur diuino Thomas Aquinas, cuius sententia
 est, hominem posse per liberū arbitriū, ex suis naturalibus, cū
 generali diuina motione, siue gratia infusa, adimplere praec̄pta
 Dei (non quidem om̄ia) quo ad substantiam actus, non quantum
 ad intentionem praecipientis: conuigente tamen semper auxi-
 lio Dei, ut primi mouentis. Loquitur aut̄ de actu non
 meritorio. Quid quod Philippus ipse in Apologia fatetur.
 Cuius opera, hoc est externa opera legis, sine Christo, et
 sine Spiritu: aliqua ex parte fieri posse. Adde, quod su-
 Butzerus in Romanis suis ingenue testatur se non videre,
 in quo Scholasticū, quod quidam negotiū hoc adimpli, ab
 orthodoxa sententia ecclesiae verient. Hic igit̄ cū ita sint,
 eat Philippus et auerſer Scholasticos quantum velis et quousq̄
 velis, nos nihil remorabitur quo minus illos acceptemus.

Idem Ioanni:
 Deinde: de Cap:
 Redempt: hum:
 Gen: pa: 418

Prima Spindly
 Quis. 109. An:
 3. 4. 5.

pag: 31. b.

Vides Augustinū de
Civitate ad Lincia
lib. 20. cap. 12.
Et de lib. arbitrio
lib. 3. ca. 18.

Tam quod de Concupiscentia disputant, facile opinor Augustinum patienter arbitrum, qui hanc litteram vincta sententia sopire possit. Concupiscentia, inquit, non eodem modo appellatur peccatum, quo facit reum: sed quod sit reatu primi hominis factum: et quod rebellando irritum nos reahere ad peccatum, nisi adiuuet nos gratia dei per Iesum Christum dominum nostrum: ut sic etiam mortuum peccatum rebellet, ut vincendo resipiscat et regnet. Hactenus ille contra Iulianum Pelagium: lib. 2. cap. 1. Et lib. 6. ca. 11. contra vicentem. Eadem haec apud eundem. contra duas epistolas Pelagii ad Bonifacium li. 1. c. 13.

Postremo nihil non videtur opere pergit multos annos exorari et anxium esse pro defensione Lutheri: quoniam non arbitror Philippum statuisse se velle omnes Lutheri articulos defendere: transiit ergo ille cum quibusdam excois Lutheri, quos nemo sanus excusabit unquam. Etenim in tanto Ecclesiae tumultu, non possunt vigilantes pastores raris illa aduersariorum paradoxa, non labore suspecta: et parata Ecclesia multa tolerantur, quae hae ipsa turbata, non possunt non esse suspecta. Et hactenus de peccato originis disputasse sufficit.

De Immanatione. Articulus Tertius.

Si quis personis duabus vel subsistentiis eas vult quae in Aplos scriptis continentur et euangelio diuinitatis: vel quae de Christo dicuntur a sanctis, vel ab ipso, et aliquas quidem ex his vult homini qui personam dei vultu spontaneum innell: gratiae apparenti, illas non tamquam dignas deo solum dei patris verbo designari, Anathema sit. Ex con: Ephesus.

duu
Arton:
lo ap
rini
ad
is tam
et vim:
rini
om haps
h. g. r. 13
son on
alos de
quos
fia
adur
relesca
son ee
ffavit

r quat
rnt que
claus p
inelle
in pum
ue

Confessionis Luth.
Articulus tertius.

Item docent, quod uerbum, hoc est, filius dei, assumpsit huius
manerem naturam in utero beate Mariæ uirginis, ut sint duæ naturæ,
diuina et humana, in unitate personæ inseparabiliter coniunctæ, unus Chris-
tus, uere deus, et uere homo; natus ex uirgine Maria, uere passus, cruci-
fixus, mortuus et sepultus, ut reconciliaret nobis patrem, et hostia esset
non tantum pro culpa originis, sed etiam pro omnibus actualibus hominum
peccatis. Idem descendit ad inferos, et uere resurrexit tertia, deinde
ascendit ad celos, ut sedeat ad dexteram Patris et perpetuo regnat et
dominetur omnibus creaturis, sanctificet uidentes in ipsam, misso in
corda eorum spiritu sancto, qui regat, consolatur ac uiuificet eos, ac defen-
dat aduersus diabolum, et uim peccati. Idem Christus, palam est uide-
diturus, ut iudicaret uiuos et mortuos etc. iuxta symbolum Apostolorum.

Apologia.
Verba.

Apologia ipsa, quod Catholici hinc velint, aperit: nec ego grauaabor
ipsius verba adscribere. Textum Articulum probant aduersarij,
magt Philip., in quo confitemur duas in Christo naturas, videlicet
licet naturam humanam adsumptam à verbo in unitatem Personae
suae. iuxta Symbolum Apostolorum et Symbolum Nicenum. Hoc
ille. Nos porro videmus hunc Articulum merito à Catholicis
acceptum et approbatum, quoniam apud nos sic inuentus, sic praedicatus
et sic defensus est. At si quis fuerit diligens Librorum Luther-
ranorum lector, non pauca inueniet quae huic Confessione repu-
gent, multa sic temere deblattata apud simplices, ut
non potuerunt non offendi proximi animi: quod quam verum
sit uno atque altero exemplo testatum faciam. Humanitas
Christi, magt Lutherus, omnino sicut alius sanctus, verum et
natura homo, non cogitauit omni tempore, nec dixit, nec voluit,
nec animaduertit omnia: ut quidam ex eo volumus homines omni-
potentem facere, imprudenter promittentes duas naturas et
opera eorum. Quemadmodum enim, non vidit, nec audiuit, nec
sensit semper omnia: ita nec corde omnia quocumque tempore intus-
tus est, sed sicut dixit in Deo, eius res obtulit. plenus
quidem fuit gratia et sapientia, inde quaecumque ei occurrerent,
potuit iudicare, et alijs nardere, propterea quod in eo praesentia-
ter praesens diuinitas erat, quae sola omnia videt et nouit. ¶

Non praesentia omnia eius in Euangelio ascribimus, Non factus
verbi se incarnati, quae unus est cum Verbo eius. ¶ Ex Sym-
bolo Episcoporum Synodali. Vnde Episto. ad Romanos. 40. ad Galatas ubi
dicitur quod de Verbo eius natura deservendum sit.

Lutherus.

Her Luthorus ad verbum in expositione eptae ad Hebraeos, ad
supremam missam Natalis christi, interprete Butpero, qui etiam
eadem ad Marxpungen: Academiam refert. Tu suphor negotio
vide Ioannē Damascenū orthodoxae fidei lib: 2. cap: 22. 7 lib: 3.
cap: 21. qui Circumspoliū 7 magis pie rem absoluit. Audi
Melanctho. iam aliud certe plusq̄ impiū ex ipso Melancthone Apologie archi:
tecto. Tertia, magis causa pauoris christi fuit, rademq̄ summa
sensus quidam desertionis et irae diuinā, quo fluctuabat chris
inter infernū et vitam. In hoc pauore facta est despoliatio
donorū in chris: ut iam non concludat argumētū de charitate,
quod ubi sit perfecta charitas, ibi non sit timor. In chris
fuit perfecta charitas, nihilominus pauor: nam in hac afflu:
tione et angustia, despoliatio quaedam charitatis facta est et,
quod si subtrahente se diuinitate, non flagrauit charitas. Her
ille in cap. math. 26. quae quam pia, quam edificatoria, quam
Euangelica tandem sint, quis non videt? Adquam omnem
aduersariorū, de Descensū christi ad inferos, sententiā, certe
ab Ecclia Catholica sententiā longe abhorrentem: Certo ligato
constat aduersarios longe aliter intelligere et praedicare hunc
Fidei nra articulu, quam a Patribus Ecclia Catholica
depraedicatoris fuerit. Nusq̄ im non multum Zuingliorū
idem esse, chris sepultū esse, 7 eundem ad inferos descendisse.

Descensus
christi
ad inferos.

Sic enim

Zuing.

Sic r̄m loquitur Zuinglius. Descendit ad inferos, orbitor
idco ex Patrum sententia Symbolo insertum, ut ostendat
Christi morte, Patres qui mortui fuerat redemptos p̄ ut de-
scensio ad inferos non sic intelligatur, quasi transcriptive, sed
potentative, ut sic loquar: quod s̄ mors eius eos qui erant
apud inferos, redemerit. Hec ille lib. epist. 3. pag. 122. b. Ancharani

Oecolamp.

et Oecolampadius. Descendit ad inferos, n̄q̄, videtur iuxta
Hebraei sermonis proprietatem declaratio esse eius, quod dicit
Sepulchris est: ita ut voce mortuū non ambigamus. Lib. epist. 1.
pag. 4.

Butzerus.

Butzerus ut profus videtur a symbolis, pro omnia con:
sunt proprietatibus suis. in Cap. math. 27. et adijcit, Somnia igitur
sunt, quaecumq̄ Theologi Superioris seculi, de Limbo Patrum, et
reali descensu illo Christi ad inferos quo erat ad locum Lemna:
torii 7 purgatorii accessit, disputaverit. Et hactenus quidem

Bullinger.

Butzerus. Bullingerus vero in Rastreda 7 dogmatibus sui:
Con. Augur de gly successore, quasi in limbo h̄rens, sic scribit in Comitatibus suis.

Con. Augur de gly
successore, quasi
in limbo h̄rens,
sic scribit in
Comitatibus suis.
lib. 20. cap.
15.

Et si Patres de Persona Christi videtur locutus quos descendit:
et ad inferos, certo tunc de vita et redemptione Christi locutus
est, quae defunctis profuit. 100. 3. In cap. 4. an. Si quis
oīo contemdat etiam animas Christi ad Patres descendisse sanctos,
non magis propter reclamabimus p̄ Videtur itaq̄ Catholici
an Adversarij in duodecim Fidei articulis Eccl̄ae Consensum:

Hic in psal.
58. Et Amb.
habere in
cap. 24.

ego longe aliam interpretationem in Patrum monumentis video.

videt Ambro: de fide. lib. 7. cap. 3. Et Theophilus Alexandrinus
lib. Paschali 1. pag. 97. Basilid in psal. 48. pag. 204. Et in Vul. 44.
pag. 193. Et Irenaeus lib. 4. Irenaeus unum ad Gallos. Epiphanius
pag. 27. Et pag. 482. v. pag. 495. v. 528. Augur de essentia
divinis part. 10. Grullus de Gallo fide ad Thuro: pag. 58.
Et Irenaeus ad Gallos de descensu Christi ad inferos.

Orige. Doctus ille Adamantius sic scriptum reliquit. Intelligimus Christum
idcirco in inferno detentum, non solum ut ipse non teneretur à
morte, sed ut et eos qui inibi non tam peccatorum criminibus,
quam moriendi conditione habebantur absolueret. Hoc in cap.
Ro: 5. Eadem habet cor. Colsum lib: 2. Et in math. Tracta: 35.

August. Iuvat et D. Augustinus audire ex libello de presentia Dei ad
Dionysium, cap: 2. Neq; ipse die (perasituros) in celo sum-
mus erat homo Christus Iesus: sed in inferno secundu[m] anima[m],
in sepulchro aut factu[m] carcerem. Quid manifestius dici pot-
est a bono Ambrusio? Et ut victor ipse sermo tam agere, adducit
in istam D. Parisi Verba; 2 cap: 3. summam suam reperit.

Longobard. Adnotavit hoc Longobardus 3. sen: d. 22. Vnde Damascenus
Damasc. lib: 3. cap: 29. Exerat hoc de re docta dissertatio Iohannis Pini
I. Pini. Myrandulum Comitis, quem vel notasse tenuit suffocari, ut
victor extra propositum vagari. Hoc aut à me in hoc
adnota sunt, ut doctores occasio[n]e habeam. de hoc nego-
tio diligentius cogitandi: et simpliciores videam Adamantios
iniquaq; pro omnia Confessione in articulis fidei Eccl[esi]e, utiq;
pius notum acciderit. Hoc valebit illa apud Cœlestiores illatio
Lutheram bona exhiberi fidei sine confessione in hoc vel illo
Articulo: ergo recte ubiq; docent. Aut. Confessio bona est, ergo
in alijs ip[s]orum scriptis nihil mali est. Non querunt tamen, quod
tam impant, quid exalant, quidur tam profiterentur: sed
2. p[er]sonam

Creusom
rethue à
Cemmi,
m cap.
ab. 35.
a Diu ad
zolo fun.
anima,
lin pot.
addurs
ppis.
sformi
is Pur
vix, ut
hor
e mago
coruos
intemp
as illav
id illa
7, pogo
m. id
fool
pliam

Confessio. Luther:
Articulus Quartus.

Item docent, quod homines non possint iustificari corā
deo proprijs uicibus, meritis aut opibus, sed gratis iustificatione propter
Christum, pro fide, cum credunt se in gratiam recipi, et peccata remitti pro-
pter Christum, quia sua morte, pro nostris peccatis satis fecit. Hanc fidem
impulit Deus pro iustitia coram ipso. Roma. 3-7 4.

Singulos
michi

etiam quod habemus, tenuerim, crediderim, atque professi sumus.
Et haec ad omnes Confessionis articulos expressis volumus. Non nobis
dolet aduersariorum in multis articulis profectus: sed miseret me
Simpliorum populi, qui haec tenent tam infere, ut quid diuini
dicam, delusus est. Sed haec tenent suffragari super hoc Arti-
culo disputasse.

De Iustificatione Articulus quintus.

Quod aduersarij docent hominem non posse iustificari coram deo
proprijs uerbis, meritis aut operibus, sed gratis propter Christum
per fidem, non grauatum accipimus, nec putamus aliquem
ex modestioribus Theologis nobis reluctatorem. Huius autem longe
et quasi iniustioris questionis, quae est de fide iustificatione, nisi
me fallunt omnia, possum aliquam subdolerere causam. Quis
enim ignorat quam gladiosae quaedam contra hanc iustificationis
articulum pugnantur: Sed accipere causam. Nisi quidam ex

in u. King.
idem in cap.
Rom. 2. pag. 170.

Aduersariorum castris tam impia alibi sparsissem in populum
Contra bona priorum opera, nunquam profecto uentum fuisset ad tam
uarias conuentiones. Sic enim illi solebant inuicem in bona fidei
dei opera, ac si nihil proorsus pertinerent ad salutem hominis: qua
de re nos suo loco Arti. 5. 6. 7. re. dicimus. Sed ad rem christi.

Sola fides.

Ante exortu hunc in Ecclesia uinculum, nemo fuit offensus por-
tacula illa, sola, quam tam uenera quorundam aures vix ferre
possum: nemo siquidem unquam in uis uocauit D. Ambrosium quod
doimori

Vide King. in
Cap. Rom. 3.
pag. 182.

donerit hominē sola fide iustificari. tam porro pro hac verba
sola, nisi quot armis digladiamur sit. qui igitur hoc factum est:
qua ratione damnetur in Adversariis, quod in Ambrosio & plau:
sibiliter loquere, & fideliter creditur: An ipse causam: nam oia
fieri plura, monstratis occasibus unde questionis oritur.
Dicitur Ambrosius tam deliride loquere, tam egregie atq; exacte
suum locū rebus fidei, ut operibus priorū, ut vicia quidem
sillaba prejudicet: et aliter loquere de operibus quos praeparat
iustificationem, et aliter de operibus quae iustificationem sequuntur.
id quod in sequentibus manifestiss. faciemus. Sic item bonus
Episcopus scilicet negat de iustificatione impij, ut nō tunc
percepta, quomodo, a iustificatione lapsus, ad peccatorum
remissionem peruenire possit: et in hac negotio, non totū rebus

Sic Anselm: Hom. Solū fidei, sed ad peruenientiam adhortatur. Habes quare
1. in Acta: Apost. non offendamur verba sola in Ambrosio: imo non tantū in
Ambrosio, sed neq; in alijs classicis & Catholicis Doctoribus. Quod
quod Melancthon ipse testatur (infra de prim) doctrinam pernit
& doctrinam iustificationis esse locos maxime cognatos: Profecto
plurimum refert, qua occasione, quous loco aliquid dicitur.

Quod Paulus Apst. fidei & sola fidei (modo recte intelligatur)
iustificationem adscribit, nempe hactenus offendit: ut vero mens
Pauli intelligatur, qui in prioribus capitulis iustificationem fidei

rebus
Non opera, sed fides imbricat mixturā, ut pro nimis dicitur opera:
nisi. Aug. Romalia: lib. 1. cap. 23. (solum sp/a misericordia procedenti me:
reio fidei rebus. In epistola ad Gal. cap. 1. Gratia dei est quae nobis donant
pita, ut extenuemur Dno.

rebus, et tamen in his operibus in sequentibus opera reger, tanq[ua]m
pa, sine quibus nemo saluari possit, solvere iudicandum est.
quis putas fuerit scopus pauli disputantis sic de fide, ac si hinc sola
deberetur salus: operum vero quasi nullus respectus: & Audi quae
quae in hoc veritate cordis, Vix dno magis acceptus.

Judaeus in qui omni omnis Legis per totam vitam tulerat: an in
Gentilis qui neq[ue] Legi scriptae, neq[ue] Legi naturae unq[ua]m obtem-
perauerat: Incredibile tamen videbatur Judaeis, siquidem homo, q[ui]
omni priorum vitam frustra atq[ue] inanis consumpsisset,

Vide D. Amb.
de Moranor. Gen.
lib. 1. cap. 5.

(sic in loquitur Chryso) dixissetq[ue] per mala opera, post modum
ex Fide sola, saluandus duxerunt. Ut ergo, hoc ita se habere
persuaderet Paulus a Judaeis et Graecis, ostendere conatus est, neq[ue]

Judaei neq[ue] Gentiles sine ipsorum operibus promeruisse (ut
ita loquitur) iustificacionem: sed sola fide ^{hoc est} quia crediderunt
Christum Dei filium in hoc a Patre missum, ut quasi agnus
immaculatus totius mundi, hoc est et Judaeorum et Gentilium peccata,

Vide Calvini
in Cap. Ro. 3.
pag. 86.

regere, expicere, tollere. Hoc puto tam clara esse, ut nemo
possit contradicere. Hoc erat opinio Paulus in Romanis, quod
Apostoli in primo Concilio Hierosolymitano.

Quia igitur
Patres ad hanc rationem tribuerunt iustificacionem sola fidei, sine
fuerit, Origo: Chryso: Ambro: Augustinus vel alij, non ex
Scholasticis vel mansuetioribus Theologis reprobantur. Tam parum
tribulatio et turbatio hoc Paulo, ita confusi hoc negotium nactum est.

Iustificacione per nam fidem qua credimus nobis ^{in alio}
iustitiam dimitte dari, non a nobis, in nobis, nostris
verbis fieri. D. Aug. 7 Alpp. ad Paulinum Epist.

ut alter alterum vix intellexerit. Nam qui sola fidei fese op-
 posuerunt, in hoc suam artem ordinaverunt, ne dispensatio hęc
 iuxta in poenitentiam saluberrime penitentia, quam non immerito
 D. Hieronymus secundam post naufragium tabulam vocavit:
 neque enim vana illa absecratio Iudeorum & Gentium illis in mentem
 venerat: nec penitentiam illam dispensationem valde necessariam
 quando statim a Civis, nec ab ipso vtroque maris ad Bap-
 tum in Sacramento apportantur, ibique hanc dicitur, in Lemania
 regnationis, & regnorum, iustificationis, & filij dei effici
 An vero iam eadem dispensatio sit de iustificatione parvuli
 qui nec corde credere ad iustitiam, nec ore confiteri ad sa-
 lutem potest: et quae est apud Apos-
 tolo iudicium. Hic Anabaptistae ad Corios. Nec certe iudicium
 alia est disputatio qua ratione iustificatione impius: et alia
 qua ratione iustitiam baptizatus et tamen peccator suorum
 peccatorum remissionem accipere possit. In hac, in fallor, no-
 sola fides locum habet, sed poenitentia quae sine fide nihil
 est, quae fides omni virtute sit fundamentum. In illa vero
 quomodo sola fides locum habet, undecum est, et in sequentibus
 magis patet. In peccati quereunt quid iustificationem: in altera
 quae quod fides iustitiam facere oportet. Ad iustificationem
 fleximus quod Apos-
 tolus dicit, Ex operibus Legis, non iustificationem
 omnis homo, sed iustitia quae restituta est a lege et prophetis.

Augustus de Trin:
 lib. 12. cap. 7. idem
 dicit.

De hoc vide
 Ambrosius de Vo-
 cano: Genitum
 lib. 2. cap. 7
 ad Romam. Epist.
 Augustinus de Spiritu
 Sancto cap. 15.

Vide Ambrosius
 in Psal. 106.
 pag. 401.

iustitia

in f... op
no h...
m...to
ravit:
m...m
glorian
l...p...
l...m...
i...m...
m...m...
ad...
i...a...
ind...
alia
o...m...
l...e, n...
e m...
la r...
m...m...
m...m...
m...m...
m...m...
m...m...
m...m...

[Faint handwritten text on a parchment strip, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is illegible due to fading and the angle of the strip.]

iustitia, magis, dei pro fidei Christi in omnes et super omnes
 qui credunt in eum. Et, iustitiam gratis pro gratiam ipsius,
 pro redemptionem quae est in Christo Iesu. Arbitramur mihi
 hominem iustificari pro fidei sine operibus Legis. Crederem
 in in eum qui iustificat impiis, reputatorem fides eius ad
 iustitiam secundum propositum gratiae. Ad iustificationem
 vero et qui iam peccato non, ut debuit, apprehendit, pertinet
 quod Paulus in eadem epistola ad Romanos dicit. Quid ergo
 dicimus? Manebimus in peccato ut gratia abundet? Absit.
 Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in
 illo? An ignorans feceris, quia quumque baptizati sumus, in
 Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim
 sumus cum illo pro baptizati in mortem: ut quomodo Christus
 surrexit a mortuis pro gloriae patris, ita et nos in novitate
 vitae ambulemus. Et rursus. Sicut enim exhibuimus membra
 vestra servitibus iniquitatis et iniquitatis ad iniquitatem: ita nunc
 exhibere membra vestra servitibus iustitiae, in sanctificationem. Ad
 Vides ergo iam iustitiam Pauli, et statim intelliges quid fidei, quod
 operibus subvertit. Primum dicitur vides iustificationem, deinde dicitur
 vides salutem: neque enim mihi videtur Apts pro eadem ar:
 aliquis exideret potest, ac salus exideret non potest (supra
 neguitas huc loci pro moramine) Quid enim aliud agit Apts
 in Romanis suis capit viderem, quam quod ad monerem gentes

Christo. Hom. 9.
 in Rom. cap. 5.
 fuerunt Apts
 loqui de iustitia
 operum.

Bapt: secundum
 Inquisitione p:
 in Rom.
 cap. 3. 4. Et
 in Rom. cap. 7
 pag. 45.

7 Causa

cavere agere, ne vniuersum exidam. quod si aliqui ex vniuersis facti
sunt, inquit, tu autem vniuersum oleaster effes, infertus es in illis, et
socius radices et pinguedinis oliuae factus es, noli gloriari ad:
uersus ramos. quod si gloriaris, non tu radicem portas, sed ra:
dix te. Dicit ergo. Fracti sum vniuersi, ut ego infertus. Bene.
* Propter incredulitatem facti sumus: tu autem fides stas. Noli
alium sapere, sed time. Si enim Deus naturalibus ramis non
peperit, ne forte nec tibi parcat. Et alibi in idem
Apt. qui se exultant staret, videtur ne cadat. Et vniuersus
ad philippum: Cum metu et tremore vray salutem operamini.
Et Petrus Apt. vortox ait, quapropter formis satagite ut per
bona opera, certam vestram vocationem et electionem faciat. Haec
mihi in hoc dicta sunt ut deum ratione quare in vniuersis
approbamus, quod aduersarijs vniuersi vntis. Tam igitur
propius ad inqum accidemus, profuturim nos aduersarijs sub:
scribere, quod quidem hinc extrahit adiuuor. si modo sic intelligi
volim, sum apud pios quare scriptum legitur. Nihil nos
mouet, siue dicam hominem iustificari fide, siue sola fide.
quando vni de et constat, non est opus vniuersi de nomine.
Dicitur paulus nunc dicit hominem iustificari fide, nunc gratis,
nunc non ex operibus legis; vnde satis liquet quid velit.
Et nos adsentimur neq. iudicij sua lege, neq. vniuersi sua no
lege, ut ita loquor, iustificari, sed vniuersi fide, et hoc gratis

2 propter

proprie dicitur. Sic etiam adfirmamus porcuulos nros, non suis meritis,
 (quid in vel boni vel mali meruissent non tunc nati?) sed sola
 Dei misericordia et gratia, pro lauacro regenerationis et renouationis
 iustificati: non dubitamus vocare iustificatos, quos scimus iuxta
 Christi promissum, et iuxta ecclesie fidem regeneratos, et in albo filiorum
 Dei conscriptos. Pauli vox est. Abluti estis, sanctificati estis, iustifica-
 ti estis. Quod vero ad opera quae iustificationem sequi debent,
 aditior, suo loco (Articulo. 6.) dicemus. Reliquum est ut appria-
 mus etiam Piosos pariter à nostra parte stant: neq; nos debent
 offendi si quis dicat nos sola fide iustificari, sine partem:
 lam illam, sola, abijciat. Quibus Augustinus primum omni,
 nobis parcatur, inquitens. Iustificamur pro gratiam gratis,
 nullis nostrorum operum preteritis meritis, alioquin gratia no
 esset gratia: quandoquidem ideo datur, non quia bona opera
 facimus, sed ut ea facere valeamus, ad est, non quia legem im-
 plerimus, sed ut legem implere possimus. De spu et littera ca: 10.
 et cap: 26. Rursum cap: 13. eiusdem libri, ait. Non iustificatur
 homo preceptis bonae vitae, nisi pro fidem Iesu Christi, hoc est,
 non lege operum, sed lege fidei: non littera, sed spiritu: non facti-
 xim meritis, sed gratuita gratia. De fide porro et operibus cap.
 14. ait idem Augs. Cum dicat Apst, Arbitrari se hominim iustificari
 pro fidem sine operibus Legis, non hoc agit, ut precepta ac pphsa
 fidei, opera iusticiae contemnantur; sed ut fiat se quisq; pro fidem
 posse

1 Cor. 6

Aug.

Sir D. Am:
 bra. de Rom:
 Gen. lib. 7
 cap. 9

facti
 illis, et
 in ad:
 sed in:
 om.
 Nali
 s non
 lam
 mps
 inim
 pro
 Hic
 vbi
 putat
 sub:
 illig
 vbi
 in
 vbi
 in no
 is

posse iustificari, etiam si Legis opera non precesserint. Sequuntur in
iustificationem, non procedunt iustificandum. Subijciam in illud ex
libro eiusdem de gra & libero arbitrio ad Valentinum cap: 67. Necessarium
est, inquit, homini, ut gratia Dei non solum iustificetur impius,
id est, ex impio fiat iustus, cu vultuntur in bona pro malis:
sed etiam ut cum iustus fuerit iustificatus ex fide, ambulet in
illo gratia, et inuicibat super ipsum, ne cadat. Hactenus uno
atq; altero testimonio docuimus, quod sanctus ille Antistes de Iust:
ficatione impij sentiat: tum tam fuerit diligentior expendere,
quoties inuicauerit, quoties repperuerit, gratiam, gratis, solum
fidem, non ex operibus procedentibus; et statim intelliges. s.
epm omnia iuxta mentem Pauli discreuisse. Sed quid re:
tobis adyerit quod etiam Augs contra Iulianum Pelagianum
scripsit lib: 2. Iustificatio in hac vita, inquit, nobis scdm
reca ista confortur: prius laudatio regnacionis, quo remittunt
nobis cuncta peccata. Deinde cognoscentia cu vitis, a quorum
reata soluti sumus. Tertio, dum mea exaudire oratio, quadi:
cimus, Admitte nobis debita mea. Jam 2. Ambrosium
qui Augustinum Treo genuit, audiamus, et quod vult diligem:
ter attendamus: Vix em alius est, qui fidem iustificante
magis vigeat, atq; hic vigilans. Mediolanensis Episcopus,
maxime in Commentarijs quos in Romanoru epistolam composuit.

Ambrosius.

Iustificari

1 - Iustificati sunt, inquit, Iudaei s. q. ceteri, gratis, quia nihil operantes,
 2 - magis vicem reddentes: sola fide iustificati sunt. Et rursum. Deus
 3 - in Christo proposuit, id est, disposuit propositum se futurum humano
 4 - generi, si credat. Et iterum. Videtur Iudaei non iustificari homines
 5 - apud Deum, nisi per fidem. Et ibidem. Arbitramur hominem iusti-
 ficari per fidem sine operibus Legis. Gentilem dicit hominem, pro-
 6 - certo haberi, quod iustificetur credens, nulla faciens opera Legis,
 id est, sine Circumcisione, aut Veneratione sabbati, &
 7 - Haec omnia Ambrosius in cap. Rom. 3. ubi et quae faciunt infirmos,
 8 - Ideo autem iustitia dei dicta est, quae videtur esse misericordia,
 quia de promissione originem habet: et non promissum dei
 redditur, iustitia dei dicitur. Iustitia enim dei est, quae redditum
 9 - est, quod promissum est. Haec ille. Ex capite parvo. 4. sunt quae
 continentur subtermissis. Impius per solam fidem iustificatur
 10 - apud Deum. Item. Sic de peccatum dicit Apostolus, a Deo, ut cessante
 11 - Lege, solam fidem gratia dei posset ad salutem. Et iterum.
 12 - Beatos dicit, de quibus hoc scripsit Deus, ut sine labore, et
 aliqua observatione, sola fide, iustificarentur apud Deum. Et non
 13 - ita multo post. Manifeste beati sunt, quibus sine labore vel
 opere aliquo, remittuntur iniquitates, et peccata remittuntur, nulla
 ab his requisita poenitentiae opera, nisi tantum ut credant. &
 14 - Haec tenus restulimus quae d. Ambrosius in praememoratis compta:
 15 - rix disceunt de iustificatione impij, quae pronuntiatione consonant in

Confessione

Confessione aduersarioꝝ, et intelligi debent de hijs qui iustificandi
et regerandi sum. quod quam verum sit, vel ex ipso Ambrosio
lucè clariùs demonstrari potest: hoc inq̃, demonstrari potest quod
dicitur hic Ambrosius q̃n de sola fide, de non labore, de nullis opibus
dicit, intelligi debent de iustificandis impijs, qui nondum loci sunt
lauacro regenerationis. Ip̃s enim Ep̃s sanctus Sibi in xpi obijt,
quom̃o quis possit sine labore et gemitu, remissionem peccatorum
accipere? Et respondet, Apostolus preestitit propter plenitudinem
temporũ, et quia plus gratia in Apostolo est quàm in Propheta, misericor-
dia que ex dono baptismatis consequimur, quia non solum remissio-
nem peccatorum accipit nos, sed et iustificari et filios. *Qui fidei
profiteretur* hoc ille in cap: Rom. 4. Et ad finem huius capitis inq̃t.
Ante passionem qui baptizati sunt, solam remissionem accipere potuerunt,
quorum solo satanas occidit saluatorem. Post resurrectionem vero,
tam hi qui prius, quam isti qui postea baptizati sunt, omnes
iustificati sunt pro datam formam fidei Trinitatis, acceptoq̃ sp̃s.
qui signum est credentiu, quod sint filij dei. Et ut ad similitudinem
nobis iustificationis proficeret, resurgens precepit suis auctoritate
tribuens, emulas nos eorum hac fiducia faceret, pro quam iusti-
fuerunt, meritis nos augetemus, pro quam gloriam adepti, clarè
appareamus in regno dei: quia iustificati, a morte temporis non
possumus. Talem verbis Ambrosius, alludens inuicem ad locum illud
Pauli ad Tim. Ut invidetur sibi populum accipitulum, sed: bono opere

12

Hys, opinor, satis probatum est, multum differre quando quis
dicit hominem iustificandum opus habere sola fide: et peccatore
baptizatum non posse salvari sola fide. Certe in contra Catholicos
Doctores, quoties loquitur de sola fide, vos loqui de nondum iusti:
Sic Chrysolto: ficans, non de relapsis. Et quoties loquitur de non sola fide, vos
Hom. 1. in Acta loqui de hys qui post regenerationis lavacrum, reuersi sunt
Aptoy. Et Amb. ad volutabrum Cori fuisse. Si in salutem et glorificationem nostram
in Cap. Rom. 11.
Vni et solq̄ reuertent fidei, quid opus fuerat tot scribere com-
mentarios de alijs virtutibus, et maxime de penitentia: 72.
Origenes, cum paulo, iustificacionem 7 prima nostra saluis fun-
damenta adhibet fidei: et tamen nihilo secus non tacet quid iusti-
ficatos, accepta pre fidem iustificacionem, fuit oportuit. Si quis iniuste
In cap. Ro. 3. agat, inqt, post iustificacionem, sine dubio iustificacionis gratiam
spiciunt; Neq̄ ab hoc quis veniam accipit peccatoru, ut rursum
sibi putet peccandi licentiam datam. Hec ille. Et Chrysolomus
In cap. Ro. 14. Non sola fide, inqt, opus est, sed et conuersatione spiritali, ut
Hom. 29.
Semel datum spiritum contempamus. Eadem videtur libri apud
D. Augm 83 questio: q. 76. Vbi pauli 7 Jacobi Aptoy sententias de
fide 7 operibus conuincit. Hec igitur sum quae me mouerunt
ad conscribendum hunc articulo quarto de iustificacione, qui cum
dicimus testimonia habet ex paulo et ceteris presis paribus.
In modo diligenter memineris, quae de iusticiis 7 iustificacionis admonij.

Tractatus etiam ante nos, ut infeliter, rogandus hoc ex D. Augustino
Venerabilis pater Joannes Austenborgius lib: 2. de votis Monachis
adversus M. Lutherum. Item eiusdem instituti D. Joannes non
Synodus, cui ex preloso contra Apologiam Confessionis scribitur. Vbi
si quis vult, copiosiora legat.

gratis

Quis nobis Eucharistia
Christiana institutionis donaretur, vixi nimirum non minus prudens
nequam prope insignes, non abhorrent a mea sententia: sic
omnino scilicet. Evangelium, inquit, initio vultur ministerio Legis
Christus precursore Joanne arguit in peccata, recessit consilium,
ad penitentiam adigit, docet nos de infirmitate mea, indicat
nobis opus esse propitiore Christo, propter quem datur nobis
remissio peccatorum. Postea ministerio Legis velut introquiescente, au-
dit fiducia, quam mens contrita et humiliata capit ex promissione
Evangelij, et qua se vixit credens sibi remitti peccata propter
Christum: quod cum fit, simul donatur spiritus sanctus propter quem
diffunditur charitas Dei in cordibus nostris, qua renouatur vo-
luntas et libera affertur a Legis servitute: ac ita dominum
iustificatur homo et incipit vitam novam atque adeo eternam,
idque prope fidem in Christum, qua tanquam instrumentum, remissio pec-
catorum, et renouatio interioris hominis et vita accipiuntur, habentur
ac retinentur. Hactenus illi et meo iudicio, non inest. Nec video
qua ratione scholastici mei hanc Institutionis definitionem flagellare
2 querant

15
queant, cum sit pro omnia scriptura s. consona, habeatq; & pri-
vatum vatum consensum: addo quod Achrasary ipsi fatentur tam
tandem salam fidem iustificare, quos sit pro charitatem effuax,
et absoluantur pro poenitentiam. Sic vñ loquitur Brentzius in
Lucam suum. Melancthon item in Loris suis, non ita
dudum non temere remans, sic scripsit. Num, inq; de adultis
loquimur, qui docendi sunt ex Euangelio, et qui ex verbo de
dei voluntate statueret debent: Nullus praetermissa agnitione
peccatorum, statueret debet, remitti sibi peccata gratis propter chri-
pro misericordiam, non propter dignitatem contritionis, dilectionis,
aut aliorum operum. Et in Apologia. Christus Luc ultimo
ubri praedicatione poenitentiam in nomine suo, et remissionem pec-
catorum. Euangelium vñ arguit omnes homines, quod sint sub
peccato, quod omnes sint rei aeternae vitae ac mortis: et offert
propter Chri remissionem peccatorum & iustificationem, quae fide
accipiunt. Praedicatione poenitentiae quos arguit nos, praetermissa
conscientias vris in suis peccatoribus. In his corda rursum debent
concupere consolationem. Id fit, si credant promissionem Christi, quod
propter ipsum habeamus remissionem peccatorum. Haec fides in
illis paucioribus regis & consolans accipit remissionem peccatorum,
iustificat & vivificat. Nam illa consolatio est nova et spiritualis vita s.

Et in argu:

Et in argumento in Epistolam Romanorum inquit idem Melancthon.
Fides non potest existere, nisi in penitentia: Ideo ut crescat et
confirmetur, crescere oportet penitentiam: oportet adesse innozentem
Dei, fiduciam, dilectionem, denique obedientiam exa Legem Dei
nobis propositam. Eadem sententia dicit in caput quintum eiusdem
Epistolae, ubi restatue fidem sine penitentia nec posse existere,
nec sine penitentia posse contingere iustificacionem. Vocat item
penitentiam, Conuersionem impij, eiusq; conuersionis duas prae:
cipuas partes ponit, Conuersionem et fidem s. In argumento item
Epistolae ad Colosenses: desolomachatur in illos qui fidem perdunt,
et penitentiam non perdunt. Nunc mihi inquit, fidem et
remissionem peccatorum praedocent, penitentiam non docent. At
inhiel est fides sine penitentia, nisi inane somnium, sic im scip:
sic Esaias. 66. Ubi habitabit Dominus? In spreto Conuicto et
humiliato. Cum aut cor conuipit fidem, per spiritum sanctum
iam renatum est, induitq; nouos affectus, humilitate, castitate,
charitatem, et parat bona opera. Hactenus Christophus, qui se
cum suis ubiq; et semper sic scipisisset, neminem, ut puto,
sua sola fide offendsset. Ego, sicut etiam antea restatus sum,
inl moroz solam fidem, cum parces sic locum sint, et aduix:
sary sic ostentent solam fidem, ut innozem hinc aduix inhiel
lubent, penitentia, conuersione, charitatem s. Tamen scho:

Augs ser: 15. de uerbis Apsti.

qui fuit et sine et, non iustificabitur sine et.
Ergo fuit et respicitur, iustificatus uolunt.

2 habiq

Aug: ad Sixt: ¹⁷

Vide Thom:
Ordinationem
lib: 4. de eate:
dog: pag: 591.

Summus in corp:
Rom: 2. pag: 170.
vultum pome
iustificacione

Vide Aug: de
Vultus Ap:li Six:
15.

Thomas vocat
mond illum alio:
non fidei, pro
quam intellectus
fuit in dno.

In 4. Sm: d. 17.
Quest: 7. Sic Co:
manipula idmiti:
tam immo fidei,
Ex Rom: 5. 7. Ad:
Fidei purificatio
corda.

Tam scholasticum quid absurdi habeant super negotio iusticia:
hominis, aliorum esto iudicium: requiremus tamen in Iustificatione impij
gratia infusionem, motum liberi arbitrij, contentionem, et peccatorum
remissionem. Dicit autem aliquis, ubi nullam fidei fieri merentem,
viam suam innovationis. Ego certe non puto scholasticos iniquitatem
fuisse qua ad iustificationem impij pertinet, quae ubique dominatur
Fidem autem virtutum omnium boni fundamentum, iuxta illud, sine fide
impossibile est placere deo. Unde scholastici non negant in iu:
stificatione fidem, sed eam presupponunt, ut illorum verbis loquar.

Neque enim semper negant quod taceant. Doceo quod philippus
terris multas scholasticos docuisse quod opera coram deo propria
sua bonitatem sine accepta, nec regunt misericordia et pro:
pitiatione christo, non video unde illi compertum fuerit, aut
qui nam illi scholastica fuerint, quos non puduit negare iniam,
et propitiationem christi homini innoxium. Ego tamen, si qui fuerint
existeret velim. Postremo quod ad bona opera admittit, suo loco
commodum dicemus. tam hinc negotio iustificationis quod ad:
dam non habeo: neque dubitarem qui fuerit in hoc negotio,
raro concordia inveniri possit, mala animi utriusque partis
sunt concordia quoniam invidiosae appetuntur.

De sacramentis, et verbo externo,
Articulus quintus.

Ut hanc fidem consequamur, magt Confessio, institutu est
ministrorum dandi euangely & porrigendi sacramta.

Et hunc articulum de usu sacramtoru et ministerio vrbis
non illibenter amplectemur, modo illi interpretationem nostram
non rejiciant. Permi quod dicunt nos consequi fidem pte mi-
stroru vrbis et sacramtoru, si intelligunt de applicatione qua
scholasticu ponunt, nihil potand est. Quod si fortissime infidelis
etiam consequi fidem pte ministroru sacramtoru: quomodo hoc
essum fiat, non intelligimus: nisi hic alludat voluit ad infantes
qui certe actu fidem non habent, et tamen hos comedimus in
baptismo iustificari et regenerari. Adhuc adversarij, pte vrbis
et sacramta tenent pte ministroru dandi spreto functum: in quo
haud dubie, et solidioris theologiae patres, et scholasticos habent
adshpulatoros. Prædictis admittunt, spm. pte sacramta et

Uiderunt Buz:
eius ad max:
pizgen:

ministroru vrbis fidem offerre, ubi et quando vrbis est deose.
hoc scholasticu vrbis et ministroru, gratiam non esse alliga-
tam sacramtis: qua de eo scholasticu in quarto sententiarum
statim ab initio. De iustificatione, an ea nos mereas, ut
an no sola fide nobis contingat, in proxima dissertatione tract-
tand est.

In Appendice Anabaptistas, dicitur,
sed adhuc rationes satis ambiguas. Simus enim quid Anabaptistas
somniam, et quidam alij non omnino maligni homines, de verbo extremo
(quod ad preparationis et operis admitt, infra copiosius tractabitur)

Simus

Confessio. Luth. Stimulus quintus.

Ut hanc fidem consequamur, institutum est ministerium
docendi Euangelij & porrigendi sacramenta. Nam p[er] uerbum & sacramenta,
tanq[ua]m p[er] instrumenta donatur sp[iritu]s sanctus, q[ui] fidem efficit, ubi & quare
do[m]in[us] est Deo in ijs q[ui] audiunt euangelium, sicut quod Deus non
propter nostra merita, sed propter Ch[rist]um iustificat, hos q[ui] recedunt, se propter
Ch[rist]um in quod recipi.

Damnant Anabaptistas & alios q[ui] sentiunt sp[iritu]m sanctum
contingere sine uerbo externo hominib[us] p[er] ip[s]os preparationes & oppo-
sita.

Scimus enim Paulum docere Fidem esse ex auditu, auditum
 vero per verbum Christi: tam qui discernunt Verbum ex-
 tra ob interno, non proorsus mihi debere videntur. Quis
 ille doctor gentium, cuius illa de solo verbo iam posuimus, quem
 et necessitas urgebat, praedicator verbum Dei, non dubitavit dicere:
 Ego plantavi, Apollo regavit, Deus aut incrementum dedit: quo
 minime significavit, non solo externo verbo contingere fidem.
 Fides enim Dei donum est. Bene item pondocaudium est, quod
 dicitur apud Hieronymum loquitur, Non doceret vix proximum
 sum sed sed primum omnia a Deo dedit. Et creta corporalis aures
 habebam, ad quos valde clamabam Christus, qui habet aures
 audiendi audiat. Et rursum, Qui ex Deo est, Verba Dei audit,
 sed vos non auditis, quia ex Deo non estis: et tamen ipsi externe
 audirent. Exat hac de re libellus, qui inscribitur de Cresu
 Verbi Dei, non remore ab Apollampadio Studio sis commendatus.
 Vult super eadem disputatione M. Lutherus super Psal. 17. Versu
 su, Inclinauit Caelus. Scripsit etiam Burgeus de eadem et ad
 Maxingon: articulo octavo lectu non indigna. Super dono vero
 articulo quomodo ipse cum Confessione conveniat, respicienti des-
 ficillimum est: ita enim disputat Burgeus, ita sese in omnia vertit,
 ut non cuius datum sit intelligere quid ille afferat, quid proba-
 ritur: et consonat ut Lutheranus, om nimis. Mihi profecto
 videtur Melancthon impetere Zuinglianos, et hoc in Locus suis
 posterioribus

posterioribus, quando in hoc verba scribit, Summi belli quidam hoies,
qui cum velint videri civitatem interpretari Ceremonias, divini
sacramenta non esse signa voluntatis Dei rega nos, sed tantum notas
nostre professionis: quia extorret oportet notas quibus discernamur
à reliquis gentibus, sicut Romanos toga discernit à Grecis: aut
sicut vestitus discernit Monachos. Sed hoc civile interpretatio,
non satis explicat usum sacramentorum sed hoc negotium
aliud requirit locum. Subvertitur enim Lutheranos & Zuinglianos in
negotio sacramentorum non parum dissentire. Et ex Burgeo apertissimum
est hanc Lutheranos Confessionem contra scripto à Zuingliano
Marpurgi fuisse impugnatam. Lego si libet, pie lector, Burgeo
ad Academicam Marpurgam: et in Math. caput. 3. et ad Monasterium:
ser cap: 7. et videbis me nihil hic finxisse. Quam male
poxo audiat Zuinglij dogmata, vel viuis Melancthon testamur
magis. Repudianda est Zuinglij et similium opinio, qui tantum
civili more iudicant de signis, s. signa et sacramenta tantum no-
tas esse professionis nostre inter homines. Hoc ille in Ro: cap. 4.
In eundem aut locum Bullingerus Zuinglij successor, qui scriptum
reliquit. Quis ad dogmatis ex Rom: 4. transierit, quod si-
gna externa interioris hominis fidem fulciam, confirmant, imo et
conferant, quis est qui non videat quam aliud sit à Pauli
instituto? Certum quoniam non est proximo loci Adversariorum
invas pugnantias subleget, ad intermissa redire iuvabit.

quod de

4. Semon: dist. 17. cap. 1.

Vide Basilium
de baptismo.
lib. 1. cap. 1. 7 z
Et Hilariu
cano: 15. in
math.

Quod de peccatoribus et opibus in Appendice Confessionis
est, non omni doctore nec prudenter dictum est. Si enim hoc
de infantibus dicunt, quos, obsecro, nunquam repugnant. Si de
adultis quos primitus Ecclie temporibus baptizatos accepimus,
plane absurdum est. An in scriptis dictum est, Euntes docete
omnes gentes baptizantes eos: Quid porro docuerunt:

Vniq; penitentiam, quo nomine, in plane hallucinor, et peccatorum
paraciones et bona opera intelligere possimus. Et in scriptis legimus
porro quosdam dicere. Quid facimus vixi scilicet: Quibus ille,
Penitentiam, inquit, agite, et baptizetur vnusquisque
vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum,
et accipiens donum spiritus sancti. Et sequitur, Qui rego conuer-
sum fratermonem eius, baptizari sunt. Sic Philippus, Eunuchus
illi post audiendum euangelium, petenti baptismum, ait, Si credis ex
toto corde? Appretus est quod de Saulo ex leuitico presertim
toro legitur, Huius enim dixit Dominus, Surge et ingredere Ciuitatem,
et dicitur tibi quid te oporteat facere. Caput porro frequenter
qui Comely illius opera non vident, plane errat est. Scutorum
obsecro, scripturas, et vide nunc Iohannes aliquis, excepto Iero
baptizari, qui non antea agerit penitentiam, et confessus fuerit
peccata sua. Sed ad finem huius disputationis ueniamus
audire Gregorium illum magnum Theologum, Caradummas suos
allegentem in ead qui sequitur modum. Bona, inquit, reuerunt

Act: 2
Vide d. Ambro.
in Cap. Rom. 11.

Agunt bonos ante baptismum penitentia de suis peccatis peccatis,
ita tamen ut baptismum, sine poenitentia est, sequitur porro ad
Iudicos, et dicitur, Agite poenitentiam et baptizetur vnusquisque vestrum.
Agunt vna bonos poenitentiam, sed post baptismum ita poenitentiam, ut excommunicari a postea
conuincantur inquit d. Augustus Epistola 108 ad Solimanum.

Agunt bonos ante baptismum penitentia de suis peccatis peccatis,
ita tamen ut baptismum, sine poenitentia est, sequitur porro ad
Iudicos, et dicitur, Agite poenitentiam et baptizetur vnusquisque vestrum.
Agunt vna bonos poenitentiam, sed post baptismum ita poenitentiam, ut excommunicari a postea
conuincantur inquit d. Augustus Epistola 108 ad Solimanum.

Vult Tormenta:
de Corona militum.
Aqua hanc: aduocet

10: Chrysost. Hom.
1. in Acta: Aplo

erunt tibi auxilia, ad ea quae desideras consequenda, Vigiliae,
iunonia, humidorinitio, orationes, lacrymae, exiunnae,
indigentia opitulario. Vnde orationem huius in S. Laurentium. et
orationem eiusdem in S. Epiphaniae limina, et videbis quid
de preparationibus et operibus sanctis presul formet. Ab adul-
tis rogo, ut tandem receptum canem, baptizandis, hoc quod
adhuc obseruat Ecclesia, et requiruntur et preparationes quae
dam et bona opera, quae ab infantibus non quoruntur. Itaque
si qui sunt filij pacis et alius Concordiae, et qui tranquillitate
tam quorunt Ecclesia, nec hunc articulum omnia explodunt.
Moo quidem iudicio magis aduersarij opinionibus iunguntur
noxium, qui adhuc nolunt certas ponere, quam nobis quos
per contemptum Pontificis vocant: et hinc etiam arbitror
Apologiam huc noluisse, multa verba fustia funderet.

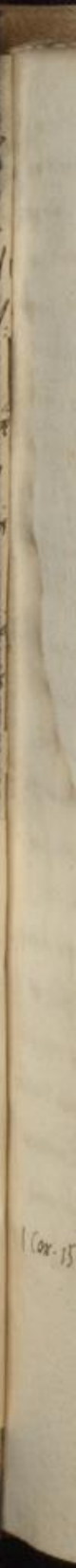
De bonis Christianorum operibus Articulus Sextus huius.

Articulus huius sextus habet, quod fides debeat bonos fructus
parere, et quod oporteat bona opera, mandata a Deo facere, pro-
prie voluntatem Dei, sic tamen loquuntur Confessio, non ut confidamus per
ea opera iustificationem coram Deo mereri et habere illi. Nostra re-
sponsio haec est. Qui nobis nolum, quod dicunt, in scripto quorunt
sed potius concludit iudicant, etiam in hoc articulo sexto, non sed par-

magis

Confessio. Luth. Artic. sextus.

Item docent, quod fides illa debeat bonos fructus parere, et
quod oporteat bona opera, mandata a Deo facere, propter voluntatem
Dei, non ut consideramus pro ea opera iustificationem coram Deo merito.
Nam remissio peccatorum et iustificatio fide apprehenditur, sicut testatur
et uox christi, Cum feceritis haec omnia, dicitis, seruus inuolens sumus. Idem
docent et ueteres Scriptores Ecclesiastici. Ambrosius inquit, Hoc in-
stitutum est a Deo, ut qui credit in christum, saluus sit. Sine opere, sola fide,
gratis accipiens remissionem peccatorum.

17
magnis sudoribus, inuenit methodum bonae Concordiae. Item
autem sepe restitui sumus, nos nullo aduersariorum rediret
analogias, sed multo magis examinaret, quid sit, quid iam
confitemini. Confitemini autem Christianos debere bonos sensus
fieri, quae est pro Chrietatem efficax, parare, et quod oportet bonae
opera mandata à Deo facere, et hoc ideo, quia sic sit voluntas Dei,
non ut pro ea opera iustificationem mereamini. Loquuntur tamen
aduersarij de operibus bonis non qui iam iustificati sunt, qui
vix ambulant delectum vocationis sua digne, et mirantur se electos
antequam nec aliquid vel boni vel mali operati sunt, ante nichil con-
stitutionem, ut sint sancti et iustissimi in conspectu Dei. Cum
tamen essemus mortuis delictis et peccatis nostris in quibus aliquando
ambulauimus scilicet sancti mundi huius. Deus qui datur est omnia,
propter mirabilem charitatem qua dilexit nos, conuincit nos Deo,
cuius gratia saluari sumus: spe nimirum: spe tamen salui facti sumus,
sed et ipsa salui sumus, cum Christus vita nostra appareret: si non
pro bona opera, vocationem nostram certam faceremus. Praeparauit
tamen deus pro bona opera, ut in his ambulemus: et voluntas Dei
est, sanctificatio nostra. Et voluntas Dei est, ut petrus ait, ut bonae
facientes obmutescere faciemus impudentium hominum ignorantiam.
Et paulus inquit. Nolite fieri impudentes, sed intelligentes quae sit
voluntas Dei. Nam opinor, etiam voluntas Dei est, ut bonifacientes
non dubitemus laborem nostrum non fore casum. Ut exedimus

1 Cor. 15.

Lehmann

Vide Bug. in
Cap. Rom. 7.
pag. 130.

Consensum
Tho. Petrus.
Richard. Antistad.

etiam cum qui calorem aquae frigido pro Christo nomine exposuerit,
non perdidit meritum suum: et unquamque reprobam mercedem
suum suum laborum, quando unusquisque cogitavit ante tribunal Christi re-
surrexerit quae pro corpore suo gesserit: Propter enim ad omnia valet, pro-
missionem habens praesentis vitae et futurae; sic enim Paulus Timotheo
scripsit. Et voluntas Dei est, ut premere credamus et confidamus
omnia bona opera nostra, quantumvis imperfecta, Deo, pro Christi fore
gratissima, illiusque coronaverit dona et opera sua in nobis: quoniam ex
nobis ipsis vix fieri invidios sumus, nec sufficiens quicquam boni co-
gruat ex nobis, tanquam ex nobis. Si ergo hoc modo intelligimus,
opera bona fieri propter voluntatem Dei, hoc est, quoniam ipse voluit, ac
sic fieri precipiat: et quod restat in se nostra imperfecta non offen-
di, sed tam potius gratis condonari, non quia filii Adam nati
sumus, sed quia filii Dei regenerati sumus: et quod illa opera
magis spiritus sancti quam nostra sunt opera, omnia enim sanctorum opera
in Lutheris debi donec, sunt opera Christi in eis ingranis: si pro,
inquit, modo intelligimus bona opera propter voluntatem Dei fieri, inhi-
re congruenterimus. Hoc arbitror quoniam tam Stolidum, qui dicitur
autem opera nostra coram Deo propter bonitatem suam ipsorum, et
ex sui natura coram Deo esse accepta: nec ipsa regere misericor-
dia et propitiatione Christo, quod ipsum tenet Apologia non vult
Scholasticis impingere: nec tenet ex tanto Scholasticorum numero
vnum nominare voluit, quoniam eius impietatis plerumque infirmitas.

Prospecto

Lib. 2. sm. d.
27.

Apologia.
verba.

Profecto qui differentiam meriti congrui et condigni posuerunt,
non omnia toto cōlo reuocare putanda sunt: hoc sequenti peroratione
satis arguunt, vnde profertur ille meritorum ser. quae operibus
et promissa sunt, ut ex promissionem debeat. Et multo magis
respiciunt (Cito Scholasticis loquimur) ad meritum meritorum, quam
ad causam, ut ita loquar merito: hoc est respiciunt magis
ad promissionem quam ad debitum. Hoc ipsum, quod iam diximus,
haud dubie subleuit Philippo, cuius in Apologia haec sunt verba,
Si dixerimus, inquit, veram eternam dari mercedem, quia debent
iustitiam propter promissionem, inritū absurdi dixerimus. Sunt
enim ordinata inter se haec dona: sunt et Augustinus ait, dona
sua coronat Deus in nobis. Sed scriptura vitam eternam vocat
mercedem, non quia propter opera debeat, sed quia com:
pensa affluentia et opera: et si propter aliam causam contingit.
Et contra in hinc sensum philippis, quibus paulo post subiicit galia,
quibus plane fatetur opera nostra esse meritoria premium
corporalium et spualium, quae redduntur tum in hac vita,
tum post hanc vitam. Hactenus illo. Quis obsecro, hactenus
hinc sententia repugnant? Loquimur et nos ex promissio:
ne christi, cuius sermones videntur operibus bonis repositam
esse mercedem. Nisi forte aduersarij, commendandi libidine non,
agnoscunt mercedem et meritum; nolunt tunc ut hoc a nobis expectet

2 an illa

1 Cor. 15

aut ut illa a deo requireamus. sic enim alibi agnoscunt. Duoque pro
nobis intercessionem, ut in hunc spiritus contra invocationem exentine:
quasi s. nobis pulor, ino praeulum su rogare a. Divis, quod hys ho:
nos est nobis prestare. Sed hoc alias. Ad meritum disputatione
revertimur. Legimus apud Apollonem, stipendium parati mors,
gratia vero, vita aeterna: at apud eundem legimus, Corinthen bo:
nu certam qd id est reposita est in hunc coronam iudicis. Legimus
laborem nrm non fore inane: legimus etiam fidelium hunc aq:
vexam. Sed hoc ad nauseam usq: exagere quid opus est.

Hactenus laus sumus scripturae verbis, et praeparatis ad bona
opera, promissione meritorum bonorum operum, quae accipiunt: et
hoc ob negligentiores, qui spt mercedis allucendi firmiter ad de:
quam commutationem. Diximus in Azaria illo in quo spiritus
dei descendit ad nos spiritum Usailitas, quibus ad hunc pig:
nandis est: Vos ergo confortamini, et non dissolvantur ma:
nus vestrae: est enim merces operi vestro. Et fatimur in me:
dio Chrii fovitorem nostrum dicentem, Merces mea non
est. Et, Venite ad me omnes, qui laboratis, et onerati estis, et
ego reficiam vos. Vosque somnitate ad stuporem, et rictum

Buzjeus.

Deum Buzjeus ex Chrysostomo et Ambro: in cap: Rom: 5.
pag: 239. Et, in male iudico, talibus exhortationibus plis
proferimus, quam Lutherus suis et consiliis a impie lupae.

Lutherus, bolis: ut hoc est in Ieronim fund: cap: 1. Exemplid, mag, habet:
mus in Iona, ut recte dicamus vni misericordiae et gratiae Domi:

2 me nostris

19

ne nostris meritis fidamus, aut demeritis torpamus: sed et sciamus
neq; in peccatis nos damnari, neq; bonis operibus saluari. Et in
eisdem Commentarijs, idem inq;: Opera nostra nihil sunt, nihil
valent coram Deo, sed Deus vult, ut credamus sola misericordia et
gratuita bonitate nos saluari, absq; meritis et operibus nostris, nos
saluari et iustificari. Hactenus Lutherus, verbis, nostro quinto
seculo, sane blandiusculus. At qm Apologia nusq; non rea-
dius diligenter potius quam curiosos Theologos, videtur inter operum
primi Iustinum, si illud appropinquo sententiam de meritis, quam
nos somnia nos impij in scholis reatentant. Meritum sum
et supra admonimus, Scholasticum solum in merito congrui et in
merito condigni. Meritum condigni illis vocatur actus a voluntate
eluctis, ad premium aliud, secundum debitam iustitiam retribuun-
dum. Consistit aut iustitia illa in quadam proportione meriti
ad premium et aequalitate, vel ex natura sui ipsius, vel ex ordi-
natione, vel ex pacto et conventionem. Meritum aut de congruo,
est actus libere eluctis, acceptatus ad aliquid retribuendum,
non ex debito iustitiae, sed ex sola acceptantis liberalitate. Hactenus
illi supra summus lib. 1. d. 17. q. 3. et lib. 2. d. 27. q. 3. Ita his quid
impietatis sit, cum dispensam, non video, maxime cum ubiq; illi ac-
quam et redantur dignitatem operum, aut horum meriti, non pendere
ex immensa et naturali bonitate, sed ex gratia et cooperante, et
gratuita acceptatione divina (sic mi Scholasticus loquitur.) quia ab
aeterno voluit, actum sit ex gratia eluctu, esse dignum tali premio.

Et ad hoc

Vult Hiland
in Psal. 143.
pag. 710. Et ad
fines Psal. 129.

Meritum Con-
digni

Meritum Con-
grui.

Et ad hoc allegant Augustinus sic dicentem, Cum coronat Deus merita
 nostra, nihil aliud coronat quam dona sua. Quae aut in saeculis saeculis
 conraduntur videtur praesentibus, satis grauius et realiter dissolutis ac dilu-
 iunt: scripturas illas quae, quae in scriptis in scriptis praesentibus videtur, ut
 Non sunt condignae praesentibus huius temporis et ex. Quasi panis non
 struat, omnes iudicia nostrae. Cum ferretis quocumque praesentibus sunt vobis
 dicit, dixit inuitiles sumus. Has inq. a similes scripturae fontemias dicit
 intelligendas contra dignitatem operum, quantum ad se ipsa, non quatenus
 ad partem et acceptationem dei. Et haec sunt quidam scholasticus addu-
 ximus: quod si cuius cum libido inuitis coram, ex de, oculos configit
 suo relinquatur iudicio

Vide Bernh:
 Ser: J. in Anam:
 nec: Maxima.
 Et Chryl: Hom:
 74 super Oza:
 ho: Aug. inq.
 inid, qui the:
 sauru effodum:
 Et Hom. 5. in
 Roma.

mihi in locis publicis et scripturum et doctorum, quis debeat esse
 proprius proxi operariore scopus: ita si ut in opera magis
 gratiam adio, quam quodam in re ad et homines conuictio de:
 conda sit. An in vnaq. a nostris audendum est, quid diligendum est
 propter sempiternam, proximum autem propter ad: Hinc aduicta
 illa portio etiam de innox casto et fecit, quam dicit Augs
 non semel tantum suis popularibus formonibus et tractantibus inuitis.
 Diximus cum Nazarenis illo Aristoteli, Operari bonum, quoniam bonum
 est patri obedire, nisi nil boni inde suum debeat: nam hoc ipm
 merces tibi inq, ut patri gratificeris. Et ibidem, Francam si in S.
 Laurentiu. Propter bona opera tibi haud applicuere, nec immoderate
 attollaris. Quid: aduictum inq, illa ex estimis, Oportet potius
 boni

2 boni

20
boni, vinctus amore. Idcirco peccata mali formidant perire. Cetero
militis in locis argunt à nobis, Maccormay illi, qui magis timore
pende, cū iam diximus, quā ex delatione Dei bona opera facimus.
Tales tū varantur oculos Dei, qui vellent Deum non esse, et tū in
ipso hinc impune impune uiuere, ac omnia hinc agere.

Page 62.
Apologia.

Quod, quod Apologia ipsa facere, id quod ex paulo ante attingit,
opera nostra bona vix esse meritoria tum corporalium, tum spiritualium
pignorum, quae redduntur tum in hac vita, tum post hanc vitam?
Et tamen negat ea ipsa mereri remissionem peccatorum, quam
cetero unicam pro post hanc vitam petunt et ambunt. Locus hic
dignus est qui diligenter excutatur. Et Sacerdos ille Anamontag
nobis non contradit, inquit, vitam eternam esse recompen-
sationem bonorum operum, non ex proprio debito, sed quia ceteris
promissis recompensationem misericordiae et charitatis operibus
Hec illi in cap. Lucae 14. Possem hic exceptum conuenire, quod quidam
ad merita operum admittit, nisi priusquam in eam nostram faveret,
se enim Buzorius hoc loco a hac de re auertere. Pulchre
profecto, merita operum reatua in Romanis suis cap. 2. Unde quae
iam sequuntur sublegimus. Bona opera causas sunt beneficiorum
Dei, cum id Deus passim in scripturis iustitiae, non potest ambigi.
Et vixu. Scriptura usque non mercedem, bonis operibus promittit.
Et paulo post. Omnia igitur proberi facta, causae sunt, ut Deus nobis
beneficiat, sed non prima, nec pro se, vixu secundariae, et id etiam

Sacerdos

Buzorius de
operum meritis.

ex Chronica

ex ultionem bonivolentia dei. Et rursus idem Burgeus. Proinde indu-
bitatum fuerit, inquit, apud sanctos, quae pro rectoq; homines faciunt, causas
esse, cum illis deus, propterea beneficia sua conferat: meritoq; recte vocari,
ita ut merito vocatur id, quod deus illis expendit. Et tractatus glori-
osus illo: qui si bene dicit, ut certe non male dicit, hoc quidem in loco, non
videtur qui possit quisq; scholasticus alitius impietatis insimulare. Et
Tho: Aquin: Thomas Aquinas, quum prae praeteritiam, faceret totid quod est ho-
minis boni, esse a deo, nec posse illum merito quicq; ultra id, quod
deus ex ultionem bonitate, pro se doceret bonis operibus expendere,
ad qua tantum ipse nos excitat et mouet, recte pertinet. p. Art. 2.
Thomas sententia sic plani Burgeus, ut eam ipsam Responsionem
sua ad Robertum Abbatem Episcopi miseraret. Hoc igitur sunt
quae habemus super hoc sexto Confessionis articulo.

De Ecclesia Catholica. Articulus septimus.

Ignia: ad phi:
Ladolphsonfos.

Confitentur hoc septimo articulo, quod una sancta Ecclesia pro-
prie mansura sit: et quod ecclesia sit sanctorum congregatio, in qua
golum recte docetur, et recte administrantur sacramenta: et q
non referat, suo huc habeat similes traditiones, siue minus
quae hic articulus habet, nisi pro omnia probantur, hinc quoda
siderem quae ad presens negotium ab adversarijs merito fuisse
illa, hoc quod in sequentibus aperire statimur. Quod
Confirmatores hoc articulo non nihil offensi fuerim, causam

Confessio. Luth. Actum. septimus

Item docent, quod una sancta Ecclesia perpetuo mansura sit.
Est autem ecclesia congregatio sanctorum, in qua Evangelium recte docet,
& recte administrantur Sacramenta. Et ad ueram unitatem Ecclesie,
satis est consentire de Doctrina Evangelij & administratione Sacra-
mentorum. Nec necesse est esse similes traditiones humanas, seu ritus
aut ceremonias ab hominibus institutas. Sicut inquit Paulus, Una fides,
unam Baptistina, unus Deus & pater omnium etc.

Luth. de Con:
ijs.

quod vobis scriptum, quae adversariorum nomis habemus politior,
oblii sumus nimis: et ob id non iniuria subrepti sumus ab illis
non nihil furati sumus. Nam volumus volumus adversarij coguntur
fieri, se suosq non omni parte ecclesie nomine vultisse: imo ex
his sumus qui ecclesie nomine etiam abolutim optaverunt. Nam
aut nihil har confessione offendax, quod hinc de ecclesia arti-
culum aditum, ratio est, quod omnis iuris actum, pariter, pio
et candido interpretata, ecclesia aut nihil aut parum prejudicia:
re videntur. Sensus enim sic habe.

Corpus Christi
stat esse eadmodum q
in duo dividi no
pr. d. 24. q. 1.
ex d. Augusti:

volumus habere ecclesiam, quam neq nos partitam vel multiph:
ratam volumus. Eam vero sanctam esse, Symbolum fidei noscitur,
etiam iuxta scriptura sensum, apertis verbis fatetur. Tertio, hanc
ipsam propterea nominam, quis negat: Sic im ecclesie Caput
Christus, sumum esse prodixit, minime inferorum portas, contra
illam non prevaluerunt. Quarto vocant Sanctorum congregatio:
nem, in quo nihil pariter, sicut de vivis, sicut de piis et
mortuis membris intelligas: nam utraq membra ab Apostolo
sancta sunt vocata. Sanctorum quippe nomine, omnibus et singulis,
qui christiano confitentur nomine, ab Apostolis attributum est.
Quinto, addunt in ecclesia evangelium recte doceri; et hoc verum
est: Nam utriusq Heretici iactant se habere evangelium,
se genuinam habere s. litterarum interpretationem, tamen in
sola sancta ecclesia catholica et Apostolica recte habetur euange-
lium, et in hac ipsa recte et veritate docetur euangelium. Tondem ver-
bis undecim

Errata de Sanctis, quia
congregatio Christi sancti
sunt membra, quia
sunt membra, quia
sunt membra, quia
sunt membra, quia

Verbis respondimus de usu sacramentorum: Hec tibi apud Hære-
ticos etiam sum, sed apud Hæreticos non profum: id quod non uno
in loco Augustinus docet. His addimus, non esse inessum ubiq; si-
miles haberi traditiones humanas, sed ritus aut ceremonias ab
hominibus institutas. Neq; hæc tibi displicuerint. Quis tibi ignorat
quid d. ille Pontifex Gregorius (quoniam illi pro contemptu Ceremoniarum
cum Magister vocant) Preceperit? In una fide, magis ille ad Lan-
dium, nihil officii Ecclesie sanctæ, consuetudo diuersa. Et Cuius
Hieronymus, qui et ipse non parua scripta aduersus Vigilantios,
Iovinianos et Luciferianos in fauorem Ceremoniarum. Ego te
illud bene admonendum puto, magis traditiones Ecclesiasticas
presertim quas fidei non officiant, ita obseruandas, ut a maioribus
tradita sunt: nec aliorum consuetudinem, aliorum contrario more
subverti. Quæ ad Tamiocum sunt d. Augustinus scripsit,
nonora sunt, quam ut negari possint. Quod magis contra fidem
magis, neq; contra bonos mores iniungitur, indifferenter Et habet
dum, et pro ritu inter quas vultur societate seruanda. Pro
ritu, aut, inter quos vultur societate seruanda. Sed de relictis
ritibus humanis, et Ceremoniis Ecclesiarum differentiibus, suo loco,
Articulo s. 15. copiosiora dabimus. Hæc, in folio, summa
Et hinc supponi Actum, et cum adiri rationes et amoniti-
tes parum, quibus motus, tibi imprecari non potuit. At hæc
non suffecerim ad cognitionem illius veris, sanctæ, Apostolicæ et
Catholicæ

Catholicæ Ecclia: quoniam hic nihil dictum est, quod ad se respice
 non possint presbiteris. Hæretici, pro ut solat se Angelus Satanae
 subinde vocis figureque in Angelum hinc. Quis enim insuat veridissima
 esse et semper fuisse inter veros Christianos et Hæreticos, controuersiam
 hanc, Vbi enim, et apud quos huiusmodi sit vera Ecclia: duabus
 presertim ecclijs inter se differens, et vtriusq; asserentibus se velle
 in fide saluatoris Iesu permanere, in Euangelio Apostolorisq;
 doctrinis, in vera fide Christi, in Christianorum vera religione.
 Aetate et sermo illo vetusto Tertulliani et Irenæi, Hæretici à vera
 Ecclia se separantes, apud se esse Eccliam dixerunt. Sic post
 hæc tempora (ut D. Cyprianus ait) Nouatus simiarum more,
 quæ cum homines non sint, homines imitantur, voluit Ecclia
 Catholicæ auctoritatem vindicare: et cum ipse in Ecclia non esset, sed
 contra Eccliam rebellis foret, hoc vnum sibi vendicabat, quod
 ceteros faceret Hæreticos, apud se esse Eccliam dixeret. Sic et
 D. Augustinus contra Donatistas, eadem dicit suo tempore au-
 disse. Controuersia hæc inter nos est, inquit, Vbi uera sit Christi
 Ecclia, vtrum apud uos, an apud nos sit. Sed quoniam
 hæc indubitata ac certa sunt, his tantibus tantorum paruum
 testimonij contemni sumus: et negandum hoc totum aliis reppre-
 mus. Actus hic septimus, fatetur vnicam et sanctam
 esse Eccliam, tandemq; perpetuo mansuram, esse item sanctorum
 congregationem. Vnde se habet. An ne eadem ipsa verissima et
 fatemur

u. rufos

Aug: de uilitate
Cecdm. c. 7.

Jo: 17.
1 Cor: 6
Eph: 5

fatentur multorum temporum multi Heretici: Porro sententia in
audimur. Quod non sacramentorum et Anabaptistae in misere
har Eccl[esi]a multorum iactaverunt, Apologia auctori notis est, opinor
quam vult. Adhuc Confessio alias Eccl[esi]ae notas, Veram Evangelij
doctrinam, et veram sacramentorum administrationem. Sed et hoc apud
se esse longe omni et crentis. et vultissima, planis litteris ceperunt omnes
omni symbolorum Heretici: hoc tam verum est, quam in nullis operis
crentioribus demonstrationibus. Si in Heretici de suis scriptis
dixerunt, Hoc sunt ^{verba} p[ro]phetica, ex veritate fonte (Augustini ver-
bis loquimur) quae qui audierit, et eisdem p[ro]mittit creditur,
deinde quae infirmam custodierit, nunquam vix restituerit,
et p[ro]d. Si talia nunquam dixerunt Heretici de suis ip[s]orum doctrinis, quae
obscuro talia scripta amplius recipere, imo quae non abominare-
tur: R[ati]o vero Hilarius, De scriptura, inq[ui]t, non est Heretici,
sed de sensu scripturae. Sic de sacramentorum administratione
par est ratio. Quod olim Donatista, de suo baptismo: Quod
Mossaliam, de sua Eucharistia: Quod mea veritate sacramenta
xij: Quod Anabaptista: Contra Donatista, sunt Augustinus
dicit, turbant Christianum nomen p[ro]p[ri]e de tot gentibus in
orbem vocant, et in sola Africa remansisse. Ergo non tenent con-
vulsiva est: qui non sint illi qui Evangelium verum docent,
et qui habent verum usum sacramentorum. Quod si negotium hoc
ad regulam Evangelij referentis, iam redibit Ecclesiis ad Caput.

Con. Epistolam
damaſci cap: 11.

Con. Epistolam
parmenianij.

+ Non videtur autem fortiorum rationum numerus generalium temporum omnium. Ergo.
suis, si cogaris agnosceres, scriptum hoc omni tempore, omnibus delis, orbibus talibus
fuisse familiare. et littere alij alia referantur, hanc tamen sententiam a nemine unquam
impugnatum, revocatum ut in dubio. Vide Eccl[esi]ae hist[ori]a: lib: 6. ubi originis
verba referuntur ex 70: in math[aeo].

25

Ergo in eiusmodi controversiis bene considerandum est, quod nam
 Asylum, quod suffragium Patres orthodoxi habuerint, ubi tamq[ue] in
 tutissimo portu, hereticorum fragmenta contemneret atq[ue] despiceret po-
 tuerint. Quicquid enim de Evangelio et de Sacramentis dixeris,
 nam hoc tibi sepius repetendum est, hoc ipsum ab Hereticis audire
 cogis. Tanta certe non nominem hereticis summam auctoritatem
 Scripturae apud Christianos esse, ut ipse non nulli maliverni
 dixerit Scripturas (quae ipse dogmatibus fadum fabum) a falsariis
 esse corruptas, quam Scripturam non esse sequendam. Hec vel
 ex vno Augustino discere licet. Quis enim negat quae Constantius
 Monachus in Evangelio et Apostolorum literis calumniosè tamq[ue]
 à falsariis adiecta: Imq[ue] enim visus sunt etiam apud Christianos
 auctoritatem Scripturarum. Sed ut videret Christianus esse, pollicetur
 se potius Evangeliorum auctoritatem vindicare, quam pati ut sit ab
 Hereticis (sic vocabat catholicos) adulterantur. Iam qualia gesta
 illorum habuerint Sacramenta, vel ex Irenaeo, Eusebio, et alijs vel
 genis discere poteris. Hec ipse cum ita sit, quid facienda? Neq[ue]
 potes ut videt, habet Ecclesiam, habet Sacramenta quae ostendit.
 Sed ubi vera illa Ecclesia, sanctorum congregatio, quae doctrinam
 Evangelij habet inexcusabilem, et Sacramentorum debitam admini-
 strationem? Augustinus sibi vendit Ecclesiam, vendit sibi vendit
 Donatus. Augustinus iustus Evangelij veram interpretationem
 et verum usum Sacramentorum: at tondam, rationabilis, et hoc refert Donatus.
 Ferridam Communionem eam a Sacramentis: et Carabapitis sepe audimus.

Aug. de Utilitate
 Crederet. cap. 3.
 Trem. de prof.
 Hereticorum.

Ecclesia

Cum post Aplos discessim multa suppositiva existimantur sub Aplos. Imo de hoc
 non, quis alius hoc discipulis a genibus, q[ui] parum amovitas: Imo de hoc
 qui de his dixerunt, aliud illagistud sequi non poterunt q[ui] Ecclesiam, pro quoniam
 libros sacros a prophetis ferrentur. Et tunc omnia scripturae tenet aut obnoxius aut
 ambiguis: ut non dubitamus scripturae verba ut sit an deprecata, locutio simplex ut
 sit an figurata, hic ut sensus sit an ille: si non sit alius locus (ut legit vsu vult) q[ui]
 de ra et dicitur rector, quis alius vms controversiae ludox vult, q[ui] probatus Ecclesiae Confes-
 sus: 24

Ima de hoc solo iam concurrebant inter Lutheranos et Romi-
fios. Cogor iam abini verabundiam vna pars conuincit infallibili-
tor apud se esse veram atq; sinceram Euangelij doctrinam, legitimam
vni sacramentorum dispensationem; cetera abstrahi partem hereticos
conuincit certissimè est: hinc has iam partes videmus et fortitudine
et persequantiam confiteri. Cum itaq; res sic se habeat,
videt tunc Rom: qd quod iam olim probauit catholici. Tertullianus, attende, obsecro,
si distulisti 7 amula: et considera, quo nam confugerint sancti patres in disputacionibus
suis contra hereticos. Eminentius confugerunt et promouerunt ad
Cathedram Petri: hoc quod satis probam tot venerabilissimè, aduocis
sanctis. Patrum monumenta. Ex horum ergo ecclesie columnis
hinc magno numero Dni Augustinus audiamus. Multa simi-
liq; qua me in ecclesie gemino iustissime tenent. Tenet me Conser-
uatio populorum atq; gentium: tenet auctoritas miraculis inchoata, spe
nuncita, charitate aucta, veritate firmata: tenet ab ipsa SEDE
PETRI APOSTOLI, cui pascebas oves suas post resurrectionem
suam Dominus commendauit, usq; ad presentem episcopatum, suc-
cessio sacerdotum: tenet postremo ipsum Catholicæ nomē, quod
non sine causa inter tam multas hereses, ista ecclesia sola
obtinuit. Attamen illo aduersus septimū Manichæi quam fundat
mentem vocant, cap: 4. Contra litteras vero Petilianæ lib. 2.
cap. 51. ait. quid tibi sit Cathedra ECCLESIE ROMANÆ
in qua PETRVS sedet, et in qua hodie ANASTASIVS sedet.
Eiusdem sententia est D. Hieronymus, qui ad Damasum Pont.
promouit

Vide tunc Rom: qd
si distulisti 7 amula:
quid p.

August.

Textilia.

prouocat, dicitur, Cathedram PETRI, et sedem Apostolicam
 laudatam, in huius consilio consulendam: inde nunc in pace animae po-
 stulans ibidem, unde olim Christi uesimenta suscepit. Sic Chryso-
 stomus prouocat ad Innocentium. Sic Athanasius ad Iulium
 Rom. Pontificem. Quod si uis uisoria quicquam, audi Tremitia:
 in preclatis pro omnia subscribentem. Apostoli, inquit, primo
 pro Iudeam contestata fide in Iesum, et Ecclesijs institutis, deinde
 in orbem profecti, eiusdem fidei doctrina nationibus prouul-
 gauerunt: et Ecclesias apud unamquamque ciuitatem condiderunt, in
 quibus tradiderunt fidem, et suam doctrinam. Quae uero Ecclesia,
 instituta sunt, et quotidie ministrantur ut Ecclesia fiant, et pro
 hoc et ipsa Apostolicae deputantur, ut soboles Apostolicorum Ecclesiarum,
 ut omne genus ad originem suam conferantur. Si uero colimur a hoc
 minime satisfecimus, Sibyrum uel ex abridam non committimus
 presulum Tremitum, cuius aduersus Valentinum haereticum sumus, quae in
 continenter sequuntur. Agitur uera, inquit, est Apostolorum doctrina,
 et ANTIQVVS ECCLESIAE STATUS, in uniuerso mundo, et in cha-
 ractere corporis Christi, secundum SUCCESSIONE EPORUM, quibus
 illi eam quae in uniuersa est, Ecclesiam tradiderunt, quae pro-
 uenit ad nos. Haec ille. # Ex his, nisi me fallunt omnia,
 satis liquet quo pariter, quibus iam haereticis eos fuit, confuge-
 rint, nimirum ad Cathedram Petri, ad successionem et tra-
 ditionem pariter et episcoporum. Ignorant quibus lapsis haereticis
 fuit Cathedram Petri, et pariter prae loquutiones committunt,

Videamus

Lib. 4. c. 63.
 et 43. lib. iij.
 3. cap. 3.
 Iuenu.

vident quod et quale ipsos memores videtur. Sed quid multis
Inspiciantur ac examinentur acta veterum Conciliorum, diligenter
et examinentur Pistorum Eporum lucubrations, et non magno
Labore inuenies libris, quibus non, quibus inuenis cognosci
ac discerni possit Sacta Catholica Ecclia, ab adulteris: quibus
notis probandum sit, vix a peris simozam confecerit Euange-
lij doctrinam, et vix a peris administrationem. Hec mihi et dubia
sunt. ut de his diligenter cogitandi adire seruos admonere
Simplicium Patrum in meo seculo de Ecclia et huius autoritate
multi multa: ac ex media parte, propterea peruenit et
methodum mihi placet ut qui maxime, Vinnitius ille
mensis. Ex recentioribus, quos quidem mihi videtur dandi
Ioan. Durodorius. Albertus pignus, Cornelius Corius, et alij
quos enumerare longum esset. Ex his qui vult copiosiora
legat, nos breuiter esse studemus. Quos paruo ad sacram
tanti usum, et traditiones humanas adire, siro loco, non
ocultabimus sententiam nosseam. His progo actiuita hinc et
absolutum volumus. Diximus aut ipse Jana quidem habet
et certa, sed non sufficientia, hoc quod suo ordine demonstra-
tum est.

De usu adrog et fectu sacramentorum
Nativus Detrius.

Aggredior iam

Handwritten text from the adjacent page, partially obscured by the blank paper fragment.

Confess. Luthera:
articulus octauus.

Quamq̄ Ecclesia proprie sit congregatio sanctorum & uere eccle-
siam, idcirco cum in hac uita multi Hypocrite & mali admixti
sint, licet uti sacramentis, quæ per malos administrantur iuxta uo-
cem Christi. Sicut Sacerdotes & Pharisei in Cathedrali Mosi 23. Et sa-
cramenta & uerbum propter ordinationem & mandatum Christi sunt
efficacia, etiam si per malos exhibeantur.

Damnant Donatistas & similes, q̄ negabant licere uti ministerio
malorum in Ecclesia, & sentiebant ministerium malorum inutile & ineffi-
cax esse.

Aggredior iam articulum octauum, in quo docent Aduersarij, licet
in sacramentis qua pro malos ministros administrantur; et anathe-
matis feruim impiam Donaristarum opinionem: addunt itam sacramenta
et uerbum proprio ordinationem et mandatum Christi esse efficacia,
etiam si pro malos ministros exhibeantur, et contra in hinc sensum.
Et hunc articulum octauum facis haud dubie probauerunt Catholici,
sicut et in ipso debuerunt: At quomodo hic articulus, ut alijs ad-
uersariorum dogmatibus conuenit, solutus iudicandum est. Nos
omnia hic candido examinabimus. Primum itaq; omni, ad septimi
et octauum articulum maiorem dilucidationem facere uidebit, si hic
adnotauerimus, an mali sint in Ecclesia, et quomodo sint in Ecclesia,
sicut de ministris Ecclesiae, sicut de alijs in quibus qui Christiano con-
sentire uolunt. D. Augustinus lib. 7. contra Donatistas cap: 57.
docet, esse in domo Dei, seu esse in Ecclesia uisuram diu: Uno modo
esse in ea tamquam membrum in corpore iustitiae, particeps uidebitur
spiritus uita, hoc est coherens etiam membrum in spiritu Charitatis.
Alio modo esse in Ecclesia, est adhaerere membrum Ecclesiae, sunt parua
relicta. Sic omnes qui habent tamquam sacramentum fidei uisibiliter
ascripi Ecclesiae, secundum partem quamdam, coequebantur cum Christiano
populo conuersimus, diuisum esse in Ecclesia, donec uel iudicio Ecclesiae
separentur, uel sua sponte exeat, ipsam Ecclesiam contemneret et praese-
quens. Hec ex sententia Augustini, qui ratiom multis in locis contra
Donati haeresim scripsit. Et et in locis posterioribus Philippi tunc
sententia quam non grauabor adscribere: Sic enim loquitur ille

Ecclesia in

Ecclesia in scripturis improprie in genere significat congregationem omnium
qui profitentur Evangelium, et non sunt excommunicati, in qua promiscue
boni et mali sunt, sicut scriptum est. Simile est regnum celorum ~~et~~ Sa-
gana misce in mare. Novum est enim, malos non excommunicatos me-
bra esse Ecclesie, secundum externam considerationem, et signa exteriora:
sed Ecclesia proprie et principaliter significat congregationem iustorum,
qui voce credunt Christo, et sanctificatione spiritus Christi. Testatur
ille, et quidam iuxta fidem Catholicam Ecclesie. Adhuc tamen certas
notas, sic enim loquitur Philippus, vocat Ecclesiam, primum verbum
Dei, et legitimum usum sacramentorum. Sed de his supra disputatum
est. De administratione sacramentorum, opinor, nulla ratio di-
citur glorio: hoc est, quod dicitur sacramenta efficacia esse, etiam si
per malos administrantur: nam et hanc dispensationem magno la-
bore, non minori cum laude, absoluit D. Augustinus, addens
etiam contra Catholicam Ecclesiam non nunquam vocari sacramenta,
sed contra Ecclesiam magis salubriter magis videtur haberi. Sacramenta,
inquit Augs., tam debita veneratione prosequimur, ut ea, etiam si ab in-
dignis tractata fuerint, illis sua proceritate damnetur, illa intant:
vata sanctitate permanere demonstramus. Et alibi: Nihil potest
hincius ad salutem, quod contra Ecclesiam vici baptismi habetur,
per ignorantiam et traditum et tenent: imo et obest ad damnationem
quod in sacraloga iniquitate erroris humani, etiam dicitur sacramenti
non per quoniam mundantur, sed per que seorsus iudicantur. deti-
nent veritatem. Hoc ille de vicio baptismi. cap. 6. Sed longe explia-
tus loquitur contra Donatistas lib. 5. cap. 21. Sacramentum gratia,

Con. Episto. Rom. p.
lib. 2. cap. 19

Inquit

25.
inquit, dat Deus pro malos, ipsam vero gratiam non nisi pro scriptis,
vel pro sanctis suis. Et hactenus quidem Dni Augustini vel potius
Ecclesie Catholicae sententia super hoc negotio consensus: nec opus est
ut in re non dubia, utamur verbis non necessariis. Ex paginis
si libet audi Simoni Chrysolomi Theophrasti illud, pro sacer-
dote magis, etiamsi indigni fuerint, operatur gratia, et sanctifi-
cavit omnes, etiam si indignus fuerit sacerdos. Hoc illi in cap.
L. no. 9. parva libri in summo apud Nazianzenum oratione
in S. Laurentium.

De vi et effectu
Sacramentorum.

Quod vero ad vim et efficaciam
Sacramentorum attinet, veritas Ecclesie cum adversariis parum convenit,
cum ob Lutheri aliquot paradoxa et illa tam priora quam posteriora, tum
etiam ob Marpurgense colloquium, quod Buzovius examinat. Verum
examinemus et retinemus quod scribitur, Sacramenta propter ordinatio-
nem et mandatum Christi esse efficacia, etiam si pro malos exhibeantur.
Iam si pro verbum et mandatum Christi efficacia sunt, quibus subicitur
in quibus vim suam exercent? an circa omnes discurrunt tam in bonis quam
in malis? an vero solum tantum in bonis? Si in bonis tantum, ergo ma-
lita malorum, vis et efficacia Sacramentorum casantur. Si in bonis et
in malis indifferenter et indifferenter, cavendum est ne Apologia
incideret in eam errorem cuius Scholasticus infirmus, videlicet de opere
operato. Est et alia quaestio, scilicet quomodo intelligi debeat quod dicitur
de vi et efficacia Sacramentorum. An iuxta doctrinam Augustini qui
ponit discrimen inter Sacramentum et rem sacramenti: nam de respectu
De missa privata. in male memi, Lutherus qui in posterioribus Lincianis affirmat
Corpus Christi verum ac reale, verum summi non tam a pijs quam ab impijs,

Juxta

iuxta vulgaram Cantone, Mors est malis, vita bonis ꝑ. Hoc animus
hactenus inter Lutherum et Sacramentarios conuenerunt. Et Lutheri
dogma est, Baptismum non esse efficacem propter accipiens fidem,
sed propter uerbum Christi: sic enim, non uno in loco tantum, contra Arri-
baptistas docet. Addeam et notiam questionem de vi et efficacia
Sacramentorum. An sacramenta ꝑ. post consecrationem rando habeat
vim et efficaciam, quam habent in ipso usu: Sicut in Jerusalem:
padiis, Symbola sacra extra usum nihil differre ab exteris alijs.
Hoc inq. queritur, Num baptismi aqua baptizato infante, rando
habeat vim quam habuit dum baptizetur infans: an ne sic
aqua sunt alia aqua quae ad pibulum domus usum pretinet:
Et, in panis semel consecratis, qui administrato Sacramento,
hoc est, perfecta Commione reliquus manet, ut sit corpus
Christi, an ne panis communis: Idem de sanguine calicis semel.
Uiderimus in quod reliquum est, apud aduersarios in Caphis
et pando post administrationem Sacramentorum, circa dispenam, circa
omnem reuerentiam in pcurata usum ministrorum cadere. Quid
ad hoc responsi fuerint aduersarij nescio: sed quid olim responderit
ad inuicem impietatum Cyrillus sans suo. Audio quod dicitur,
ait ille, mysticam benedictionis: si ex ea remaneret in sequen-
tem diem reliqua, ad sanctificationem inuicem esse: sed insensibilem
hoc dicens. Non enim aliud sit Christus, magis sanctum eius corpus
imitabile: sed benedictionis uirtus, et uersita gratia perpetua
manet in illo. Hoc ille ad Calixtum epm. De baptismi aqua

In Dialogo.

Cyrellum hic
auich.

2 alia est.

alia est dispensatio, que qm diligenter a scholasticis vanulata est,
et nobis iam aliud institutum est, a nobis praestanda est. praestanda
unda est. Ex iam attenta dispensatione questione manet alia que-
stio, immo haec, quam sic exponimus. Quidam docere conantur illis
solum porrigi Corpus Christi, qui credunt sibi a nimis porrigi. que-
stio igitur est, quid nam illud sit, quod nimis porrigi, quae ad por-
riges, in membris tenet, ignorans adhuc credet ne susprensus an
non? Quid si susprensus non crederet in membris ministri esse verum
Corpus Domini; alius vero adstans firmissime crederet, ibi vere por-
rigi Corpus Domini, non quidem ex susprensus fide, sed ex verbo et
ordinatione domini? Dic, obsecro, quid nam illud sit, quod in membris
ministri continetur? Placeat ergo quod Apologia domini Sacramenta effi-
catia esse per verbum et ordinationem Christi, hoc quod Catholicorum non
negat; sed verum hoc de re, sicut in antea dictum est, inter aduersarios
bene conuenit. Ceterum nullum apud me est dubium, qui inde pro-
fluxerunt Scholasticorum dogma de opere operato, et obit: quod certo
affirmantur Sacramenta effinam ex vim suam habere ex verbo et
ex institutione Christi, sicut nos credimus, sicut non credimus. Hoc est
Baptismus esse lanam regenerationis, sicut non baptizetis stephanus
dominus, sicut simon magus. Sic verum esse Corpus Christi, sicut illud
finitas Indas reator, sicut peruers. Loquuntur aut de sacramenti
veritate, non de virtute et finit, qui vel obit remozat, vel
digna preparatione promouent. At contra videtur Apologia pro-
uare Articulo quinto, quando aperit verum preparationis meas.

Habe

Habet enim burgens quod ad rem institutum fuerit, ad Monasterium.
 cap. 7. cui in hoc non relinquitur, quod negat omnes esse adhibere
 aut illud loqui intelligo, qui sacramenta suscipiunt, etiam suscipere
 virtutem sacramentorum, etiam si vix non credant. Hoc enim cum
 iam profecto sumus, nos non loqui de virtute, sed de virtute sacra-
 mentorum, quibus tantum gratiam dei proferri esse allegant, non diximus.
 Facile ergo ex his videtur, quod in hoc articulo disputandum sit,
 bonis et peccatis Theologis. Nos hinc articulum breviter persequimur,
 quoniam de singulis sacramentis singulis rationibus tractatis. Vtibi certe
 non videmus male sapere scholasticum, quando docent sacramenta
 causam esse gratiam, non quidem ex natura sua propria, sed ex
 immutabili ordinatione divina: hoc enim est quod confessio pro-
 sistit, sacramentorum vim et efficaciam esse ex verbo et ordina-
 tione divina. Qui plura vult de ratione sacramentorum scire,
 legat Magistram Longobardum Scotum ab initio quare summum.
 Nos ad articulum nostrum accingimur.

DE BAPTISMO. ARTICULUS PRIMUS:

VENIMUS iam ad articulum nostrum, in quo consistit aduersarij
 quod baptismus sit necessarius ad salutem, quod pro baptismum
 offeratur gratia dei, quod pueri sint baptizandi, et quod baptismus
 puerorum non sit iustus, sed necessarius et efficax ad salutem. Hic
 omnia ministerium sunt ab ecclesia, idcirco non est quod hic expugnemus
 Sed omnino aduersarij hic multa colant, quibus scilicet non parum

2. molli

De Baptismo docent, quod sit necessarius ad salutem, quod-
q; per Baptismum offeratur gra Dei, Et quod pueri sint Baptizandi
q; per Baptismum oblato Deo recipiant in gratia dei

Dominant Anabaptistas, qui improbant baptismum puerorum
7 affirmant pueros sine Baptismo saluos fieri.

ZMEH 44, 27/28

moliti fuerit: nimis exortitionem vobis quae ad sollemnitate et deo
baptismo à ppe addita sunt, et à nobis hactenus pio et vobis
obseruante. Certe Ecclia illa nū pedobaptismū accepit, niam
domit nos vii ad deoro tam Sarcamini, Chrysmatis, oleo, sale, spūo,
et id genus alijs, sicut veterū doctorū monimenta testantur, quare
ergo hoc recipiunt? Zuinglius testatur illozū usūm fuisse in
ordē Ecclie: Et alio in loco scribit ea quae papa baptismo adhi-
dit, ipsum non vitare. Et Bucerus fatetur illarū Ceremoniarū,
adhuc apud aliquos Ecclias, pū esse usūm. Hoc si isti ex animo
loquuntur, non possum satis mirari, quod ipse in mentem veniat,
sic eolum vix vitare, et quae pia sunt vitare vitare, non sine
ingenuo pū offerendo: nam quae de superstitione dicit, firma
non sunt. Si vni superstitio est, illis confitens Germanijs vñ tamq̃
necessarijs: non potest non esse superstitio et illas tamq̃ baptismo
remotivas, et quae hinc vim adiutorij possint, vitare. Si supersti-
tio vni vitare causam dedit, ut quid non deinceps vobis vñ
vitare, Concionatores vñ in hoc conducti? Sed parvis, quae
velim, arripere. Quod ad substantiam, vñ et officinam baptis-
mī spectat, Zuinglianos habent adversarios, et quidam capitales, sicut
hoc ipm testantur ipoz limbrationes, Elenchus, Epistolae, et
quae ad Rhodum: vñ Synodus Bernens. Quod vñ ad Ce-
rimonias non minus pias quā vitare adiutor, Eccliam
habent adiutoriam nisi modo alij morali famā Ecclie Colūnia,
Pescos duo addeq̃ pias Ecclie Amstadi. (Scribit: August. Theophylactus)

2 Graud

Ceterum quoniam de Ceremoniis Ecclesie nobis restat propius tractandum, quae
hic dicenda forent, in fine loci relinquimus, et ad examen deprimi
articulo adiungimus.

DE EUCCHARISTIA Articulus

Decimus

In hoc igitur articulo consistunt aduersarij nobiscum, quod
in Cena Domini uerum et substantialiter adsint, Corpus et Sanguis
Domini nostri Iesu Christi: et uerum exhibentur cum illis rebus, quae
uidentur panis et uino: et tunc fidei adiutoribus testis Ecclesiam Grae-
cam, Paucos uero tam Orientis quam Occidentis. Haec porro in
re, non Ecclesiae Catholicae, sed Sacramentarios haec habent, et
his ipsis diebus, utriusque requiruntur. Quod autem dico ipsas non ha-
berent Ecclesiae aduersariorum, non respicio ad scripta priora (sed quod
non semper in uoluntate sumis) sed ad hanc Confessionis libellum, ubi de
uero Corpore et sanguine Domini uerum exhiberi in illis rebus quae uer-
bentur panis et uino. Hoc enim intelligo illos uelle quod uerum dicimus
sub speciebus panis et uini exhiberi uerum Corpus et sanguinem Domini.
Ad hanc conclusionem interpretationem me dixi, quod Confessio Graecorum
praecipue notat, et Graecam Ecclesiam in testem uocat. Quis autem no-
ticia Graecis sinibus in hoc Augusto et sacros. negotio: quid
Chrysostomus et huius abbatum Theophylactus pro Ecclesia fidei
docuerunt, tot tantorum uerorum huiusmodi elementa. Ceterum
Chrysostomus interpretis, translationem: Theophylacti uero translationem
mentionem in hoc negotio habet. Quibus uero Ambrosius in libro

Theophylactus
uolens fidei

Theophylactus q
uero Anno q. 700:
19. Item assumpt.

Damasus: lib. 4. ca:
14.

Ambrosius de Sacra:
Lanfrancus

Guinnardus
Algerius.

Carra non: Ambrosius
Anno 1215.

de Sa:

Confessio. Lutherana
Articulus .x.

De coena domini docent, quod corpus et sanguis Christi uere
adsint, et describunt uidentibus in caena Domini, et improbant
Iesus docentes

Confessio: Luth. Articulus xj

De confessione docent, quod absolutio privata in Ecclesijs
retinenda sunt sit, quam in confessione non sit necessaria omnia
delictorum enumeratio. Est enim impossibilis iuxta Psalmum, De-
licta quis intelligit:~

do Sacramentis (quae in Philippo probantur) aperte reformationis
merent. Collegit Philippus ipse parum feminas supra Eucharis-
tia, ad quas lectorem remitto. Extant item Lucebationes pie
ac pudice Quimichy & Algeri, quibus hoc magnum exaltissimum nar-
tatur. Quod ad sacrificij ratione attinet, quando de Missa dispen-
satio instituta fuerit, copiosius disputabimus. Ego in sermone certi-
culis exortendis, sum hactenus, brevis res.

De Confessione sacramentali.

Articulus Undecimus

Et hoc negotium brevissimis absolui potest. Confitentur enim
quod Absolutio peccata in ecclesijs retinenda sit: quantum in Con-
fessione non sit necessaria omni delictorum enumeratio. Hec non
absurde dicuntur: quis enim saluberrimum hoc ecclesiae pharmacum
ecclesijs vitaret? Quis ad ignota & non concepitia peccata Confiten-
da, aliquem adstringeret? Debita quis intelligit? aut propheta.
et. Ab oculis meis munda me, Domine. Amplissime igitur hunc
articulum tanquam Catholicum: quae unquam nunquam contempni potest
adversari. Vulgus, ut est novarum rerum amans, et ubique imperantis
fante persuasum est ut Confundere omnes exortetur: ut quomodo ad
illud contempnendum persuadere possit, quis non videt, quantum diffini-
tatem adferat? Et ecclesia superiores (ut enim eas nominat
quas Zuinglius inauspicantibus plantavit) in hunc usque diem, Con-
fessionem rationem porro vident. Propterea et in hoc negotio non
Arabum

Myronius in cap.
Mauri f.

habent etiam aduersarios, sed Zuinglij discipulos, ex quorum
numero est qui non ita pridem scripsit, quae hodie, magis, dicitur
a quibusdam in laudem Confessionis eiusmodi, tanquam disciplinae salu-
torissimae iuuentibus, non recipio: Verum quia humanae sunt, uterque quo-
tandem sint exitura. Sunt parentes, quibus quidem inuicem de
libris curam non vellent ademptam: sunt ludi literarii, sunt institui-
tiones in templis pro puris publicis, est excommunicationis, et Ulagantus
est: hoc in populo tunc recte imponitur, et non sicut opus reuocare
quod somnus est electum. Habemus illos, qui quo tendat, facile intelli-
gunt. Sed nolimus cum hoc homine in disputatione descendere.
Breuiter, Confessionem hanc sacramentalem, quam alij et priuam
et amicum vocant, nos retinemus, et approbamus, sciuites
quand ipsa Ecclesia profuerit: nec ignorantes quantum nonnulli
illa ipsa abusi fuerint, sint mala, ille insensu. Sed de his
futura Synodus dispiciet. Constituantur Confessores, quos vocant,
vires sanctissimam et prudentiam probati, quiq; salute animarum
inhibet antiquius habeant, et reformata vult Confessio.

De Poenitentia et Satisfactione Articulus Duodecimus.

Quod hic docent de poenitentia, conuersione, fide et scilicet
Poenitentia, inhi pro omnia probatur: quid in nobis est de
verbis contendere, quando de re ipsa nulla est conuersione:
Mallem quidem aduersarios loqui verbis Consuetis, ut nouitate

Verborum

Confessio. Luthera. Actiml. xij.

De poenitentia docent, quod lapsis post Baptismum contingere possit, remissio peccatorum, quocumque tempore cum conuerterentur.
Et quod Ecclesia talibus de redeuntibus ad poenitentiam absolutionem impartiri debeat.

Constat autem poenitentia proprie his duabus partibus.
Altera est, contritio seu terrores in rasi conscientie agnito peccato. Altera est, fides que contigitur ex Euangelio seu absolutione, et credit propter Christum remitti peccata, et consolatur contritionem, et ex terroribus liberat. Deinde sequi debent bona opera, quae sunt fructus poenitentiae.

Damnat Anabaptistas, qui negat semel iustificatos posse amittere spiritum sanctum. Item qui ostendunt quibusdam tantam perfectionem in hac uita continere, ut peccare non possint. Damnat et Nouatiam, qui uolebat absolueret illos post Baptismum redeuntes ad poenitentiam. Requirunt isti, qui non darent remissionem peccatorum per fidem contingere, sed docent remissionem peccatorum contingere propter misericordiam dilectionem et opera. Requirunt et isti, quod canonice satisfactiones docent necessarias esse ad redimendas penas aeternas, aut penas purgatorii.

Fundamento fidei quod est Christus, reus et cunctis,
no ipsius quidem excelsitudinis nobis pro peccatis
veneris consolatio relinquatur. Hila: in psal. 136.

Confessio peccati est, ut id quod a se gestum est pro co-
gnitionem peccati, confitearis peccati. Et sciam. Nullus
aut id quod peccati esse confessus est, deinceps debet
admittere: quia confessio peccati, est professio desinendi.
Hic Hilarius in psal. 137.

30
Verborū nobis videtur hinc fundi sermo: at quā Concordat in causa
Cedendum aliquid est, etiam de suo iure, age nihil moramur, in con:
suetis verbis. Lapsis, si respicerem, non negabimus absolutionem.
at penitentis est, ex agnitione peccatorū, contriti et concūti: quā
certū est, Deum malicia nostra valde offendi. Est etiam penitentis,
ut, licet multa bona opera fecerit, tamen credat se merito pas:
sionis Iesu Christi remissionem peccatorū accipere: at remissione
accepta, necessum est, ut quanto prius ante operis fuerat, tanto
fruentius & postea virtutū operibus imbutus, ut fiat quasi repro:
pensemo vitorū, pietas. Hic sunt scilicet penitentis, sunt
satisfactionem vobis, nihil moramur. De Confessione proximo
tractam disputam est. Si Canonis vobis respicerem, scilicet po:
terimus iudicare, quid in penitentia mea vel recipienda vel tollam.
Tu sic. Non possumus diffidit, quā Augia stabulum hinc multas sor:
des habeat, hoc quod non scholasticis, sed indoctis, impijs et avarijs
Confessoribus non temere adscribimus. Hic autē reversus penitentis est, ut
Zwingham mordicus sunt dogma de penitentia sunt defensuri, etiam si
adversarij in doctrina penitentia, ac Catholicis concordiam inirent.
Calvinus non indoctus homo, in disputatione super penitentia non
pauit fidei esse penitentia partem, quod tamen adversarij nusquam
non vident. Inquit p̄m in Institutione sua, Quod quidam fidei
sub penitentia comprehendunt, pugnat cum eo quod Paulus in Actis
dicit, se Iudais et gentibus testificam in Deum penitentiam et fidei
in Iesum Christum: Vbi tanquam duo diversa penitentiam et fidem enunciat.

2 Hactenus

Haecenus illo. totidem verbis. quibus non ita multo post addit, Et si
 separari non possim, distinguere tamen debem. Iam ex eadem
 Schola Myconi audiamus, ^{ad} Proximo Evangelij gratiam gradus
 Est, inqt, respicere, id est, sapere deus. Nam desipit homo,
 dum peccat: sicut in quod Est contra Deum sicut et Domi. Re-
 spicit, agnosceris quid commiserit: si destituerit et demeritis omni
 studio cauerit, ne relabatur, commisit et peccat similis factus est
 hoc ille. Ubi in hac sententia, ulla ratio fides? An no
 hic dicit, quod in veteribus Apologia videtur continere:
 Appologia addit, Penitentia Est mala peccata plangere
 et plangenda iure non committere. Item, Penia Est quaedam
 dolens vindicta, puniens in se quod dolo se commisit. Hec
 certe cum Myconi concipiunt. Hoc statim negat fides, omnia
 tarrare. Sic Caluinus non exprimit fidem, dum inqt, Penia
 Est Carnis inae veritasq hominis mortificatio, quam in nobis est
 vixus ac hinc ac diu minor. Burgeus fidei mentione in a
 fimmone penia facit, diu inqt, Penitentia Evangelica Est
 accepta gratia peccatorum pro fide in Christum, perpetua mor-
 tificanda carnis studium, sed alare, remissam sed libens mor-
 tario. Tamen Burgeus. Deliquens latet expendet qua in loco
 inquit fidei. Certe post acceptam remissionem peccatorum, penia loca, qui
 inquit iudicio penia (studium mortificanda carnis) remissa peccatorum prole
 debeat. Penia: inqt Ches, et caed. euang: Et apud Linam peccati peccati
 penitentia in remiss. peccati: Apologia in pro peccati correctione, diu
 fidem penia bona opa fidei penia. Lutherus inquit in Carthago
 in penia no moritur fidei. dicitur. Penia prope nihil est, qua baptisimus
 et hinc exprimit. Quod in penia ponit diu alind, inqt, quoniam

In Institutione.

In Math: 4.

quoniam

Poenitentia

31

quā ueterem hominem magno ad ornatum
aio, ut eius corumpiscentia coherereat,
ac noua uita amplecti? Quae hic me-
tio fidei? Ergo quod Luthero non im-
properat, ab ecclesia non possumus: ne ip-
sis rursus occinatur, quod nobis Apo-
logia obiecit in prioribus, Ego met im-
ignosco, Meuius, inquit, At respon-
debunt alibi apud suos fidei nomina,
clatura fieri: totidem uerbis et uros
excusare licebit, Certe Bernardus ex-
uris est, quae tamen pro se adducunt
aduersarij. Quod si scholasticis pergunt
facefcere negotium, in promptu respon-
sum est, nonnullu esse detectu inter
scholasticos: nec oia scholasticoru do-
gmata ab ecclesia esse recepta. An ne scho-
lastici excludunt fidem a poenitentia,

Ad Horacij

Bernhardus

†
no parte
poenitentia

quae illa uolunt esse causam poenitentiae
fatentur itaque fidem sic ad poenitentiam
pertinere, ut plus tribuant in negotio
hoc fidei, quam ipsi aduersarij, Hic enim
fatentur fidem partem priorem, illi autem cau-
sam priorem: Plus certe est esse causam,
quam esse partem: Et plerumque cause rei plus
debetur, quam parti rei, Adde si causam
dixeris, partem non negasti: ac pars potest
esse, quod causa non est: Hec mihi eodis-
cuntur, ut Scholasticos ab iniuria uin-
dicem, quam ipsis Apologia inuicit tacita
fidei, profecto fides sic est annexa priori
ut haec sine illa esse non possit, Quis enim
poenitentia ageret, desperata remissione
peccatorum? Igitur si Lixor ille edax, et
uiscerandi Libido abierint, facile erit
hoc artificio sartientur recordia, Dissu-

Conf
Sacr

Confessio
Sacra:

tationem immo potius altercationem
 qua Apologia instituitur super confessione
 et satisfactionibus, paucis. reuellet
 mus: quid enim iuuat uerbosum esse, et
 sepe dicta, toties et ad nauseam usque re-
 ptere? Si Apologia Confessione probat
 et quanda peccatorum enumerationem
 prodesse iudicet, ut homines melius in-
 stitui possint, ita tamen ut oia cum mo-
 deratione fiant; nobiscum certe sentit^{ur},
 qui tortores conscientiarum ex aeo edi-
 mus. Lecta quidem hec sunt; sed li-
 miranda est hec enumeratio peccato-
 rum, ita ut non solum non sit carnisfi-
 cina conscientiarum, sed oia ut non sit
 cauillatio potius, qua enumeratio. Sa-
 si enumeratio peccatorum ex scripturis
 probari non potest, id quod urget Apologia,

Hiero. in
Eccl. ca.
.10. To. 7.

qui fit, quod p̄a prodesse iudicatur, sed
male habet, illos conscientiarū placi-
dos medicos, quod de enumeratiōe
ocultorū peccatorū docemus, Si quid
hic peccatur, nō tū scholasticis, sed tū
p̄riscais patribus exposuerunt, tū illis,
inquam, qui non solum de publica p̄a
nitentia, sed etia de privata confessioe
ocultorū peccatorū loquuntur, Sic Hiero-
nimus in Ecclesiast̄o cap. 10. scribit
Si quē serpens diabolus occulserit mormor-
derit, et nullo conscio tū peccati uere
nō inferretur, si tacerit qui percussus
est, et nō egerit p̄nam, nec iussus suū
fratri et magistro uoluerit confiteri:
Magr qui lingua h̄t ad curandum, facile
ei prodesse nō poterit, Si em̄ erubescat egro-
tus iussus medico confiteri, quod ignorat

medicina, no curat. **H**actenus illata
 clare, ut nemo tergiversari possit, quin
 loquatur de occultorum peccatorum confes-
 sione. Addamus Hieronymo iustitiorum
 Adamantium, qui et ipse, professo, non
 de publica pnia, sed de confessione
 qua de ia agitur, scribit. Vide quid nos
 edocet scriptura divina, quia oportet
 petri non celare intrinsecus. Fortassis
 em sicut hi, qui habent inclusam in-
 tus escam indigesta aut humoris vel
 phlegmatis, stomacho graviter et mo-
 desto convenientia, si vomuerint relqua-
 tur: ita etia hi qui peccaverunt, siquid
 retinet in se peccatu, intrinsecus urge-
 tur, et propemodu suffocantur a phle-
 gmate vel humore peccati. Si aut ipse
 sui accusator fiat, du accusat semet ipm,

Origenes
 Psal. m. 37.

Vido Gpua: Sre: em sicut hi, qui habent inclusam in-
 tus escam indigesta
 aut humoris vel
 phlegmatis, stomacho
 graviter et mo-
 desto convenientia, si
 vomuerint relqua-
 tur: ita etia hi qui
 peccaverunt, siquid
 retinet in se peccatu,
 intrinsecus urge-
 tur, et propemodu
 suffocantur a phle-
 gmate vel humore
 peccati. Si aut ipse
 sui accusator fiat, du
 accusat semet ipm,

„digerit

Clemens

Origenes Hom.
17. in Luce.

1. et confitetur, simul evorrit et detur tu
atq; omnem morbi dirigit causam. Hae-
renus Origenes, quem hoc loci uide-
re opa pretium fuerit. In ~~Psalmis~~
Docet et hortatur etia Clemens ille ue-
tustissimus in topendicolo suo, cogitator
malas cordi suo aduenientes, mox ad
Chrm allidere, et sacerdotibus domini
manifestare. Tuis gr̃is sunt et Asia a-
pud Clemente ad Jacobu fratre domini
Ep̃ta prima. Ergo si reuelauerimus
peccata nra (Origenis utimur, et uer-
bis et consilio) no solu coram Deo, sed et
hijs qui possunt mederi uulneribus
nris atq; peccatis, delebuntur p̃ta
nra, ab eo qui ait, Ecce delebo ut nu-
bera iniquitates uestras. Et haec Origenes
quidem plus satis de confessione,

Satisfactio

Restat ut et de satisfactione no nihil
 decamus, qm et hanc Camerina mo,
 uet Apologia, ne no fit satisfactio. Scribit
 aut ex ritu publica pniae reliqua nobis
 esse satisfactioes: et nescio que Figu-
 lus ille nos toties fingere dicit, Nihil
 hic nos remunerat, unde satisfactioes
 illa proflaxerit. Sed de hoc est questio
 an ne satisfactioes Euangelio con-
 tradicat. Si bona sunt et Euangelio
 consentanea, retinende certe et ob-
 seruanda sunt, siue sint publica siue
 priuata. Si mala sunt, doceat nos
 Apologia quo noie, qua ratione. Nolu-
 mus hic audire cathalogu abusuum
 quo plerumq respicit Apologia: Sed
 loquimur de snia Ecclesie qua super
 satisfactioe habet. Hic rursus au,

4 uerbosa.

letit
 m, Hu
 uide
 H
 uerbosa.
 ille a
 gitate
 mos ad
 domini
 fia o
 domi
 mus
 et un
 sp
 ricat
 et
 et m
 pponit

117
dio Ecclesia non lacerari sed schola-
sticos, qui multa absurda finxerunt,
qui multa contraria scripserunt, qui to-
to coelo errarunt, qui remissionem pec-
catorum satisfactionibus accepta tulerunt.
Pag. 97. Hec nimirum est illa Helena. Tu
porro uide, ne eodem cum scholasticis
heredas luto. Scholae male audiunt,
quod ponunt satisfactiones fieri ad
placanda diuinam offensam. Esto hec do-
ceant Catholici: docent certe ex sen-
tentia catholicorum uirorum, probanissi-
morum scilicet Ecclesiae doctorum. Audi uel
Amm Augustina, quae etiam ipsi aduersarij
no paucis alijs preferunt. In melius
est uita mutanda, inquit, et per elee-
mosynas de peccatis preteritis est propi-
tandus Deus, no ad hoc emendus quo

Augustinus.

Augu-
stinus,

dammodo, ut ea semper liceat impu-
re committere. Nemini enim dedit (deus)
laxamentum peccandi, quavis misera-
do de peccatis facta peccata, si non satis-
factio congrua negligatur. Hactenus
ille in Enchiridio. Cap. 70. Audis hic
de peccatis preteritis Deum esse propitium,
dum laudis Deum de peccato, si non
satisfactio congrua accesserit. Videtur
autem Augustinus alludere ad Locum illum
Eccl. cap. 5. ubi legitur, De propitiato pec-
cato non est sine metu. Jam ne quis
existimet. D. Augu. de publica satisfactioe
loqui, huius in super illis oribus memi-
nit dicens, Rite te constituuntur ab his
qui Ecclesie presunt tempora pnae, ut fi-
at etia satis Ecclesie, in qua remittuntur
peccata, Cap. 65. in Enchiridio. Chrysostomus

Vide ad Titum:
in Epistola
quinta p.

Satisfactio pub-
lica.

Chrisost. Item hom. 80. docet, non à pristinis tm
malis desistere, sed etiã meliora sequi
offitia, recte p̄nam dici: nec ad sanita-
tem satis esse nobis extraxisse tantũ
sagittas, uerũ et medicamenta esse uul-

Origenes

neri imponenda. Quod. D. Origenes
hac de re habet in caput Numerorum,
14. qm̄ prolixũ est, et nos ita longiores
equo fuimus, adscribere supersedebimus.
Profecto presentis sæculi status, om̄
scelerũ peste corruptissimus admonet
ne demũ ceamus capita impiorũ,
qui exultant in rebus pessimis, et le-
tantur, cũ male fecerint, sed multo
magis ueteris Ecclesie disciplina reuo-
uemus (utrũq; repugnet aduersarij)
ut uel timore poenae discamus iniqui-
tatis nris remittare, fatemur ex nris

2 in hoc

nis fm
a sequ
sanite
antu
isse u
rigen
orum
nort
obime
om
nora
rum
atle
atle
rum
fary
ingia
et p
m

1. d. vi

De usu sacramentoy docent, quod sacramenta instituta sunt, non modo ut sint notae professionis inter homines, sed magis ut sint signa et testimonia uoluntatis erga nos, ad excitandam et confirmandam fidem in his qui uoluntate proposita. Itaque utendum est sacramentis ita, ut fides accedat, que excedat promissionibus, que per sacramenta exhibentur et ostenduntur.

Damnat igitur illos qui docent, quod sacramenta ex opere operato iustificent, nec docent fidem requiri in usu sacramentoy, que excedat remitti peccati.

in hoc negotio multos irrepsisse abusus, qui re bene purgata, pie medica manu eijciendi sunt, Queratur dei uerus honos, queratur Ecclesia decor, et Deus mitissimus, nostris conatibus non deperit, Delectet nos magis propria opera facere, qua de peccatis multis disputare, et actum erit de Zizanijs, Amen,

Articulus. xiiij.

Sacramenta

Confitentur Sacramenta instituta ut signa et testimonia uoluntatis Dei, erga nos, ad excitandam et confirmandam fidem in hijs qui utuntur proposita; nec tamen esse notas professionis nrae; Addunt ita utrum dum Sacramentis, ut fides accedat, qua credat promissionibus, que per Sacramenta exhibentur et ostenduntur: Appendix eius Articuli dicitur et illos qui docent Sacramenta

Sacramenta
Lumen Christi
filijs domini
D. Aug. in Psal. 4.

ex ope operato iustificare, nec requirunt fidem
in usu sacramentorum. Nos hac de re non nihil
diximus supra, Arti: 5. Et iam probamus Ar-
ticulum hunc quo ad priores partes, modo in-
telligi uelint, hęc uia de adultis, qui possunt
corde credere ad iustitiam, et ore confiteri ad
salutem. Verè em̄ testantur nobis sacramenta
de uoluntate dei, et excitat, multoq; magis
confirmat fidem nostram: Et qm̄ sine fide impossi-
bile est placere Deo, et accedentem oportet
credere, nec te requiritur fides suscipietis,
nō quidem ad ueritate sacramenti, id quod
et supra ad monuimus, sed ad fructum su-
scipientis, Sacramenta em̄ uera sunt, certa
sunt, ubicūq; sunt, sed eis quibuscumq; obicem
sunt hunc infidelitate, siue propositum pec-
candi uoces nihil moramur non sunt
frugifera, sed maxime noxia, nō ex infirmitate
sacramenti, sed ex malitia et impietate,
sicut diximus, suscipietis. Nota sunt quæ

D. Augustin:
Epta. 23. ad
Bonifatium obi-
cis meminit.
et malas cogi-
tationes
nominat

Scripsit Prosper Legion. Episcopus
 Magna presidium est, sacro Libamine pasci
 Si cor participis crimina nulla premunt
 Na geminat sibi met peccati pondera quisquis
 Quae bona sunt, sumit, q̄ mala, nō refugit,
 Quod parvulos adtinet, iam supra responsum
 est, ab hijs qui requirit fidem, e p̄mice aqua
 postulare videtur; et quare nō pari ratione
 confessione fidei ab eisdem requiritur? Cautionem
 dum hic ne Anabaptistarum impostura, iam
 aperiat. Decantatis, est, qua ratione ecclesia
 usum communicandi infantes aboleverit, qui
 tamen apud superioris seculi patres fuit ce-
 leberrimus. proinde appendix huius ar-
 ticuli non omnino prudenter in schola,
 seicos invehitur. Vaeo certe iudicio, si
 dentur aduersarij idem sentire cum nostris
 eruditioribus scholasticis, utrumq̄ de uerbis
 digladiantur. Certe nemo nossera dicit,

Fidem nostra efficere corpus dñi, Laua-
chrūm regenerationis: neq̄ em̄ alligauit
Chr̄s ueritate sacramentoru suorum,
fidei nostra, sed uerbis suis: Et ueritas
sacramentoru non potest nisi nra fide,
qua iuxta hunc articulu, illa in nobis
et excitare, et confirmare debent. Nihil
igitur est aliud opus operatu, nisi ueri-
tas, uerboru Christi, et huius infallibilis
promissio, adeoq̄ eiusdem nunq̄ uiolan-
da ordinatio. Cogor hic uerbosius esse,
uelim, nolim, Jam de uero Sacrame-
torum, na et huius meminit Apologia,
quid dicenda est? Et placet et displicet
aduersarijs Ecclesie Septonarijs ueris,
Sic em̄ ipsis displicet, ut ea duo tantum
uelint habere, nimirum Coena dñi, et Ba-
ptisma: totidem em̄ communis Luthera-
noru Schola numerauit, nec plura: Ja
addit Confessio etia Tertiu, nimirum

Opus operatum.

Sacramentoru
nimirum.

In Cate-
chismo

Absolutionem, quae in gram adversariorum
 scz. noluit iuxta ecclesiae consuetudinem
 notare primam, Ergo tria sunt, Quod si
 ex Zuinglij dogmatibus addideris Ma-
 nuum impositione (et huic non aridet ec-
 clesiae nomen Ordo) habebis quartum.
 Nides concordantia, Bucerus sic scripsit,
 in p[re]fatione Ep[isto]larum Zuinglij, De nr[is]
 Ecc[lesi]is ne pat[er]are tibi persuadere, in eis
 de Sacramentis aliter doceri, quae ipse tra-
 dunt scripturae, docent sancti patres, et ab
 initio Chri[sti] ecc[lesi]a credidit, Eandem ca-
 t[er]ena canit ecc[lesi]a, Ja sic placet sacra-
 mentorum numerus septennarius, ut huic
 Longe plura addant, Apologia Confirma-
 tionem et extrema unctio[n]em uocat
 ritus acceptos a patribus, ad salute[m] non
 necessarios, Sacramentum Ordinis, si in-
 telligatur de ministerio uerbi, Apologia no[n]
 grauabitur uocabit Ordine[m] sacramentum,
 Matrimoniu[m] sic dignatur sacramenti no[m]i[n]e,

In Elencho

Bucerus

Adunfungs

phi: meta:

ut tamen ab alijs prioribus discernat,
Habes ita quid aduersarij sentiant, de
ecclesia sacramentis, et horu numero, His
addit Apologia, Magistratu posse uocari
Sacramentu, Troem, Eleemosinas, affli-
ctiones, etia alios status et officia q habet
mandatu Dei, et quibus addita sunt pro-
missioes. In locis posterioribus ait Phi-
lippus, nihil opus esse, rixari de sacrame-
torum numero, quu tamen ipsi adhuc no
cessat rixari, hoies scilicet pacis cupidiss.
Ego neq de Sacramentoru uirtute, neq
de ipsorum numero hic cu aliquo rixabor,
Extant hac de re doctissimoru uirorum
Liberationes, quibus profero uix quicq
addere poteris, quod non superfluum conse-
bitur, Qui illis non mouetur, nec meam
infantia audiet, In hoc mihi uidetur
plus sudandum, ut Epi Sacramenta Ecclesie
fideliter administrent, horu uirtutem, et

uera usum doceat, et sua ipsorum impietate,
 illas diuinas res non futiat exosas, Tolle au-
 ritia, quae plus hac in re Ecclesiae incommodat,
 quam superstitio, tolle prolatorum negligentia,
 et Curisariorum impostura, et uidebimus in
 Ecclesia nostra, Sacramenta in summo loco po-
 sita, At quum Epi quidam ignorat quid sacra-
 menti uox significet, quum ipsos pudeat sacra-
 menta per semetipsos conferre, quum oia apud
 ipsos sint uenalia, quum ecclesiam defraudent,
 quidam suis sacramentalibus, quae potest esse sa-
 cramentorum apud simplices reuerentia?
 Nam quod ad plebanos et Ecclesiastes adinet,
 uix centosimus quisque de sacramentis ullam
 facit mentionem in suis ad plebem cotionibus,
 hic ex ignorantia, ille ex negligentia, De Luxu
 qui in administratione et usu sacramentorum
 fit, nihil diximus, Hec reuergentur, et non
 erit ullus locus de sacramentorum uel dignita-
 te uel inuero conuenerandi, Et haec tenus quod

de sacramentis, quantum breuitas permittit,

#

Articulus. XIII. Ordo
Ecclesiasticus.

De Ordine Ecclesiastico docet, quod nemo
debeat in Ecclesia publice docere, aut sacra-
menta administrare, nisi rite uocatus, ^{quod}
ordine Ecclesiasticum turbavit et contempserit,
notius est quam ut negari possit; nec desunt
hodie, qui non rite uocati, contentantur non
Christi, sed sui Euangelium, textores, caprea-
tores, immo Lenones, et carnisifices. Unde
prodierunt Anabaptistae? Quis huic pesti
occasione sic tumultuandi dedit? Sed non
sine hanc Camarina mouere, Lutherus
ex impura et sceleratissima, quoruanda Ecclesia
sticoru uita, sumpsit occasione contemp-
tione Ordine ecclesiasticu; Ex contempto hoc
ordine, seipsum ingesserunt alij ad stium

De ordine Ecclesiastico docent, quod nemo debeat in Ecclesia pu-
blice docere, aut sacramenta administrare, nisi rite iocatus.

Leo pont. Epist. 51.

Aliud sum sacerdos: aliud sum presbiter

Romanus caput omnis ecclesiae vocat Marcellinus Imperator in
Concilio Chalcedonensi.

quam ad sacerdotiū aptiores, sit qm̄ re-
 cepi me examinaturā, quod iā proponitur,
 nō quod ante hęc tempora scriptū esse cō-
 stat ab aduersarijs, mitto accusationē hanc.
 Malis sacerdotibus, peiores successere laici.
 Articulus hic placet, nec q̄q̄ habet in cō-
 modi, nisi quis in questionem uelit uertere,
 quid nō illud sit rite uocatum esse apud
 aduersarios? Scimus pauli mentē de uo-
 catione et ordinatione Epōrū, scimus etiā
 ueteris Ecclesie usum; et profecto summo ne-
 cessarium est, ut hoc in negotio, nihil oscitater
 agatur, Da bonos pastores, et oues habebis
 meliores. peccatum est quidem hac in re plu-
 rimū ab aduersarijs, at longe plurimū
 peccatum est ab Epis, et hactenus peccatur
 dū m̄merantur, potius uocandi quam ex-
 aminantur; et quātūm quis m̄mora habet,

Vide Irenaeu
 lib. 4 cap. 44

tanta² habet etia² fauoris apud quosdam,
Qua² hic premo, prudens Lectior intelligi
Nolim em² hic referre quales Ep²os, Deca-
nos, Canonicos, pastores ad nobis subinde
intrudat potius qua² ordinat, Romana
Curia, Regu² et principu² aul²a, qui omnes,
iuxta iocū cuiusda², famisiam sua² satiat,
(si modo tales bestia² satuari possunt.) muni-
ribus sacris, Ja quonia² Apologia testatur
aduersarios summa² uoluntate cupere con-
seruare politica² Ecclesiastica, et gradus in
Ecclesia factos, etia² humana auctoritate, ip-
sosq² no² ignorare bono et uti²si consilio a pa-
tribus Ecclesiastica disciplina² hoc modo, ut
ueteres Canones describunt, constituta esse
Hec, inqua², qui ita se habeat, hic receptum
canere possimus, pia Synodus, ut arbitror,
consulto hic ager, ne uel sequitid² Episcoporu²
uel temeritari² aduersarioru² ullis Locis pa-
trat,

Actum.

...dam,
...intell
...os, Deo
...sub
...omani
...i omni
...ca fati
...st,) m
...ratur
...ere con
...dus m
...tate, d
...sic a q
...modo
...ata
...i v
...et ar
...i lob
...Locu
...tra
...A

Contempta sunt patrum dogmata, Aptius tradiciones anni:
vilatae sunt, nonnulli tamen in Ecclesijs regnant p
Basiliens, Fabius ac Episcopus in ordonne Epistola 67.

De ritibus ecclesiasticis docent, quod ritus illi seruandi
sunt qui sine peccato seruari possunt, et proficiunt ad tranquillitatem
et bonum ordinem in Ecclesia, sicut certe festae, festa et similia.

De talibus rebus tamen admonetur homines, ne consue-
tudinibus obnoxiiantur, tanquam talis ritus ad salutem necessarius sit.

Admonetur etiam quod traditiones humanae in hunc ad
placandum Deum, ad promouendam gratiam et salutem faciendam pro
talibus inuitos sunt et contra Euangelium.

71

Articulus xv. Ritus
Ecclesiastici,
Traditiones humanae,

De ritibus ecclesiasticis docet, quod ritus illi servandi sunt, qui sine peccato servari possunt, et profunt ad tranquillitatem et bonum ordinem in Ecclesia, sicut certae feria, festa et similia. Hec etiam in Apologia multis tractantur. Nobis articulus hic non improbat, licet non desit ratio quare candorem desideremus in adversariis, qui nusquam non Ecclesiae doctores nigro casulo notant. Ecclesia non prescripsit nobis traditiones, quae observantes peccare faciunt; et bene novit in qua fine traditiones huiusmodi dirigendae sunt, mirum ut omnia honeste et ordine suo in Ecclesia fiat. Epilogus huius Articuli in Apologia, utina tam verus sit, quam nos optare vellemus. Sic autem habet; Et tamen usum liber

Apologia
verba

tatis in his rebus, inquit, ita moderandum
esse docemus, ne imperiti offendantur, et
propter abusum Libertatis fiant iniquiores
uera doctrina Euangelij: neue sine proba-
bili causa mutetur aliquid in usitatis riti-
bus, sed ut propter alendam concordiam, ser-
uentur mores, qui sine peccato, aut sine
magno incommodo seruari possunt. Hactenus
Philippus. Jam ut bono ordine de
traditionibus et ritibus ecclesie loquamur,
primum contestatos nos esse, nouerint ad-
uersarij, nos non loqui, de traditionibus,
modo abusibus humanis, quae aut Presulum
negligentia aut auaritia in Ecclesiam
irepserunt, sed de his, quas ut plurimum
Ecclesia Romana obseruat. Deinde quod
Ecclesia adtinet, nunquam illa docuit tradi-
tiones huiusmodi esse necessarias, ad salutem
ut sine quibus salus contingere nemini possit.

Hæc nec Sacramentis attribuit, nedum tra-
 ditionibus. Multos enim saluos fieri constat,
 quibus nunquam Ecclesia traditiones notæ fuerut.
 Et harum magna ubique est differentia, magna
 mutatio; nec de his iam permulta secusa ulla
 schisma fuit, nisi quod ab illis excitatu fuit,
 qui tanquam impias traditiones calumniati fu-
 erant. Jam quod identidem obiiciunt ex Ma-
 theo, frustra colunt me mandatis hominum,
 mirum est quare non Locu hunc Euangelij,
 diligentiùs excutiunt aduersarij, nec ulla
 discrimen fatiunt inter traditiones adia-
 phoras, et traditiones mere impias, quas
 illa certe fuit de negligendis parentibus,
 Na, opinor, aduersarij ipsi fatentur nobiscum
 traditione pharisorum de Lotione manuum,
 non fuisse impia, nisi quod superstitio quædam
 accesserat. At obiiciunt et nostras traditiones

propter admixtas superstitiones esse impias:
ut quid ergo, saluis traditionibus, no-
cerunt impetu in superstitiones? Certe in
hoc conducti fuerunt, non ut spoliarent
Ecclesiam bono tranquillitatis, sed ut po-
tius repurgaret ipsam ab omni specie iniqui-
tatis: Maxime mihi placet quod Me-
Lanchton a se scribit de traditionibus et
ceremonijs huiusmodi: uidit enim quantum
etiam a suis hac in re peccatu sit. Non pro-
bo, inquit, petulantia illorum, qui sine pro-
babili causa ubiq; uiolat, seu studio noui-
tatis, seu quoddam contumacia. In hijs enim
non solum pietas, sed etiam humanitas u-
re desiderari potest. Quid est inhumanitas
qua aspernari publicos mores, presertim
cum uideantur disciplina causa instituti,
Et in iisdem commentarijs, Septima uidi

In Cap. Rom.
14.

mus, inquit, eos qui cū ueteribus ritibus
 belligerantur, tamē natura uinci, ut aut
 ueteres mores restituāt, aut nouas or-
 dinationes faciat, quarū nonnullae sic satis
 agrestes ac barbaricae sūnt. In Ep̄lam aut
 ad Colosson: Vbi hoc negotium nō omnino
 male tractat, ait, Hoc tempore prodest di-
 ligenter de retinendis ueteribus Legibus
 disputare, cū tam multi sūnt, qui earū au-
 thoritate stultis ac seditiosis sermōnibus
 labefatiunt. Et ibidem, Maxime optarim
 hoc tempore publicas ceremonias in tem-
 plis retineri, quatenus sine peccato retine-
 ri possunt. Nulla em̄ res magis offēdit
 imperita multitudinē, quā illa in templis
 nouitas, Hactenus ille, et pie quidem, sub-
 scribit huic Oecolapadius in Ep̄ta ad Eras-
 mūm Litteriū, in hęc uerba, Optarim qd̄

In Cap. Co-
 loss. 3.

ib. Ep̄isto-
 larū 3.

A. Knopp.
Rom. 4.

Quing: ad
Theobaldū
Geroldseckiu

In Rnsioe

si ecclesijs omnibus integrū faret. Ceremo-
nijs ijsdem, cūctos uti. Hec itaq; cū
ita sint, quā ratioe sic tumultuatu es t;
Quis eius rei aūtor, & profecto priora ad-
uersariorū scripta, quod uelint nolint
confiteri coguntur. An non legimus,
Humana constitutioes, nihil aliud sunt,
nisi aīarū capistra, conscientiarū car-
nificina. Item peccata est quicquid
Deus, nec uerbo, nec facto docuit. Sed
desmo hęc seditiosa resuscitare. Placet no-
bis in aduersarijs mutata sententia, isti
nimixū ceperut sapere. Vtina non seriū
quā oportuit, An non pulcherrimas habuit
Baptismus nostror Ceremonias? Sed de hijs
in superioribus; Certe nō est mentiu piarū,
ut Capitomis utar uerbis, maiora placitis
temere oblectari. Nec displicet quod in

eadem Ratione scribit, in hęc uerba, si con-
 stitutiombus quidem omnibus, quatenus
 aut conscientia obligat, aut pro custu ha-
 bentur, Liberati sumus; Noluimus tamen
 oia sursum, deorsum miscere, et ornamenta
 ciuilitatis profusa tollere. Sed post uera
 fidei doctrina, que honesta sunt, et q sine
 contumelia Dei publice comprobantur, studio
 amplectimur. Ibidem, Nouare quidem et
 couellere bene constitutas res, ualde exe-
 crandum: at collapsa in meliorem formam,
 sedate uerecundeque restituere laude omni
 dignissim est. Et haec tenus quidem ille
 et pie et prudenter: Facilius siquidem
 bene instituta dissoluntur, sicut Nazianze:
 a se loquitur, qua dissoluta restituntur,
 Ex his itaq; consequitur, ut diligenter exa-
 minentur, q nam traditiones in ecclesijs nris

Eade Deco-
 rupa: ad
 frs in agro
 Basiliensi

uel cu peccato seruantur, uel sine peccato
seruari non possunt. Quo igitur utamur
iudice? Quo arbitro? Quis nobis hanc litem
diuinet? Aduersarij multas traditiones
et Ceremonias inspectari sunt, conuellere et
proversus, tanquam impias, abrogare non dubita-
runt. Tales aut tanquam pias et ad decorem
ecclesie accommodas, hactenus nostri obser-
uant, Nos tutamur nostra, illi reuertuntur,
et apud utrosque conuenit, nihil impij in Ec-
clesijs retinendum, Ego nolim me hic inter-
ponere iudice: Audiamus itaque quia nota
aduersarij discernat humanas traditiones,
pias, ab impijs. Quae cum ad externam
uitam decenter, et cu comodo proximorum
degenat, ab hominibus constituuntur, non
humanae traditiones sunt, sed diuinae, di-
manantes scilicet ex lege distinctionis, mandata.

Büchlein.

1 Mandata

mandatoru Dei capite. Humana aut Le-
 ges ideo dicuntur, quod per hoies eduntur,
 non aute quod ab hoimibz nata sint: quare
 hortatur Petrus, ut propter Doim illis pa-
 reamus. Illa uero tm hoim comenta sunt,
 q nulla bona fruge adferat proxis, sed ad
 gratificandum potius Deo sunt constituta,
 Hec ex sententia Bucerii in Cap. Math. 15.
 qua opmor Catholicis no displicere, nisi quod
 addit eas traditiones esse impias, quibus pa-
 tamus nos gratificare Deo. Certe Deo non
 potest no esse gratum, quod in hoc institui,
 tur, ut omnia in Ecclesia decenter et ordine
 suo peragantur. Gratum est Deo haud dubie,
 si superioribus nostris in hoc parcamus qd
 ad decore ecclia pertinet: et si propter dnm
 illis parere debemus, utiq3 obseruatione
 illorum Deo gratu facimus. Quod Bucerus
 armet lit exempla impiaru traditionum,

In Math.
 Cap. 15.

tractauit
 eate Bucer,
 rus in psal.
 1. pag. 11. b.

pe
 amur
 ane
 iones
 Lore
 dubi
 orom
 offer
 iuam
 in Be
 mter
 a nota
 ad uopi
 ornam
 imoru
 non
 ad, di
 rade
 Mand

In Math.
Cap. 26.

*Dicitur quod de rebus agendis falsa sint: ut sunt Cap:
11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26.
Apt. professum, si magis potest, imitari. Si dicitur,
A Pontificis non estis aptis confessionem de non rebus
Idolatriam, etiam postea acerbiter resistit Pontificis
et in morte vobis, sed in, nihil interrogantes. Sit +*

In Math.
Cap. 15.

*X circa Ebraeorum libertatem a iure Christianis, nonnulli timorem
nondum parum cupio. Alibi hoc dicitur libertatis quod ad populum Iudaeum
(X Aptos ferunt non ferat) transiens. Si Criminosi, magis, etiam
vobis nihil produnt.*

detectu dierum, et ciborum, Locorum, perso-
narum in suo loco examinemus, accipi-
mus et hoc quod in alio loco dicit, nihil
esse damnandum, quod ulla ratione bonum
esse queat. Hoc si observatum fuisset ab ad-
uersarijs, res Ecclesiae melius iam haberet.
Ceterum nos fatemur ingenio magnum certe
numera esse ceremoniarum, et humanarum
traditionum in ecclesia, quae vel immutari
vel prorsus aboleri queat. Sed sicut non
est cuiusvis ponere Leges, ita nec decet
unumquemque pro sua Libidine ^{illas} deponere. Ad
praesentem Synodum pertinet negotium hoc sic re-
purgare, ut abolita omni superstitione, Deus
vere in spiritu et veritate colatur. Ego non
vel superstitioni vel impietati patrocinari,
sua suo loco et tempore ponantur. Summa
est, inquit, Bucerus, quicquid homo statu-
erit

erit, quod quocumq; ad usum proximorum
 faciat, eoque ex precepto dissectionis, deriva-
 tum sit, ut sunt Leges civiles, statuta oeco-
 nomica, et promissiones, ac ritus, quibus ad
 uerbum Dei commodius docendum, et audi-
 endum, tum precandam, denique ad CENA
 atq; BAPTISMUM Christiani utuntur, ac quicquid
 omnino ad uita ista commodius atq; decen-
 tius degenda, momentu aliquod habuerit,
 id nequaquam traditio humana, sed diuina,
 licet per hoies administrata, estimanda e,
 Hec ille. Et Tertullianus ait, Nullo titulo
 danari licet, q; profunt omnino. Non ab-
 horret ab his premissis diui Augustini consi-
 lium, quod Iamario dedit, Que non sunt
 contra bonos mores, inquit, nec contra fide,
 et habet aliquod ad exhortatione uita me

In Apologo
 gotico. cap.
 46.

His non ex iniurijs quibus orti sunt, hoc est utriusque ex authoribus a quo
 combini: magis ex forma et modo quibus instituti, sed ex factis quorum summi.
 Conseruati sunt. Ergo qui voluit scire, bonis ut an melior sit, examinare, per
 oportet perscrutari factum qui ex vitijs procedunt, etiam utrum magis longitudo
 vicijs. Nam aliqui dicit per malos bonas instituit: nec omni tempore a malis
 vicijs conseruati sunt, ratio vultu possit.

Lioris, ubi cumq; institui videmus, vel
 instituta cognoscimus, non solum non im-
 probamus, sed etiam Laudando et imitando
 sectamur. In hoc ergo totius rei cardo
 uertitur, nra ueteres ne an aduersariora
 traditiones ex Legge dissectionis manue-
 rint, na neutra pars suas casummiari pa-
 titur, Quod si nostra bona, quare reice-
 runt? Si illorum bona cur toties imutata
 runt, Cur in his ipsis no conueniunt, ha-
 bent em non solum dissimiles, sed porro
 contrarias: adde, quod prioribus seculis
 multas ad cornos relegarunt, qua iam ab ipsis
 quasi postliminio reuocatur et restituntur
 Quid quod eas no restitunt, quas tamen
 a nobis pie et merito obseruari editis Li-
 bris testantur? Sed qm de Ceremonijs et
 ritibus etiam in superioribus diximus, et in

S. Doctores, & presertim D. Augustinus conqueuntur, eisdem litteris
non improbo, intolerabili ^{tantum in} multitudine, tum grammaticorum
litterarum suarum: adeo ut dicitur, Christianorum conditionem iam tum
pauca statim scribere, quod olim Hebraeorum, quos Dominus quasi Indos voluit
Ceramorum multitudinem parari. Nam nequam non potest, per
ta immensabilem, & intolerabilem eisdem multitudinem, immensaque
litteras sua correptas receperit. (2)

In illis verbis, de quibus inter se statim suspensa, moxque po:
puli omni, in ista maiore pro lege esse tenenda, suspensa
pariter: Ecce hancque consuetudinem contemptores, quod ut equum
ut dicitur loqui provaricatoris, contempserunt. 12. dist. c. In his.

D. Augustinus ad Cassianum.
Si potest aliquid huius deprecatum corrigi ^{sub} circumstantiis aliquid ^{sub} subtractione,
aut additione, non debet eisdem proferri aboleri, sed magis videri sub:
lato, videri eisdem debent confirmari & stabiliri. Neque vero ex abin:
to firmatum, sed ex tempore opportunum expellere oportet

De rebus ciuilius docent, quod legitime ordinationes
ciuiles. Sint bona opa dei, quod Chriamans liceat gerere magistra-
tus, exercere iudicia, iudicare res ex Imperatoris, & alijs pre-
sentibus legibus, supplicia iure constituere, iure bellare, milita-
re lege contrahere, tenere provinciam, iusurandum postulanti-
bus Magistratibus dare, ducere uxorem, nubere.

Damnant Anabaptistas, q interdicunt haec ciuilia officia Chri-
amans. Damnant & illos, qui Euangelium in perfectione non collocant
in timore Dei & fide, sed in deservendis ciuilibus, officijs. quia Euangelium
uim tradit iustitiam, eternam cordis. Interim non dissipat Politiam
& Oeconomiam, sed maxime postulat conseruare tantq ordinationes Dei,
& in talibus ordinationibus exercere charitatem. Itaq. maxime debent
Chriam obedire Magistratibus suis & legibus. Nisi oim iuberit peccare,
tunc enim magis debent obedire Deo, quam hominibus. Act. 5.

47

sequētibꝫ alia dicēda restat, hijs
dictis finem faciemus, Exulet philantia,
queratur gloria dei, et decor ecclesia, et
propter dissimiles ritus concordia non
impedietur.

Articulus .xvj.
Magistratus,

De rebus civilibus docet, q̄ Legittime
ordinationes civiles, sint bona opera
Dei, quod Christianis liceat gerere
Magistratus, exercere iudicia, iudi-
care res ex impatorijs, et alijs presen-
tibus legibus. Hanc doctrina ab ec-
clesia mutuati sunt, quę non nostris
sed illorū discipulis, Carlstadianis et
Anabaptistis, aduersatur, qui illis offi-
tijs interdiciunt, Christianis, appendix
articuli huius inuehitur in monachos,

quo aut iure, quae inuicia, ipse Philippus
uiderit: et non nihil hac de re dicemus, quae
ad uotum negotium peruenit fuerit, pro
fecto nulli unquam Monachi sic exsecrati,
contempserunt Caesarum, Regum, ac principum
Leges, atque aduersariorum nostrorum discipuli:
neque unquam minus obtemperatum esse et diuinis
et humanis Legibus et edictis, atque ab exorto
aduersariorum Euangelio: et optandum fo
ret, ut uel hodie audirent Imperatorem et
saniores principes, qui alijs inobedientiam
numquam non obytunt: tantum abest ut Mona
chi Superiorum Legibus aut potestatibus ad
uersati sint, ut etiam illorum fata praeter tantum
seipos tutos fore existimet: nisi fortasse Ce
sare indignum censeat, Monachorum agere
patrum, defensorem, et tutorem, Sed de hoc
plus satis, De perfectione Euangelica sic sibi
constat Apologia De Galus, ut non sit necesse

philippus
mus qui
rit, pro
conu
ymque
difer
uam
ab exor
tum fo
orem
entiam
Mona
ribus ad
to in
afse G
agere
d de ha
a fia
nece

Item docent, quod Chrs apparebit in consumatione mundi ad
iudicandum, & mortuos omnes resurget, pijs & clericis dabit vitam
aeternam & perpetua gaudia, impios aut homines ac diabolos condem-
nabit, ut sunt finit occident.

Damnant Anabaptistas q sentiunt hominibz damnatis ac diabolo
finem poenae futurum esse. Damnant & alios q mone spargunt Iudaic-
as opiniones, quod ante resurrectionem mortuoz, pii regnum mundi
occupaturi sunt, ubiq appetitis impijs.

pluribus respondere. Quae nobis sunt con-
silia. Philippo contra Monachos sunt p-
cepta: et rursu contra Anabaptistas, ex
hisdem p-ceptis, facit consilia, ex quibus
videmus quo mo scripserit. Quae hic desi-
deratur, in sequentibus adiungemus.

Articulus XVII. Adven-
tus Christi secundus.

Docet quod Chrs apparebit in fine mundi
ad iudicandu, et cetera quae ex Euange-
licis et Apostolicis Iris cognoscuntur ad
iudiciu extremu pertinere; damnat item
quae huic fidei nostrae articulo repugnant:
Anathematizat Iudeos, Anabaptistas, Mil-
lenarios et huius generis fecem reliqua.
Haec qm fidei nostrae sunt, et ex Ecclesiae pro-
prietario desumpta, merito a nobis probantur.

quid em in re manifesta uerbis opus est?
1. Aduersarijs Precamur, et in sequentibus articulis, eun-
dem, eiusdem fidei, spiritum,

Articulus. xviii. Libe- rum arbitrium.

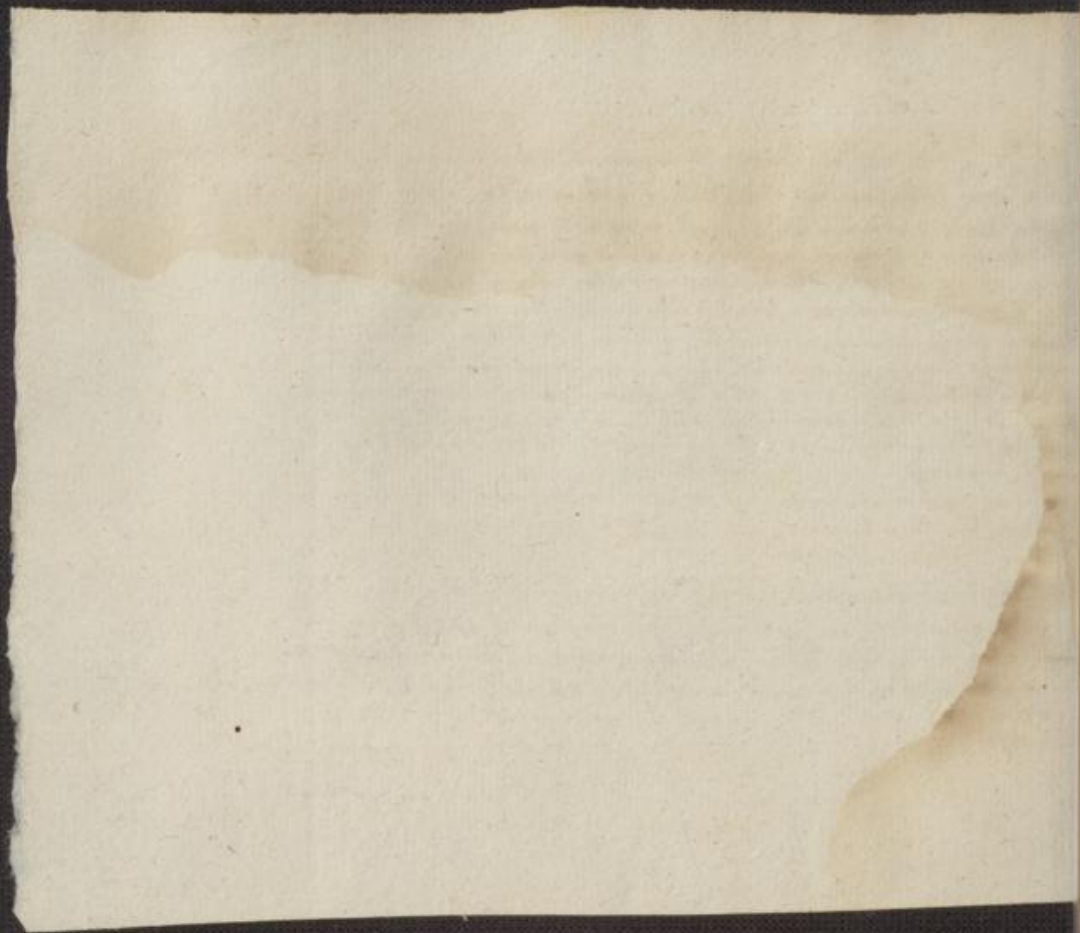
Vide Bong. in cap.
Ioan. 6. sup illud
Nemo uenit ad me p

Excusat in
hoc negotio
Bucerus The-
ologos in psal.
7. pag. 9.

De Libero arbitrio docet, quod humana
uoluntas habeat aliquam Libertatem
ad efficienda ciuilem iustitia, et deli-
gendas res rationi subiectas. Sed no ha-
beat uim sine spūs sancto, efficienda iusti-
tia dei, seu iustitia spūalis, quia aialis
homo no percipit ea quae sunt spūs & dam-
nant pelagianos, et alios qui Libero arbi-
trio plus equo tribuere uidentur. Quam
diuersa sunt haec a prioribus aduersariora
scriptis, in quibus ne nomen quidem Libero
arbitrij a quo aīo ferre potuē rūt. Deo grāi

De libero arbitrio docent, qd humana uoluntas habeat aliquam
libertatem ad efficiendam riuile iustitia & deliquas res ratio subiectas.
Sed no habeat uim sui spū sancto efficiende iustitia Dei, sed iustitia spū
lis, qz animalis homo non precepit ea que sunt spū Dei, sed hec fit in coc
ditiō, cum p uerbum spū sancti contipit. Hec totidem uerbu Augustini
lib. 3. thepognosicon. Esse fatemur liberū arbitriū omnibz hominibus
habentibz qdam uoluntatem rationis, no p quod si idoneū in qd quis ad deū
potinat, sint deo aut inchoare aut certe paxere, sed tantum in opibz uolū
p suis tam bonis quā etiam malis, Bonis dico, quē de bono naturae ordinat, id
est, uelle laborare in agro, uelle manducare & bibere, uelle habere ami
cū, uelle habere indumenta, uelle fabricare domum, uxorem uelle di
cere, proca nutrire, autem disserere diuersas rerum bonas, uelle quod bo
num ad presens pertinet uitam. Quae omnia no sint diuino pbecharū:
lo substant, imo ex ipso & p ipsum sunt, & esse reprānt. Malis uero dico,
ut & uelle idolum colere, uelle homicidium. &c.

Damnat Pelagianos, & alios q docent q sine spū sancto, solis naturae
uoluntate possint. Deum sup omnia diligere. Item precepta Dei facere, q ad
sua substantiam actiūm. Quāq enim exteina opa aliquo modo efficiēna:
tura possit, potest tūm continere manus a factō, a dē re, tamē inferiores mo
tūs non potest efficere, ut timorē Dei, fiduciam exga Deum, castitatem, pa
cientiam &c.

m. du
lto. 1
g. ca

dom L
Cag.
ade habe
lanze. C
ubi m
für Lo
Non e
vpa-

qui aduersarijs meliōre instillauit anim, Nihil nos offendit hic Articulus qm̄ ex ipsis sacris Lris et patrum piorum monu- mentis desumptus est. Libertas quidem perijt per peccatū, ait Augustinus, sed illa quę in paradiso fuit, habendi plena cū immortalitate iustitia, propter quod natura humana, diuina indiget gratia, dicente Dño, Si uos filius liberauerit, uere Liberi eritis: utiq; Liberi ad bonē iū, seq; uiuendū. Nā Liberū arbitriū usq; adeo in peccatore nō perijt, ut per illud peccet, maxie ones qui cū delectatione peccat, Et iterū. Nihil uideo in scri- pturis sanctis, inquit, homi a dño uerberi, propter probandū Liberū arbitriū, quod nō inueniatur uel dari ab eius bonitate, uel posci, propter adiutoriū gratia de-

2. duas
sto. pelag.
j. cap. 2.

dem Lib.
cap. 10.

Eade habet Na-
turanze. Oro
30. ubi interp
atur locū dñi
Li. Non est uolē
us vpa. 296.

monstrandū. Nec omnino incipit homo ex
malo in bonū, per initium fidei commutari,
nisi hoc in illo agat indebita et gratuita
mīa dei. Hęc contra Pelagianos dicitur
Augū: illi em̄ dicebat hōiēm malū, suf-
ficienter etiā habere Liberū arbitriū, ad
faciendū bonū preceptū: hoc ipsū em̄
Lib. 2. ca. 2. D. Aug: contra eosdem testatur, Et contra
eosdem Lib. 3. cap. 8. inquit, Liberū arbi-
trium captiuatū non nisi ad peccatū
uālet: ad iusticiā uero, nisi diuinitus Li-
beratū adiutūq; non uālet. Grā em̄
In Enchiri-
dio. cap. 32. dei, sicūt a sibi idem Doctōr scribit, nolētē
preuenit ut uelit, uolētē subsequitur ne
frustra uelit. Ex hijs satis liquet D. Augū,
stimū ita extulisse lib. arbi. ut tamen in nul-
lo derogaretur grā, qm̄ utrūq; habet seri-
ptura: Grā quidem, ut Chriſo: ait potior

Hom. 19. in
Ro. ca. 11.

pars debetur, sed nō totū ~ Vtriusq; ergo no-
 bis opus est, ut idem ait, et quā diuinitūs
 dantur, et quā a nobis sūnt. siquidem di-
 ligenter et exācte saluandi fuerimūs;
 idq; nō solūm antea, sed et nūnc quōq; etiā si
 magni celebresq; fuerimūs, diuina grā
 opus habemus. Hec ad uerbum Chrysost.
 Rom. 32. in Rom. cap. 16. quāsi Ecclia
 nimirū hāctenus semper docuit. Quod
 em̄ Apologia rursūm scholasticos tra-
 dūat et incūsat pelagianaē heresis, in-
 rito et preter rationē facit. Vbi em̄ uel
 quādo unq; scholastici docuerūt hōiē
 sine spūs sancto posse Deū diligere super
 oīa, et precepta dei facere? Ostendat Apo-
 logia si potest auctore, cū illo exposuisset,
 si libet. Nos talia nunq; legimūs, nec au-
 diuimūs, nec docuimūs unq;. Imo quod

Hom. 24.
in Gene:

In Gala.
Cap. 5.

Orige: lib. 3.
Peri Archon.
pag. 803. 1.

Scholastici docuerunt de operibus extra
et preter gram factis, ad unguem respon-
det Apologia, que in hoc articulo prorsus
renunciavit Lutheri somnijs. Sed dixi-
mus hac de re nonnihil in superioribus, Di-
cimus et concludimus cum Chryso: non
esse possibile, nos aliquod bonum recte agere,
non habita superna gra. Et ut idem ait.
Opera mala ex nobis solis oriuntur, bona
uero non tantum egent nostra cura, Verum
etiam opus habent diuina benignitate, Ergo
neque que in nostro arbitrio sunt, putamus
sine adiutorio dei effici posse, neque ea que
manu Dei sunt, putamus absque nostris acti-
bus et studijs et proposito consumari. Et tunc
de hoc articulo

Articulus. xix.
Causa peccati

tra
hon
orfus
dixi
us, Di
ofra
tra
om alt
bona
verum
Ego
omni
ea qm
is at
Et im

[A blank, aged, cream-colored paper strip, likely an endpaper or flyleaf, is held in place by a metal tool on the right side. The paper shows signs of wear, including a prominent horizontal stain and some minor discoloration.]

De causa peccati docent, quod tametsi Deus creat a consuetudine
naturam, tamen causa peccati est voluntas malorum, videlicet diaboli et im-
piorum, quae non adiuuante Deo, auerit se a Deo, sicut Gregorius ait Ioan. 8.
Cum loquitur mandatum ex seipso loquitur?

Aug. lib. 3.
de Libe. ar.
bitrio cap.

Damasce. lib.
4. cap. 20.

Aug. dispū.
2. Con. Fortū.

Majorum ge.
nitor nō est
Deus

Basilias in
sermo: quod
Deus nō sit
author ma-
lorum.

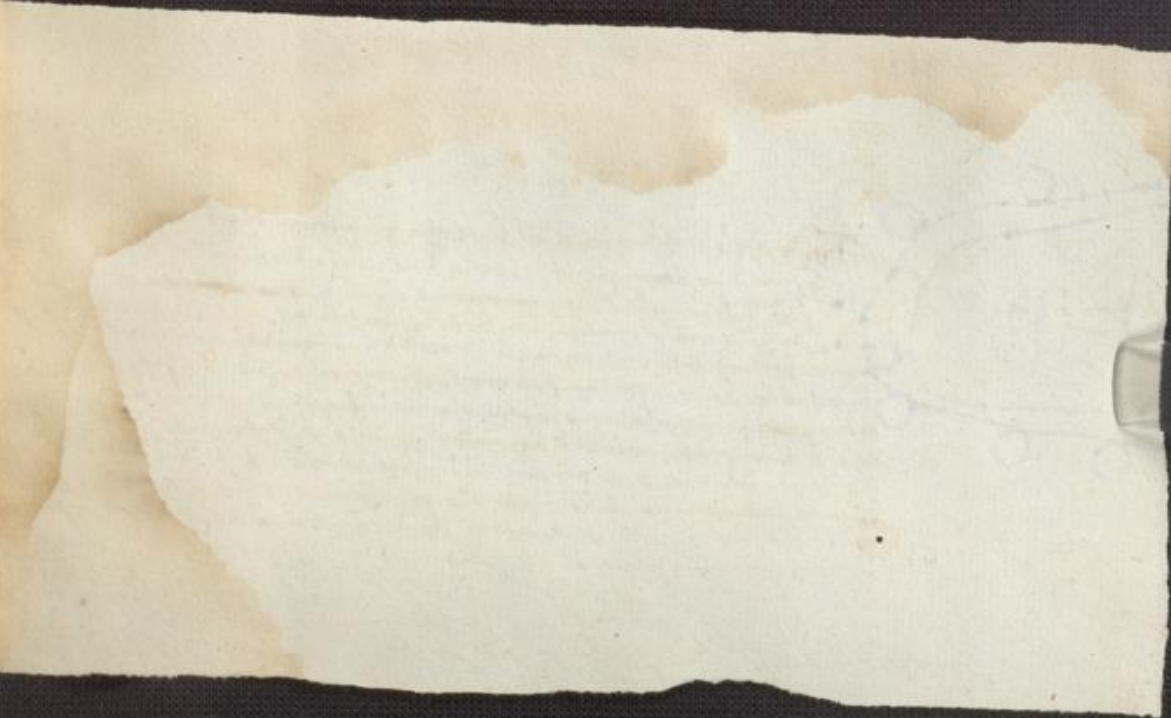
Aug. con.

Causam peccati uocat, uoluntate maioru,
uidelicet diaboli et impioru, q non ad-
iuuante Deo (Licet ipse creat et cōseruat
naturā) auertit se a Deo. Et in hoc ar-
ticulo sic usq. prorsus renūciarūt Luthero suo
et iure quidem. Si em̄ aliquid est hoīs
Liberū arbitriū, ubi est illa absoluta ne-
cessitas, quā toties ostentabat Lutherus;
ubi dogma illud Deū et mala et bona
potentē in nobis agere. Gratū lamur aduersa-
rijs profecto et in hoc articulo meliore
mente. Extat hac de re, scz quod Deū
nō sit author maioru, pulcherrimū adeoq.
absolutissimū sermo. Basilio uere ma-
gno inscriptus. Tractat etiā hoc negotiū
diligentiss. D. Augū. aduersy Manichæos
et pelagianos in multis opusculis. Tera,
clarunt item hoc negotiū Scholasti-
sen. dist. 34. Vbi recte secat masu peng.

Vide D. Irenaeu
lib. 4. cap. 76 et
sequentiis

a malo culpe. id quod à patribus acceperunt
possem hic multa congerere ex priscis pa-
tribus, pro huius articuli confirmatiõe,
sed nolim adducere testimonia nõ neces-
saria, in re haud dubia. Sunt certe apud
aduersarios nõ pauci loci, qui huic arti-
culo repugnat, maxie apud illos qui nõ
possunt ferre interpretationem patrum,
qui obdurare, et tradere pro permittente
interpretati sunt. Sic Basiliius de obdu-
ratiõe pharaonis scribit, Obdurauit
eum longanimitate, ac poena disatiõe
ipsius ferens uitium, ut ad extremum eius
iniquitate ad sumum gliscente, iustius
super eum dei iudiciu ostenderetur. D.
Hec ferè comũnis omũ patrũ est expositio,
quã exerrime legunt Quinglyõ commissiões.
Videatur hac de re Bucerus in Roma. ca. 5.
Sed suffecerit hęc de causã peti.

accep
leis pa
atior
neces
te apu
e arti
qui no
trun
pitter
obdu
xant
atior
nu pu
iafint
teer
epofit
n/iron
ma. ca

Falso accusant^r nostros, quod bona opera prohibeant. Nam scripta
sunt quae extant de domini preceptis, et alia simili ex numero habent^r quae utilis
ter docuerit de omnibus vitis generibus et officiis, quae quibuslibet ho-
minibus, quae opera in qualibet uocatione deo placeant. De quibus uobis olim
parum docuimus. Conuocatores, tantum praerulia et non necessaria opera utgebant,
ut certas ferias, recta ieiunia, scelermitates, peregrinationes, cultus san-
ctorum, relaxia, monachatum et similia. Haec aduersarij nostri admodum
dediderunt, nec prae dicant, haec inuisa opera, ut olim. Praeterea iniquitate
fidei mentionem facere, de qua olim inuicem erat silentium. Et si non desinat
obscure doctrinam fidei uim reliquit dubias confirmationes, et iubent morose
remissionem peccatorum. Nec docent quod sola fide propter christum recte accipi-
antur remissionem peccatorum.

Articulus. xx.

52

Bona opera

Articulus hic rursus ad Lucē reuocat
bona opera, q̄ importūnis aduersariorū
scriptis et contionibus, in flore huius ip-
sorū Euangelij omnino pessime audie-
runt, quod negare non possunt, nisi cōper-
tissimi mendacij accusari uelint, Et ni-
si recepisse me nolle ueterē Camerīnam
mouere ut eo facilius coire possit cōcor-
dia, adycere certa exempla, que etiam
feteret in naribus autorū suorū, At ex-
empla, prohi dolor, declarāt plus quā
uellemus, quales fuerit Lutherani bonorū
opm. abūcinatores. Doce deūm in nobis et
masa et bona opari, doce onem hōiem
etiā in bono quouis ope peccare: doce oīa
ex mera necessitate contingere, doce nūq̄
Lūm hōis esse liberū arbitriū: Item bonis

Opibus nihil apud Deū mereri, Item bonis
operibus nihil nos acturos apud Deū, et ce-
tera aduersariorū huiusmodi dogmata,
et satis scilicet honorasti bona piorū opera,
Iā quis negat illa apud aduersarios inueniri?
Certō maiore autoritate semper habue-
rūt bona opera apud Zuinglianos quā
apud Lutheranos. Qui nolit mihi hoc in
negotio credere, fatiat periculum. Extāt
Lucubrations nō paucae. Sed ad Articulu
Rursus Philippus Crambem suam repetit,
de sola fide, et de nō meritis, siue uiua-
mus siue moriamur, His uel ad nauſea
uſq; responſum est, quō scz sola fides iu-
stificet, et quantum ualeat opera bona, Unde
item his sua merces, post orditur Philippus
suos excusare Contionatores, egregie ex-
tollens quā necessarium fuerit ecclesiae,
Tertios illos Catones è coelo decidere ut

informaret illa, quid nā sentiendum de
 fide, et opibus. Sed audiāmus celestes
 illos Rabinos, Principio, inquit, docuerūt
 quod opa nra non possēt ^{sint} reconciliare deū
 Hęc doctrina scz ē tertio Coelo allata est.
 De quibus opibus Loquuntur? De opibus p̄ce-
 dentibus iustificatione? Nemo aduersa-
 rius obloquitur; Nā de hīs Loquitur, Am-
 brosius quē aduersarius adducit, Si iu-
 stificatio, inquit, q̄ fit per grām, meritis
 precedentibus deberetur? Miror cūr
 hic nō flagellat Ambro: quod Loco grā,
 nō posuerit fidem, Si autē Loquuntur de
 operibus ~~hīs~~ semel iustificatis, ut sūt opa
 p̄mā? Querimus, si bona opa deū
 nō reconciliāt, an ne ipsum ad iracū-
 diam prouocet? Alterū uerū sit necesse
 est, Si bonis operibus deus offenditur,
 ergo magis delectatur, Cūr ergo bona

que sūt a se:

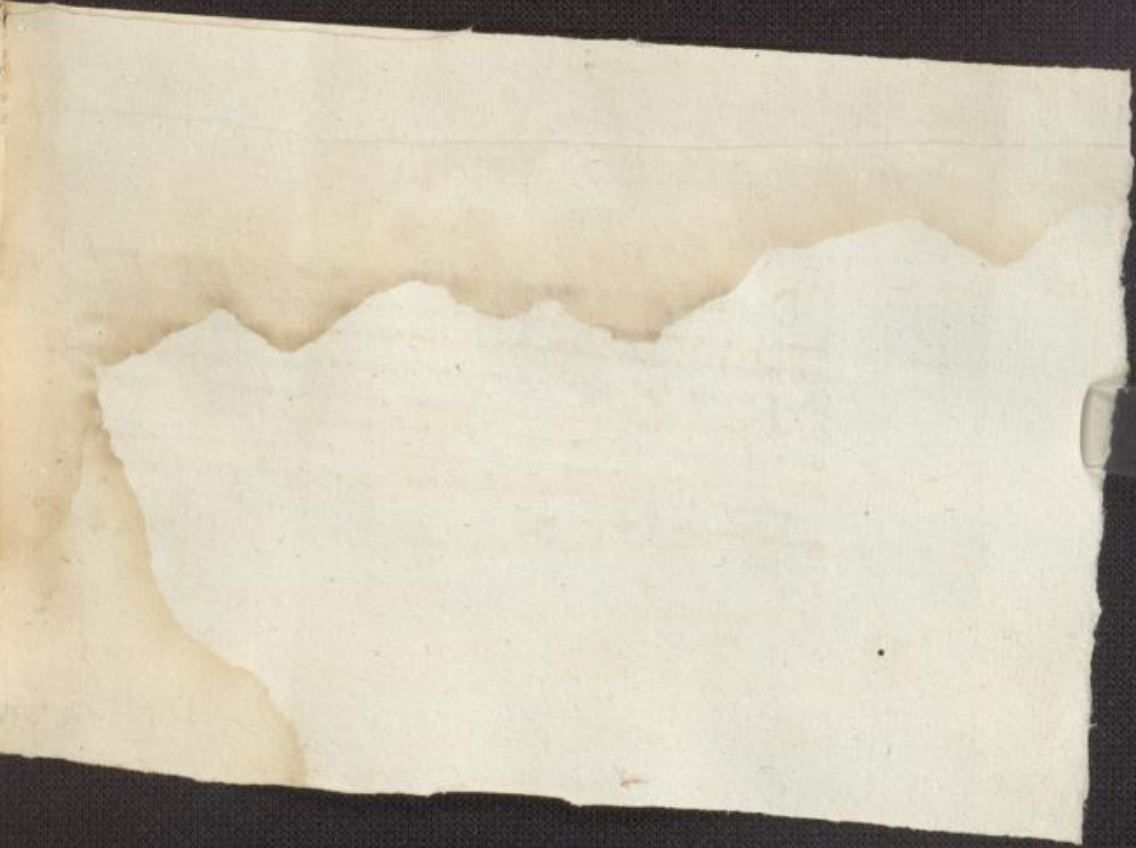
R. m. g. grandis
et bona opera
non desipunt.
D. Hieron. con.
Iouma: lib. 2.

tamen

si propheta

in iustitia dei esse, si tamen peccata puniret,
precepit, et mala prohibuit? Si uero bonis
operibus reconciliatur, et non offenditur,
in quo mundo uersatus est philippus, dum
hec scriberet, Et tamen in superioribus aperte
testatus est philippus opera bona esse me-
ritoria bonorum, tam presentis uitae quam
futuram, qua de re in negotio iustificationis
diximus, si non ornate. Certum satis Christum
quo etiam Lectorem remittimus, pergit Apo-
logia defensare suos contionatores, qui do-
cuerunt, quod Christus sit propitiatio pro peccatis
non nostra opera: et allegat uerba Petri
dicentis, Huic omnes prophetate perhibet
testimonium, in nomine ipsius accipere remis-
sionem peccatorum, omnes qui credunt in eum.
Quis hoc negat? Quis reluctatur? an non
semper et identidem respondemus merita
bonorum operum manare ex merito Christi,
qui operibus nostris talem et tanta uirtu-
tem meruerit, ut acceptarentur a patre.

o bono
adit
is, tu
us ap
sse me
quam
fian
Christi
rgit Ap
que du
bropt
Petr
orbis
e rem
in cu
non
veria
vri
uirt
patri

De cultu sanctorum docent, quod memoria sanctorum proponi potest,
ut imitumque fidem eorum, et bona opera iuxta uocationem, ut Cesar imitari potuit,
exemplum Dauidis in bello gerenda ad debellandos Gacras a patria. Na
uiterque rex est. Sed scriptura non docet imitatio Sanctorum, sed prece auxilia
rium a Sanctis, Quia unum Christum nobis proponit mediatorum, propitiatorum
uicem, Pontificum, et in terrefco. hic imitandus est, et promissit se ex acce
dituram esse preces nostras, et hinc cultum maxime probat, uidelicet et
in uocem in omnibus afflictionibus. 1. Joan: 2. Si quis peccat, habet
aduocatum apud deum &

Christus magis, Opposita q
ergo factio, 7 ipse pe
nims fact: in 7 q
nos saning, Omnis
in nobis sanz,

nō tanq̄ ab inimicis facta, sed tanq̄ à re,
natis et adoptatis Dei filijs, Quoris quid ad
uerba petri respondeam, Id quod Petrus
ipse. In ueritate cōperio, quia nō est perso,
narū acceptor Deus, sed in omi gente, qui
timet eum et opatur iustitiā acceptus est
illi, Ergo qui Legit illa, Legat et hęc ex ro,
dem Capite, Habet classem suā (Christi me)
ritum, habent etiā Locū suū opm merita
non illud ex hijs, sed hęc ex illo, Sufficeret
hęc!

Articulus. xxj. Cūctūs Sanz forūm

De cūctū sanctorū docet, quod memoria
sanctorū proponi potest, ut imitemur
fidem eorū, et bona opa iuxta uocationem.
Sed scriptura nō docet inuocare sanctos, inquit,
sua potere auxiliū à sanctis. Quod Arti
cūctūs hic habet de cūctū, et memorijs san
ctorū, probamūs; quod aut de inuocatione
dicat, risu dignissimū iudicamūs, si modo

Augie de ue
ra religioe
Cap. 55.

tanta pertinacia, non defendenda potius quam
ridenda est. profecto non parum miramur,
quare tam ingrati sint Diuis, quorum tamen
opera et intercessio non semel subleuati sunt,
Neque enim puero illos ex aëre loqui, quoniam protulerunt
doctrinae suae gloriae Christi, quae dicunt se uel
se uindicare, nec alijs propter Deum attribue-
re. Quae enim est illa gloria, inuicere Diuis,
quod ex liberali Dei munificentia accepimus.
Ipsa enim diuina natura, ut ait Damas: induc-
trix est omnis boni proprijs factoris suis, se-
cundum uniuscuiusque uirtutis capacitatem.
Lib. 7. ca: 19. Ergo tu praescribes Deo, quid
et quantum debeat amicis suis communicare.
Fontem sic extollis, ut riuulos illinc ma-
nantes porro contempnas. Sed uideamus de
singulis quae hic Articulus habet. Memoria,
inquirit, sanctorum proponi potest, ut imitemur
fidei uerum, et bona opera. Haec concors
sanctorum sententia est, quae non possumus contem-
nere. Sic namque ait D. Aug. Populus christianus
memorias martyrum, religiosa solemnitate

Con: Faust:
Lib. 20.
cap. 27.

Deplorat tunc D. Augustinus: imo deprecatur eos qui in solis diebus, omnes
lignis & caepula honorare, in finem. Epistola 64. ad Anianum.
concelebrat, et ad excitanda imitatione,
et ut meritis eorum societur, atq; orationibus ad,
iuuetur. Hieronymus autem ille uenera-
bilis Senex Stridonensis, sic scripsit, Hono-
ramus reliquias martyrum, ut eum cuius
sunt martyres adoramus, Honoramus
seruos, ut honor seruatorum, redundet ad Deum,
qui ait, Qui nos suscipit, me suscipit. Ergo
Petri et Pauli inuenda sunt reliquia.
Ergo Moysi corpusculum inuendum erit.
Deinde addit, Et quotienscumq; Apostolorum
et prophetarum et omnium martyrum Basilicas
ingredimur, toties idola ueneramur. Ac-
censiq; ante tumulos eorum cerei, idola,
tricia signa sunt. Extat etiam in Ecclesiasti-
cis dogmatibus, cuiuscumq; tandem illa
sint, quod huic loco conuenit, Sanctorum
corpora, et precipue beatorum martyrum
reliquias, ac si Christi membra, sincerissime
honoranda: et basilicas eorum nominibus appel-
latas, uelut Loca sancta, diuino cultui

Ad Riparium
presbiterum
Tom. 3.

Cap. 73.

deputata, affectu piissimo, et deuotione
fidelissima aduendas credimus. Si quis
contra hanc sententiam uenerit, non obuiamur,
sed Inuermiamus et Vigilantius creditur,
Recordamur et Diui Gypriam, cuius una
atq; altera sententia super hoc negotio au-
diamus; sic aut scripsit ad Cornelium Rom.
pont. Si quis hinc nostrum prior, diuina di-
gnationis celeritate processerit, perseue-
ret apud Deum nra discretio, pro fratribus
et sororibus nostris, apud matrem patris, non
cesset oro. Et idem in sermo: de stella et
Magis, Innocentes, inquit, in ordine san-
ctorum protomartyres, primum habent
Locum, et secretorum consilij diuinarum,
propinquitate familiarissima, Lamentum
Dei, pro nris exorat laboribus. Pene nos
preterierat fideliss. ecclie magr Adamatius
(aut quisquis tandem ille est, qui in Ca-
tica Solomonis commentatus est) qui ita do-
cuit, Omnes sancti qui de hac uita decesse-
runt, habentes adhuc caritate erga eos

Eadem habet Orig:
in Cap: Math. 2
tractatus ploxami
Rochelam.

Horn. 3.

56
qui in hoc mundo sunt, si dicantur curā
gerere salutis eorū, et iuuarē eos preci-
būs suis, atq; interuentū suo apud deūm
nō erit inconueniēs. Et hactenus quidē
accepimus testimonia ueteris Ecclesie, q̄
probant, merito in Ecclesis fieri memorias
diuorū, nosq; horū precibus et intercessio-
nibūs multū iuari, id quod egerime
aduersarij in Apologia cōcedunt. Tu por-
ro hic in prēmmissis prīm testimonijs di-
ligenter obserua, quāte cūstūm diuis
impensūm scribunt, Nōiat basilicas,
memorias martyrū, religiosas solenni-
tates, mūdas reliquias, accensos cereos,
intercessioēs, et id genus reliqua, s̄a quōd
ad Inuocationē diuorū adinet, Apologia
miris modis triumphat, disputas, etiā
si maxie oret pro Ecclesia, tū nō sequi, ut
illi sint inuocandi: addit nullūm eigrri
exemplūm uel preceptū in scripturis haberi,

Inuocatio.

nec huius fuisse, apud ueteres aliquom
usum. Ad hoc respondemus apud uete-
ris Ecclesie patres non solum intercessionis
sed et inuocatois esse non omnino rara men-
tione, id quod paulo post sufficienter pro-
babimus. Per sancti in coelis sua chari-
tate flagrantes, non desinunt pro nobis inter-
cedere. Quid igitur mali, si hoc petamus
fieri, quod credimus Deum uelle, ut uerbis
Nicolapadij utar, etiam si mihi tale prece-
perit? Quid mali si et comendemus pa-
tricia sanctorum, mo id circumspecte, oportu-
tine et modice fiat, pro auditorum quasi-
tate. Id quod Chrysostomus in Inuentum,
Nazianzenus quoque facit in Laudibus
Cypriani, et obseruat tam Orientis quam
Occidentis Ecclesie. Quod ut apertius fiat,
aliquod patrum sententias producamus.
Chrysostomus constantinopolitanus ille

71

Hom. 66.
Tom. 4.

Ipse, primū ferat testimoniū de inuo-
 catione sanctorū. Nam et ipse qui pur-
 pura indutus est, accedit illa seruorū
 Chri cōplexurus sepulchra: et factū de-
 posito, stat sanctis supplicaturus, ut pro
 se apud Deum intercedat: et Scenarū
 fabrū Paulū, et piscatorē Petrū etiam
 mortuos, protectores orat. Et post pauca:
 Demones em̄ sancti sistunt, et torquet: et
 unctos ab illis soluit seuisissimis uincis.
 Et ad finē ait, Nullus, quo regias causas
 uideat, unq̄ peregrinatus fuit, multū ue-
 ro Reges, plerūq̄ huius spectaculi gratia
 peregrinati sunt, scūdis in unico Chrysosto-
 mi testimoniū, et inuocationis, et interces-
 sionis, et miraculorū, et peregrinationis,
 pia mentione, que oīa quati fiat ab ad-
 uersarijs, totq̄ Ecclesie notūm est. Nec est
 ut quis hic testimoniū Chrysostomi ele-
 uare aut uelit, aut possit, ut in quo neq̄

Eadem ha-
bet D. Aug-
in sermo,
de sancto
p: et paulo

Uolo r. Hinc:
Eptōy p̄p̄t̄ et
Em̄st̄orū ad
Constantin.

Orige:

eruditio, neq³ pietas, neq³ pro Chrī gloria
velut desiderari potuit. Persuadeas tibi
uelim Chryso. tanta habuisse scripturam
peritia, tanta in Chrī charitate, ut neq³
sciens neq³ ignoras quid attribuerit Diuis.
In quo gloria Chrī prouiditū aliquod fuerit.
Origenes aut, etiā illa etate maior, sic inuo-
catione comendauit, ut uel suo exemplo
ipsam fideles docuerit. Ad finē siquidē
Libri secundī in Job, ait, O beate Job. ui-
uens in perpetuū apud Deū, et uic tor per-
manes in conspectū regis Am, ora pro
nobis miseris. Et in suo Lamento statim
ab initio, Incipia me genibus prosterne-
re, et deprecare uniuersos sanctos, ut
mibi nō audenti petere Deū, propter in-
munitatem peccati, succurrat. Et sub finem.
Hoc nostri, inquit, pater Abraham depre-
care pro me. ne de sinibus tuis aliener.

quos ualde cupiui, nec condigne quidem,
 propter inopes peccatu meu. Sic. 11. Lib.
 Ecclesia: histo: ca. 33. Legitur^{mus}, Theodo-
 sium imperatore, ante martyru et Apo-
 stoloru thecas iacuisse prostratu, et uix,
 uia sibi fida, sanctoru intercessioe postu-
 lasse. His subiunga diui Augustini sen-
 tentia (aut quisquis tandem ille fuerit
 cuius Liber de spu et aia inter opa Augu-
 stini numeratur,) Vos igitur qui me-
 ruisitis consortes fieri supernoru ciuiu,
 et perfrui eterna claritatis gloria, ora-
 te pro me ad dnm, ut educat me de
 isto carcere, in quo teneor captiuus et
 Ligatus. Eadem habet Medita: 24.
 Sed quid diu inmoror? Quis non Legit
 diui Hieronimi Apostrophon ad uita de-
 funtam illam nobiliss. paulam? Vale,
 inquit, O paula, et custoris tui, ultimam

gloria
 s tibi
 uraru
 Ecclesia. hi,
 sto. lib. 11.
 neg
 Diuis
 ca. 33.

ad firm
 c mo
 mple
 uide
 h iu
 for per
 ra pri
 totum
 terno
 os, ut
 btor m
 sub fin
 de re
 ad iem

In Eph Epi
 taphio
 paula

De uidiuis
pag. 396.

senectutem, orationibus uia. Fides et opera
tua Christo te solent, presens facilius quod po-
stulas impetrabis. Hactenus ille. Quid
referat D. Ambrosium: na et ex ipso nobis super-
est testimonium, negotio et instituto nostro con-
uenientissimum. Utina existat aliquis, inquit,
qui tam cito possit rogare pro nobis, uel certe iste
qui pro socera sua rogat Petrus et Andreas fra-
ter eius (loquitur aut de socera petri febrici
citante) tunc enim pro affinitate poterant,
nunc iam possunt pro nobis et oibus impetrare. Et
post pauca. Obsecrandi sunt Angeli pro no-
bis, qui nobis ad presidium dati sunt, Martires
obsecrandi, quorum uidentur nobis quoddam
corporis plerique patrocinium uindicare, possunt
pro peccatis nostris rogare, qui proprio sanguine, etia
si qua habuerint peccata, Lauent, si enim
sunt Dei Martires, nostri presules, speculato-
res uite actumq; nostrorum. Non erubescam
mus eos intercessores nostre infirmitatis
adhibere, quia ipsi infirmitatem corporis etia
cum uinceret, cognouerunt. Quid hoc testimo

mo clarius: quid evidentius dici potuit,
 in hoc maxie argumenti genere? Cui hęc
 ad ueritatis patrocinium non sufficiunt, nescio
 quibus rationibus persuaderi possit. Cuius idē
 Ambrosius de Diuorū uel intercessioe uel
 inuocatioe habet in Homilijs suis, nolim hic
 referre, Item quae D. Augustinus et pius Bern-
 hardus, etiā in suis Homilijs eius gms habet,
 pluribus recensere nō libet. Postremus in hoc
 Catalogo nobis sit Christianus ille et pie prū-
 dens prudentius, qui sic cecinit. Audi et
 Audi et poetam rusticum.

Alloquitur
 Laurentius,

Cordis fatentem crimina
 Et facta prodententem sua,
 Indignus agnosco et scio,
 Quem chrs ipse exaudiat
 Sed per patronos Martyres
 Potest modelā consequi
 Audi benignus supplicem
 Christi reūm prudentium,
 Et seruientem corpori
 Ab lue uinctis secūsi. Q

Hactenus ille ad finem Hymni de S. Lau-
rentio: quæ utinam tam accepta sint in au-
ribus aduersariorum, atq; illa quæ in eodem
Hymno sub prescripti persona efferuntur, ad
Diuum Laurentium.

Deprome thesauros masis,
Suadendo quos prestigijs
Exaggeratos obtines
Nigrante quos claudis specu,
Hoc poscit usus publicus,
Hoc fiscus, hoc ærarium
Et dedita stipendijs,
Ducem iuuat pecunia Q

Sic Joan. patriarcha Hieroso: ad finem Historia
de Jo. Damasco: inuocat Damasco: sed hæc mit-
tamus. Cum igitur iam satis probatum sit inuo-
catione Diuorum habere testimonia ueteris
Ecclesie, quid restat nisi ut Apologia sua tome-
ritati renunciet, et Ecclesiam calumniari iam tan-
dem desinat. Nolumus hic rationem redde-
re aduersarijs, qui theologos in populo sabu-
lam facere conati sunt, non aduertentes qd

de ipsis aduersarijs qui in tam manifesto me-
 datio deprehensi sunt, posteritas sit iudicata,
 va. Abbat ergo quo uelit Philippus cu suo in,
 temporibus Epiphonema, et simulata ad Ce-
 sarem peroratione, Cetera sub fine fla-
 gellat Apologia eos, qui singulis sanctis cer-
 tas procuratores commiserunt, ut Anna diui-
 tias, Sebastiano cura pestis, Conguestrus est
 huc de re etia, non ita dudum, Lutherus: nec
 possumus nec cupimus tergiuersari quin
 no nihil, imo multum superstitionis, in hoc
 negotium irroperit, at hoc in uniuersum
 damnare qui possemus? In Histo: ecclesi-
 astica legimus in hac sententia, Aquilinus
 quida, cu Longas passus fuisset infirmitates,
 iussit suis, ut se ad Michasem Locum Miha-
 eli sacra duceret, credens aut illic se mori,
 aut Languere primum, et sanatus est, Et
 D. Augustus aperte testatur Deu quidem pper-
 suas suos opari salutem hoim in uno loco, quod
 in altero no facit, sed qua ratioe hoc ipm

Vide F. Nicolau
 et Grandis in
 Heb. cap. 7. pag. 38.

Trip. Histo:
 Lib. 2. ca. 19.

Vulgo Anq: de Cui:
An h: re. op: 10

Arnoldo
Campio

ipsum fiat, plane fatetur se nescire, Cuius
ista, inqt, vires intelligentia mee vincit,
quoadmodum se opitulentur Martyres his,
quos per eos certum est adiuvantur: Hactenus
ipse in Deo cura pro mortuis gerenda ca. 16.
Et Epist. 137. quam scripsit Clero et Ecclesie
Hipponesi, ait, Quis potest consilium dei
per scrutari, quare in alijs Locis hec miracu-
la fiat, in alijs non fiant? Movit etiam hec
questio non parum, ex recentioribus Dionysius
Carthusianus, qui hac de re rogatus, non im-
prudenter respondit, Cur uni sancto potius quam
alteri, Deus talem virtutem curandi largi-
tus est, non debemus curiose aut immoderate re-
quirere, Quis enim consiliarius eius fuit, et
ipse dividit dona sua pro ut vult. Hec ille,
et quidem non temere, Quae enim, maxime, hec
est inconsiderata temeritas cum Deo rixari,
quare hunc dederit virtutem, quam alteri
negavit, Et nemo miratur quare etiam vir-
tutem aquarum, herbarum, vel etiam gementium,

statarumq; distinxerit, ut non sint eiusdem
 uirtutis et operationis. Admiratioe, non ui-
 tuperio hec digna sunt, et prestat in huius
 modi rebus, meo quidem iudicio, superstiti-
 osum esse quam blasphemum. Nec mihi pro-
 bantur, illi qui miraculorum operationem
 per q; miseris bene fit, potius Demoni, quam
 Diuis adscribere uolunt. Nolo hic abusum
 et questum allegas, que ego excusare no-
 lim. Est modus in rebus, ait ille. De reli-
 quijs no mihi in premissis. patrum testimonijs,
 auditu est.

Imagines

Uenimus iam ad Diuorum
 Imagines quas nobiscum hactenus Luthera-
 ni tutati sunt et propugnauerunt aduersus Cal-
 glianos. et arbitror Wirtembergenses eatenus
 nobis consentire, quatenus admittimus et
 probamus moderatum usum, cauemusq; nos
 apud nostros ne ullus hic locus idololatria

+ Neq; utiam nos
 fugia quod olim
 D. Ambrosius in
 Lucid. hinc mihi

pateat, nec probamus ut quas neglecto pau-
 pere Christo, uestiat parietes, ligna, uel la-
 pedes. Certe ex Tertullianus apologetico aperte
 inquitur. Non quous deus domus, de formis parietibus
 Et, multi, ut pediculus ab hominibus, et tunc carceribus, que suis autem
 cum misericordia dampnato debeat progredi, prius officio +

Liquet aliquæ Imaginū usū apud patres
prioris Ecclesie fuisse. Et in Ecclesiasticis hi-
storijs Legimus, de Imaginibus Salvatoris,
Petri, Pauli, et aliorū quorūdam. Apud Alex-
andriā uero Crucis dīca signū, Inuisq;
in postibus, in ingressibus, in fenestris, in
parietibus colūnisq; depinxit, sic em̄ Legimus
Ecclesiast. histo. Lib. 11. ca. 29. Sic apud
Sozomenū Tripar. histo. Lib. 2. cap. 19.
Nidemus in altare signū crucis, huiusq;
uirtutes et encomia. Sic etiā lib. 9. eiusde
cap. 9. metio fit imaginis Diuæ Mariæ
uirginis. Non possum intactū preterire
quod Nicephorus tradidit, Cum p̄tor
quidā pingere Salvatōre, inquit, secūda
similitudine Jouis presumpsisset, arefacta
est manus eius. Hec ille. Jam ex Christo-
stomi missa constat aliquæ Imaginū

usum fuisse in ecclesia Constantinopolitana,
 loquitur em de imagine crucifixi. Taceo
 Nicenā Synodum in qua multorum patrum
 testimonia pro Divorum imaginibus reci-
 tantur. At qm hoc negotium à multis
 ante nos tractatum est, paucis absolue-
 mus. Magna est: Puceru hac de re
 disputatio in Roma: Cap. 1. Ubi inter
 alia sic dicit, Chrs uerus ho cu factus
 fuerit, hieq uisibiliter uersatus sit, po-
 test utiq effigiari, ut et ceteri Diui, atq
 angeli, quantum quide adinet ad eas for-
 mas, quibus ipsi se humanis oculis in-
 tulerunt, hōm sꝛ flamma, aūra,
 uolucra. Horu ergo imagines, quib,
 tamē ea de Chro, Angelis, et Diuis
 exprimitur, q re uera gesta sunt,
 fieri haberiq posse à Chriaris non

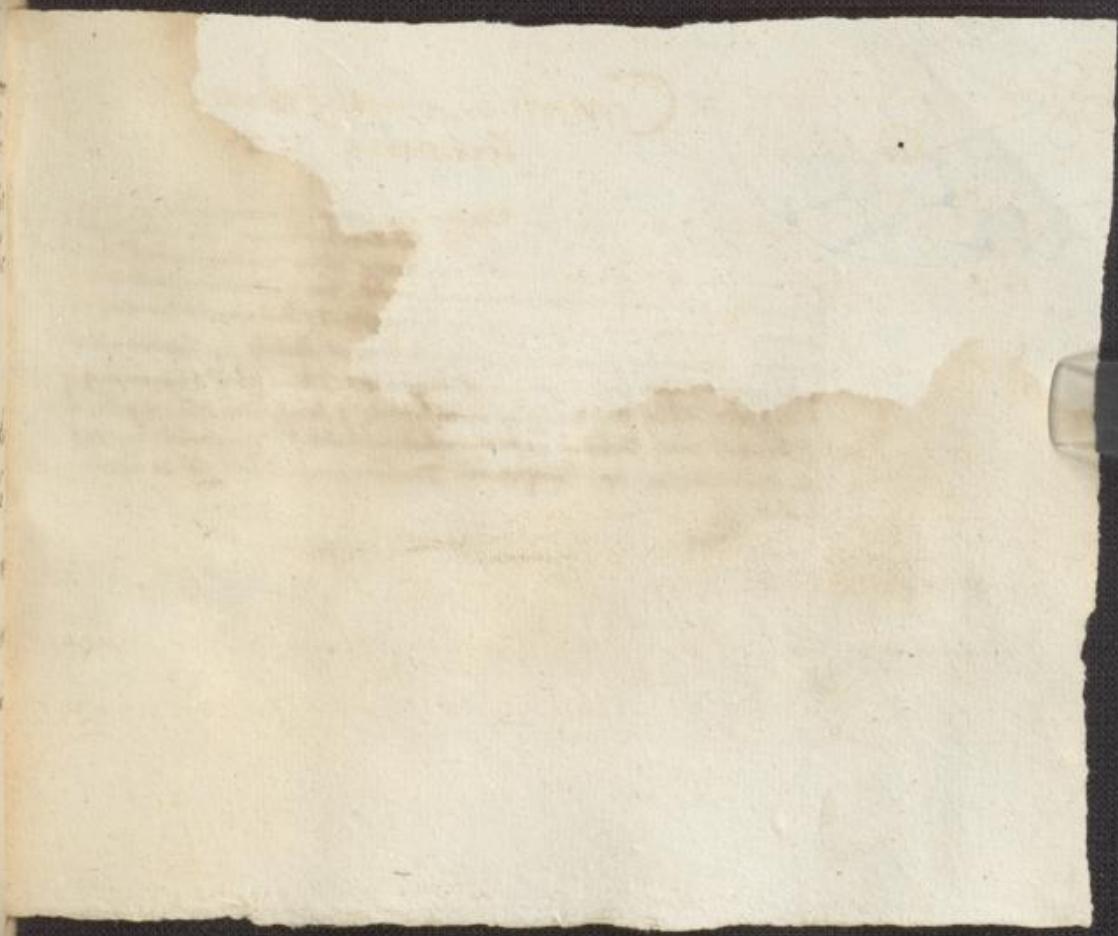
: apud

Butzerus

dubitari. sed ad significandum ^{monendum}
non aut ut in his Chrōm, uel Angelos, uel Diuos
ueneremur, et eas imagines adoremus. Hec
ille, qui etiā proluxā disputationem subiicit, asse-
rnis multū usū imaginū debere esse in templis.
Vbi scz populus, non imaginibus, sed uerbo et
sacramentis erūdiri debebat. Postremo ad Epī-
Logū properas, ait, At uero qm̄ om̄ino signa re-
rum sacrarū per se idonea sunt, ut pios aīos
non sine fructū pietatis excitet, si qui illis om-
nino uelint et templa ornare, ut cūq̄ hic lo-
cūs angustior, et sic Euangeliū, sacramentis
et sacris precibus sacer sit, ut oīo non conue-
nire existimē ea patere multis imaginibus,
mō caueatur, ne etiā adorentur, his ob id
fraternitas in Chrō haud quāq̄ renucianda
fuerit. Na si arceatur superstitio, ^{ne} ~~ne~~ simū,
Laera ^{absint} ~~absint~~, etiā si nulla ab illis, dūm sacrā
aguntur cōuentus, et Euangeliū adnūciatur,
precesq̄ sancta funduntur, percipiatur uti

absint

...entia
...el. Qu
...He
...et, al
...r. Tr
...rober
...ad Epe
...na re
...aio
...llis
...hic le
...m
...a cor
...mbas
...ob id
...eiant
...p. f
...m. f
...uac
...er

Confessio. Luthera.ano.
Articulus. 22.

Laiis datur utiq; sp̄s Sacram̄ti in Coena Domini, quia hic mos
habet mandatum Domini Math. 26. Bibite ex hoc omnes. Ubi manifeste
praecipit Christus de poculo ut omnes bibant, et mos possit cavilleari, quod hoc ad
Sacerdotes tantum pertinet. Paulus ad Corinthios esse exemplum vocatum, q̄
apparet totam ecclesiam utraq; specie usam esse. Et dicit manifeste hic mos in
Ecclesia, non constat quando aut quo auctoritate mutatus sit. Cyprianus ali-
quot locis testatur populo sanguinem datione esse. Idem testat Hieronymus,
ait Sacerdotes Eucharistia ministrant, et sanguinem Christi populo ad-
ciunt. Immo Gelasius papa mandat, ne dicatur Sacramentum, Dist. 2.
de Consecratione, Cap. Comprimus. Tantum consuetudo non da uetus aliud
habet. ☉

utilitas, poterit tamen percipi alijs temporibus,
 dum uerba sacra silent. Quod enim per se im-
 piu non est, et hinc ut uel aliqua ratione pie usur-
 petur, id causa esse nequit, cuius qui impij
 usus conuinci non potest, communionem Christi re-
 pntiandi. Totidem uerbis Butlerus, na-
 ra uisa sunt instituto nostro inseruere, eto-
 ra non curamus. Que de foedis uel fassis
 imaginibus hinc, Item de membris Christi ne-
 glectis, nihil a nobis dissentiat, id quod
 et Paulus supra etiam testati sumus. Habet idem
 Butlerus de usu imaginu dissertationem in
 psalmo. 115. qua allegasse suffecerit:
 Nulla difficultate hic timemus, ad asiam
 igitur properamus.

Articulus. 22. De Utraque spe
 Coena domini

Laicis, inquit, datur utraque spes sacra-
 menti, in Coena domini, quia hic mos habet

mandatu dñi. Et diu mansit hic in ec-
clesia, nec constat quando aut quo año,
re mutatus sit. Hec ex Articulis. Quod Lai-
cis utraq sacramenti spem porrigunt ad-
uersarij, scimus, et mallemus ipsos sui Do-
ctoris Lutheri approbasse et sequutos fuisse
sententiam, qua diversum non citra te-
meritatem attentasse. Scripsit aut ille du-
adhuc meliore de se spem prebebat, in hac
sententia. Non dixi neq confusui, neq
est intentio mea, ut unus aut aliquot
Epi propria auctoritate incipiat alicubi
utraq spem porrigere, nisi ita constitue-
retur, ac mandaretur, in Concilio gnali.
Hac tenus ille in declaratioe Eucharis-
tica, qui utina no mutasset sententia. Ego
certe, sicut no possum negare veteris
Ecclie usu in administratioe sacrosanctae
Eucharisticae: ita no possum probare aduer-
sarioru temeritatem. Et utina maiori

M. Lutherus.

diligentia incussasset plebi auribus,
 Quod Paulus dicit. Qui manducat et
 bibit indigne & qua illud, bibite ex eo ones
 plurim refert, crede mihi, non quibus sub
 spectibus, sed quo aro suscipias dmi corpus
 et sanguine. Legimus institutione huius
 Sacramenti in Euangelijs, et eius remem-
 moratione et usum in Apostolicis Iris nec
 nos Latere qualis fuerit usus patrum superio-
 ris seculi. Et ex Dico Thoma Aquinate ap-
 paret usum utriusq; spectari fuisse suo seculo:
 in multis ecclijs. 3. par. Quest. ^{80.} Ar-
 ti: 12. Neq; tamen is sum qui pater aliquid
 hac in re uel impie uel temere tentatum;
 Quod si quis pergit dicere Patres q nrm
 usum et docuerunt, et suo exemplo proba-
 runt nec fuisse pios, nec doctos, uideat ne
 ipse impius, et indoctus iudicetur. Corri-
 ptu oculos consigere. Certe me no parum

Vide Angm
 Tent: 62 17
 Euag: 1000

Et si res agudas, quas dms proprio ore promittunt, nec Ritns, nec Sapienza possit
 minare: in quia Apostoli de scripto suo ipsi nec sepe aliquid derogarunt, in de esse
 imolati et suffocati, non uideo quid cause sit, nec non possint et licent possint, qm uelmy
 summa auctoritate, eodem prestant. Si in scripta Pauli, quo is uocat Maximid pre-
 fin Galijs, derogand fuit in Ambrosio. Et ubi illud cum de uolantib; mulieribus:

Vide Galo: Histo:
lib. 6. ca: 33. Epist
Dionysij ad Fedria:
de Sexapionis Com:
mimant p.

mouet, quod usus noster tam diu obtinuerit in ecclesia, ut non constet, quis nam eius rei, autor fuerit, profecto si impius foret altera tunc spe Eucharistia uti, tot sancti Deoque deuoti patres ac doctores utique ad errore eiusmodi sapiendum incubuissent, An uero a tempore isto nullus alba, quod dicitur, Gallinae filius prorepsit, qui potuisset institutum Christi uindicare, Quae enim Christiana religio erroris nescia suscipit, et in tot secula seruata incoccussa, minime uana sunt, sed utilia deo placita, salutariaque nostrae conducibilia plurimum. ut ait Damascus in sermone. Scilicet soli Luthero reseruata est. Et tanquam alter Esdras, dum legem restauraret, addat. Non latet aduersarios, quid olim in administratione Eucharistiae imutatum fuerit, a patribus, Quare ad imitationem ueteris ecclesiae non etiam communicant infantes corpore et san-

65
guine dñi? Immutatum et antiquatum hoc
esse, dicet. Accipimus. Expectare ergo
oportebat et ipsos, hac in re, etiam Ecclesia iu-
ditum. Quod si cu Lutheris suo hic pertu-
re perit, nolite audire Ecclesiam in eo quoddam Chro-
statutum est, periculis est, ne aliquot illoru
dogmatu casura sint: Recordentur dogma-
tis sui de no expressa preceptis ad profe-
cto subducto, aduersarios sua temeritate
in negotio altissima concordia, dedisse cau-
sam sacramentarioru temeritati: imo et
prauocasse ira Dni (qui illud uoluit, esse
Symbolum pacis, quod isti fecerunt tessera
omni litium) ut uisus istas postiferas, Sa-
cramentarios puto no prohibuerit. An ne
discipulis Lutheranoru accidit quod Cam-
illi Episcopo? An no pro carne, umbra acce-
perunt? Noluerunt ab Ecclesia que ipsos Chro-
genuerat, accipere sub speciebus panis ueru

Sic D. Irenaeus
aduersus haeres.
lib. 2. cap. 12

corpūs et sanguinē dñi: et coacti sunt à suis
accipere inania signa, Panē et Vinū; sed
hec satis pro tempore. Meo iudicio ~~ecclesia~~
nra, q̄ Euangeliū Chri et habet, et sequitur,
quā à Spū Chri in omnī ueritate dicitur,
nihil temere, sicut et supra testati sumus,
nihil impio immutauit, et huius ipsius
Martis nrae expectamus sententiā, tam
in hys quā in alijs. Cūr ego matri meę
contradicere? Quod aduersarij allegat
Euangeliū, Aptos et p̄res nihil hic nos
remoretur, Scripturis sacris suā aucto-
ritate sacrosanctam uolumus, at huius
sensum à Spū Ecclesie expectamus, A nri
dictum est, quod à nobis hoc Loci dici
potuit; ab illis, ergo pius Doctor copiosi-
ora quēat. Nemine ex Catholicis ha-
cenus Legimus, qui non uolens in hoc
negotio expectet iudiciū ecclesie, et in horū
sententiā pedibus et manibus cōcedo:

nt a lo
u; sp
tia
equita
ccitio
ms.
tas
tam
mā
logat
ac nos
uto
+ hūat
es, si m
ci die
epist
ies ha
s in ho
in hō
odo:

Blank, aged, and stained paper fragment with faint bleed-through from the reverse side.

Confessio Lutheranoꝝ
Articulus. 23.

Publica querela fuit de exemplis Sacerdotum q̄ nō continent. Quā
ob causam Pius papa dixisset, fuisse aliquas causas, rōi ademptam
sit sacerdotibus coniugium, sed multo maiores esse causas rōi reddi debeat.

Sic enim Scribit Platina, Cū igitur Sacerdotes apud nos publica illa
scandalosa vitare uellent, dixerunt uxores, ac dixerunt quōd licet ipse
contraheca matrimonium.

Constat etiam in Ecclesia ueteri Sacerdotes fuisse maritos. Nam et Pau-
lus ait Episcopum eligendam esse q̄ sit maritus. Et in Germania primū
ante annos quadringentos, Sacerdotes uī coacti sunt ad coelibatū.

Hocmoxu est damnare coniugia, et dei spiritus conditione.
A. Hincmox: rōi. Iouinia: lib. 1.

66

Articulus .xxij. De Con-
iugio Sacerdotum

Hoc in negotio, Aduersarij nri in Confessi-
one multa congerunt, quoru maiore
certe partem nemo negare potest, Sacer-
dotum impuriara uitam, Pij Pape senten-
tia, Platina historia, Chri et huius Aply
pauli Doctrina, Veteris tandem Ecclesie
usum, adde Germania historia et Cypri-
ani sententia quis negare, citra impude-
tia possit? Nouimus item mandatum
Dei, Ecclesie mos notus est, impurus celi-
batus multa, imo immora parit scadala,
Deus precepit honore afficere coniugium, ea-
dem uolunt ac iubent Leges humane,
Quid igitur dicemus? Articulus hic, sicut
et proximus de quo iam disputauimus ad
ius positium, ut uocat, pertinet, id quod
nemo negare potest. Expectanda itaqz,
et in hoc negotio, Ecclesie sententia fuerat,

Recte haud dubie, Pium papam dixisse
credimus, fuisse causas cur adimeretur
Sacerdotibus coniugia, sed multo maio-
res esse causas cur ~~non~~ reddi debeat. Hec
igitur sententia ponderanda est, Legimus
apud Patres veteris Ecclesiae maxima celiba-
tus onerata, id quod nec aduersarios
latere potest; prudenter itaque consulenda
ac prospiciendum fuerat, ut Clerus sua ve-
teri restitueretur puritati, quocumque tamen
modo (pisc tamen) fieri posset. Quod si
impuritas illa, Leviticorum huius seculi,
alia ratione caueri uel tolli non potest, nisi
permissioe coniugij, non ignoramus Ecclesiam
ut hoc negotium aliter instituat, sua super-
auctoritate. Cogitandum etiam est, utrum
expediat ob quorundam Levitatorum tam
bonam mutare consuetudinem: an ne im-
puriores cogere in ordine. Certe quod
Ecclesia super celibatu instituit, diabolica

Dum Venit a gustu pinguis, natus est in patris fili ipso, a redimere 67
hinc in profundo obillione, ad naturalis exanones conitari. Supplicat in
venit immutans
illos, quibus ad non est, qm illud ipsu non instituit in pre-
cetera immutans
Hic Basilius.

Vide: D. Hinc:
de custodia virg:
ad Eustochium. Et
D. Basilius de
virginibus.

Vide Grego.
Nazian. Oro.
8. pag. 69.

Vide epistolam
D. Leonis pape
49.

gety. Tollantur radices impuritatis, Ebr-
etas, Luxus, et consuetudo cu Leuioribus
misericordis: in horu aut Locu substitua-
tur, abstinentia, sacra Lectio, cura seue-
ra aiarum, et nulla erit necessitas re-
laxare celibatu. Adde. Cauetur ne su-
moribus et rudioribus ad sacerdotium
aditus patrat, nisi illi bona spem de se
exhibuerit, utiles se ipsos fore ad ministe-
riu uerbi. Mustificia ad sacerdotiu
accedut, nunq accessuri, si certi essent,
sibi nunq per mittendas fore concubinas.
Sed quid mustis? Ex ueteri Testamento
Liquet Sacerdotibus permissu coniugium,
certa tamen conditioe, id quod ab aduersa-
rijs no obseruatur. Et ex certis historijs pa-
tet maiore partem Sacerdotu semper uix-
isse celibes. Causas Ambrosius et Augustinus,

alibi scripserat. Extant super hoc Concisi-
orū et Summorum pontificū decreta; an
hec oīa ob huius speciei masculinā rescindenda
sint. Doctiorū esto iudiciū. Supra dixi-
mūs nos nolle derogare Ecclesie, neq; huius
autoritatem uelle contemere, et repetimus
Ecclesiam nihil habere cōmune cū illis q̄s
pauſus scribit Demoniōra doctrinas in-
troducere: Ille em̄ prohibet nubere, inquit,
D. August. contra Faustā Lib. 29. cap. 6.
qui hoc malum esse dicit, non qui huius
bono, aliud melius antepōnit, Sed lubet
nonnullas sententias patrū super celibatu
et cōtinentia adducere. Origenes Hom.
4. in Leuiticū sic ait, Ante oīa sacer-
dos qui diuinis assistit altaribus, casti-
tate debet accingi. Et in Math. ca. 19.
Qui uult capax esse uerbi quod de castitate
positū est, pretat, credens dicenti, et acci-
piet, non dubitans de illo quod dictū

D. Augustinus.

Origenes.

Ad pollema
Lib. 2. ca. 19.

Ambrosius.

est. Omnis qui petit accipit. Ad hunc sermo mo-
dum. D. August: Loquitur, Non eos terreat
iniquis, sarcina continentia, Leuis erit, si
Chri erit, Chri erit, si fides adperit, que im-
petrat a iubente quod iusserit. Audiamus
et D. Ambro. in 1. Cor. ca. 7. Qui uxorem
ducit utiq non peccat, quia quod concessu
est facit, Si uero contempserit, meritum si-
bi collocat, et corona, Huic castissimo Epi-
scopo, succedat maxime uirginitatis et con-
tinentie encarniastes Hieronij: ille Strido-
nesis, na et huius autoritate nemo sane
mentis contemere audeat. Si Laccis imp. at Pau-
lus, inquit, ut propter oronem abstineat ab uxo-
rum coitu, quid de Epo sentiendum est, qui
quotidie pro suis populiq peccatis illic abas
Deo oblaturus est uicimas? Hactenus
ille, Ceteru quod ad uotu continentie ad-
tinet, suo loco nomibz dicemus, nam
et hoc ipsum diligentissime tractaturam

In Ca. ad
Titu. 1.

uetores. Quod hic addā amplius non habeo. Qui celibatū Ecclia hereseos ac-
cūsant, ipso facto declarā, quā disige-
ter uersati sūt in ueterū scriptis, quan-
tū illi sūt apud ipsos uel nōis uel au-
toritatis. Ad alia progredimur.

Articulus xxiii.

De Missa:

Aduersarij sic hoc ⁱⁿ negotio loquuntur.
Falso accūsantur Ecclia nostra, quod
Missā abolerēt, retinetur em̄ Missa apud
nos, et summa reuerētia celebratur;
Seruantur et usitata Ceremonia ferē om̄s.
preterq̄ quod Latinis cantionibus admi-
scuntur quicubi Germanica, quae addite
sunt ad docendū populum. Hactenus
Confessio, nec dissimilia loquitur Loquax
Apologia. Quid porro ad haec nos dicemus.
Haec forte Vitenbergae sic fiūt, sed quid apud

Celibatū & impubertatē hinc magis
purissime ut nemo dignus, non modo serbo;
suisque missis, sed uicini sacramentis
mores uoluntate, qui & ipse ipse mandant.
Ags. sept. 67. ad Anselmum.

Confessio
uetera. c. ij

Confessio Luth. Articulis
vicesimis quatuor

Falso existente Ecclesiae mae, quod missam abolerent, retinet enim mis-
sa apud nos, et summa reuerentia celebrat. Docentur et uisitate ceremoniae
fere omnes, praeterquam quod latinis cantionibus admiscetur alibi germanicas,
quae additae sunt ad docendum populum. Nam ad hoc opus est ceremonio-
sa ut doceant imperitos, et quosdam excuset uere ad timorem aut fidem ac ratio-
nem tractatio uerbi Dei. Et non modo Paulus praecipit ut lingua intellecta per-
trahatur in Ecclesia, sed etiam ita constitutum est humano iure. § 2.

Veneranda blandique perfidiorum tunc caeciorum sum,
cum id quod rogant, perditores se simulant.
Ambros: de fidei lib. 3 cap. 7.

alios Evangelicos et Lutheranos, et Zwin-
 glianos agatur obscurum non est, Altaria
 demolita sunt, Imagines partim combustae,
 partim captae, Vestitus Ecclesiasticus ad
 Luxum chorearum ordinatus; Vasa aurea
 et Argentea in pauperum usum sic conversa,
 ut Mendici nihilo ditiores sint, Sed haec,
 quoniam odiosa sunt, plus satis. Hic porro in-
 queritur, si Missa modo prescripta à Vait-
 tenbergensibus peragitur, quid prohibe-
 at, quo minus illud ipsum ab alijs Evan-
 gelicis fiat? Si Missa pia est, non in totum
 negligenda fuerat, id quod à Zwinglia-
 nis fit? Si impia, quare non ab utrisque pariter
 relegatur? Si vero neutra et adiaphora,
 quare pro et contra hanc tam importune vo-
 ciferantur? Si item partes, uno eodemque di-
 vino aguntur spiritu, quare in Missa Zwin-
 gliani iam longo antea viderunt, quod
 hactenus Lutherani, vel non agnoscunt,

uel agnoscere dissimulant? Adde, quod si
adiaphora putat, quorsum cum nemis Mel-
chiori et aliorum quorundam maledictis
in canone Missae ei aculetis? Extant multae
tractationes, et retractationes Lutheri, Zuing-
lij, sona, et aliorum, quae quo cum Apologia
conueniant, ipsi uiderint, qui Confessione et
huius Apologia nobis identidem obrudat,
Non abolent, in Missa Lutherana, sed Lu-
therana, sed ~~non~~ excogitata, sed a ma-
luerantur diuersam. Et haec ipsorum Missa eius nota
est, ut Zuingliamis, si non superstitio, certe
lusus uideatur. Qui igitur fit, quod, qui
ipsi inter se ipsos digladiantur de sua ipsorum
Missae, nostra, nescio quo relegarint? Quis
non legit uel unius Landspargii triumphos
qui in hoc uniuerso Lutheo coerit, quod co-
fid tam morte et sepultura bona Missae,
populi applausibus exhibuerit, sed ad re-
propius. Quod ad hanc rem adinet. ff.

noūiter

Lutheranorum

nobis

Nota ordi:

~~nota~~

opinor sunt in nostra Missa quibus preci-
 que tenella aduersariorum aures offen-
 duntur, pompa ceremoniarum, Quæstus,
 peregrina lingua, sacrificij, ut ipsi
 aiunt, non intellecta appellatio, Opus ope-
 ratum, Diuina inuocatio, Et pro Mor-
 tuis suffragia. Ad singula sic respondeo.
 Qui quæstum sequuntur, nobis nec proban-
 tur, nec ipsos excusabimus, unquam. Quorum
 Deus uenter est, inueniet, cui rationem
 necessario dabunt. Ceremonia in su-
 perioribus defensa sunt, nec latet aduer-
 sarios, quales in hoc sacro apud ueteres
 habita sint ceremoniarum; habent etiam per-
 spectissimam quanta apud Catholicos, in re
 ceremoniarum fuerit, Libertas; et hæc circa
 cuiusq; offendicula. Qui mihi hæc in re
 diffidit, Libros qui hæc præscribunt consu-
 lat, Monachorum, sicut in astituta, fecit et

Quæstus

Ceremonia

Vide Grego.
pontificem

ad Interroga.

Augu. caruio.

Ca. 3.

Peregrina
Lingua

Vide Gre.
Nazianze
Eplā. 1.^a ad
Clidomū

Sub finem Misae
Chrysostomj.

in ceremonijs mira est uarietas; neq; ta-
men putamus quenq; hac dere fuisse scan-
dalifatu. Ceremonias ego eū picturis
eodem in Loco posuerim: ad docendum
utraq; plurim ualent, hoc quod aduer-
sarij saniores uero fatentur. Jam qd
ad peregrina Lingua et uulgo nō in-
tellectam Lingua adinet, eū nemine
contenderim, Concedat nobis morem
eius Lingua, et tu suos Contionatores
compellant, ut omnem Ecclesie usum pro co-
tione Simplicioribus interpretentur, hoc
quod à prisca Patribus factitatu esse, ar-
gumento nobis sunt, que Chrysosto: Ambro:
et Augustinus in suis Tractatibus scripse-
runt. De Chryso: certi sumus ex huius ho-
milij, ex quibus ego nō ita pridem, in gra-
tia studiosoru nomib; eius gr̄is collegi.
Ambrosij Libij de Sacramentis notiores sūt,
quā ut Longiori probatione opus sit. Q

Inter Augustini nostri Commentarios non semel
 tanta reperire datur, q̄ ex Missæ nostræ
 uerbis, populo suo interpretatur. Sã diffici-
 lior disputatio super est, nimirũ quod de
 ope operato, et opere operantis cõqueruntur.
 Hic principio aduersarij meritò agere,
 mus gr̄as, si adscripsissent loca scholasti-
 corum, qui tanta, quanta illi exegerant,
 impietatem docuerunt, uel potius simplici-
 oribus persuaserunt. Nisi em̄ me falsum
 oia, aut aduersarij nostri illa comenti
 sunt, (sicut Asia multa in negotio Iustifi-
 cationis: ut scilicet om̄ odijs Scholasticos
 exponeret) aut quod uerissimius est,
 intelligere uel nolunt, uel nõ possunt,
 quod Scholastici de opere operato, et de ope
 operantis scriptum reliquerunt. Aduersarij
 opus operatum ad ministrũ referunt, quod
 Scholastici ad Chrm̄ hostiã illã uiuam
 et uerũ sacrificiũ propitiatoriuũ referunt.
 Tu em̄ nos dicimus sacrificiũ Missæ

neg ta
 se sca
 turis
 dum
 dur
 m qd
 m
 mine
 morem
 teres
 ro co
 r, ho
 esse m
 : p
 scrip
 uat h
 m, in q
 colleg
 iores
 k, Q

" De differentia Sura:
m^o m^o 7 Sacram^o c^o.
Solo Scholasticos nos im
breviter d^o d^o m^o.

Memeto eo-
rum quora
tibi fides co-
gnita est, et
nota deuo-
tio.

efficacissim esse fidelibus ex opere operato,
ad opus illud respicimus, quod per Chrm
in Ara crucis operatum est. Si unus agnus
est, qui in cruce, et qui in cena nostra, que
non potest esse idem effectus? Quod accu-
sant nos de no bono motu utentis, tam
vera est, quam quod falsiss^{im}u. Vide obse-
cro Ecclesia publicas oroes quas collectas
uocat, et uidebis qua imerito ibi calumia
ab aduersarijs sustineamus. An qui prece-
tur populo a Deo fidem, charitatem, et ce-
teras uirtutes, idē sentire potest in Sacri-
ficijs nrīs no requiri bonu motu utentis?
Item que excludere possunt motu bonum,
qui nisi non meminerunt ponentis obier.
Distinguendū aut est ibi, qm disputatio est,
que ad uirtute Sacramentoru adinet, hoc
quod et a sibi diximus. Neq; em ad bonum
motum nrū respiciendū est ubiq; sed ad
institutione Chri. In baptisando parauit,
que bonu motum requiras? Alia est dispu.

tatio de adultis, alia de infantibus; hij
 em non ponunt obicem, sed illis. Sed hac
 de re, in sequentibus non nihil adijciemus.
 Sed audiamus ipsos Scholasticos loquentes
 de opere opato, et ope operantis. Albertus
 ille Ratisponen: Epus sic scribit in ca. 10.
 .6. Antiqui dixerat quod est opus operatum,
 et opus operantis. Opus operans est, quod est in
 operante uirtutis opus, uel a uirtute elici-
 tum, uel quod est essentialis uirtutis actus.
 Et sine illo nihil ualeat uirtus ad salutem,
 Opus aut opatum est extrinsecu factum,
 quod apothelasma uocat sancti, sicut ope-
 ratum Legis sacrificium factum, uel circu-
 cisionis facta, uel tale aliquid. Et sine illo bo-
 ne iustificat fides, cu operibus uirtutu in-
 terioribus. Hactenus ille. Est aut Grecis
 Αποτέλεσμα, res gesta, siue effectus. Ego
 huic subijtiam no indoctum presbyterum
 et omn pene Scholasticorum Rapsodum Gabrie-
 lem Biellum, cuius uerba, Lectio. 26. in Ca.

nonne Missa, sic se habent, Missa, inqt,
potest ualere et efficaciam habere duplici-
ter, Uno modo ex ope operante, Alio modo ex
Opus operantis. ope operato, Ex ope operante, hoc est ex merito,
personali personae celebrantis, propter quod
conferit Deus, petita a sacerdote eis quibus
oroem et Missae sacrificium applicat. Ex

Opus operati. ope operato, hoc est ex ipsa consecratione,
oblatione, et sumptione Venerabilis Euchari-
stiae, non habendo respectum ad perso-
nalem sanctitatem, aut meritum sacer-
dotis. Et hoc potest intelligi dupliciter,

Sacramen-
tum. Uno modo quod hic ualor sit, ex diuina
institutione qui efficaciter determinauit
se ad consecrandum quosdam effectus gra-
tuitos et salutares, ad consecratione, ob-
latione et sumptione corporis et sanguinis
Christi factum a sacerdote: sicut dicimus de
Ceteris Sacramentis, nouae Legis, quod habet

Sacrifici-
um

habent uirtutem ex Christi institutione. Alio modo intelligitur Missa habere effectum, et esse accepta Deo, ex opere operato, precise ratione oblationis sacrificij quod in missa perficitur: non attendendo Christi institutione, (quia oblatio non uidetur grata esse Deo, nisi sit alicuius offerentis grati et accepti.) Est aut duplex offerens, scilicet offerens immediate, et personafiter: Alius offerens mediate et principaliter. Primus est Sacerdos offerens, consecrans, et sumens Sacramentum, qui ita in persona sua, autoritate in diuina hec perficit, quod nemo alius in sic offerendo secula cooccurrit. Offerens uero mediate et principaliter est Ecclesia militans in cuius persona Sacerdos offert, et cuius est in offerendo minister. Est enim hoc sacrificium, sacrificium totius Ecclesie et primus offerens non semper est gratus Deo, nec semper

Vide Io: Dunsco:
de Cap: 7 x d m p.
Summa: gommis pag.
165. 7 170.

Offerens

Vide d. Augm.
lib: 10. de Ciuita:
cap. 20.

huic placet, quia sepe peccator est, Secundu
offerens Deo est semper acceptum, Quia ec
clesia semper sancta est, et unica sponsa Chri
Flactonius ex sententia Gabrielis, et in his
opinor nihil impij, uel exhiberi, uel occul
tari. Presbytero Gabrieli subijctia ex me
dia aetate Abbatem D. Bernhardum cuius
D. Bernhardus in ser
mo: de In
nocentib,
autoritate non uno in Loco uidemus, ad
uersarijs esse sacrosanctam. Hic ergo no
minus pius qua datus Abbas de Baptismo
paruuorū contra quosdam contentiosos
disputaciones, inquit, Consideret hoc qui
de opp et uoluntate contentiosis solum dis
putationibus corrumpi. Consideret et ad
uertant neutru negligi oportere, ubi no
uidetur deesse facultas, Loquitur aute
de externo Sacramentoru ritu presertim
cu utraq sine altero, Ubi tamen facultas
est, non modo salute conferre possit,

sed etia sanctitatem. Sed et hoc quoq fir-
 miter teneat. prodesse quidem opus
 sine uoluntate, no aut contra uolunta-
 tem, ut unde saluantur infantes, inde
 magis damnentur ficti accedentes
 Flactonius ille. Rogus forte, quid hinc
 ad parmenonis, quod dicitur, suem?
 nihil facere putas ad rhombum. Sed
 tu uelim cogites onem, ide ope opato, et
 ope opantis, pertinere ad disputationem
 efficaciam sacramentoru; Ex Bernharde
 aut intelligis, Sacramentoru uirtutem
 no ideo labefactari, quod summentis uo-
 luntas illa suscipere no possit, mo non
 ponat obicem. Neq aliquid refert qd
 ille de Baptismo, nos aut de Eucharistia
 Loquimur. Sacramenta em uirtutem et
 efficaciam sua ab uno origine ducant, nimiru
 a dno, ab huius inq ordinatione et uolu-

Soeua
 Quia e
 onsa Ch
 om hi
 loerai
 ex me
 *
 m eum
 uas, a
 ergo no
 questionem
 Baptis
 uisio
 pe qui
 lora d
 op et a
 ubi m
 r aut
 bregio
 uelle
 ofsit

tate, nō ab offerentis, ministris, uel suscipi-
entis fide, dignitate, uel deuotione. Perpe-
tuo em̄ uerū est quod Augusti ait: nō in
merito consecrantis. Ego certe nō ui-
deo, quicquid tandem alij de meo iudi-
tio iudicauerint, quid quantum ex Scho-
lasticorū dogmatis, gloria chr̄i, dero-
gari possit. Quod si perrexerint ad uer-
sarij dicere Scholasticos neq; biblia neq;
patres priscos Legisse, uel intellexisse
unq; ipsi uiderint quantum impudentia
sū temere cornicū oculos configere, et
propter meritū patres multo meliores
ipsis, tā pessime traducere. Res ipsa lo-
quitur quantus uel qualis fuerit, uel
uñs Thomas Aquinas, Literarū heluo
quā anxius fuerit ne quid peccaret in
canonicas lras, quā diligens in concor-
dandis patribus, De Alberto, Ariminensi

Gabrielo nihil dixerim. Libenter hic im-
 prudentia notam agnouerim, si quid
 sciens hic mentior. profecto scholastici
 tot rationes suarum dogmatum afferunt,
 ut uelle ceteris, sibi certe ipsis per-
 suasisse uideantur, neque suarum
 auctoritate porro frangant, praeterea
 si aduersarij omnino induxerunt animo
 de opere operato et operantis opere nihil au-
 dire, quid fiet de Articulo. 5. et 8. ipsius
 confessionis quae tantopere probant. In quin-
 to fatentur per uerbum et sacramenta
 donari spiritum sanctum tanquam per instrumenta.
 In octauo docet sacramenta et uerbum
 propter ordinationem et mandatum Christi
 esse efficacia, etiamsi per mafos exhibe-
 ant. Quod si aduersarij hic ex animo loquu-
 tur, an ne opus operatum, et opus operantis
 rectis uerbis ueraciter agnoscant, quod
 enim ipsi ordinationem et mandatum Christi, hoc

Apologia

Tho. Aquinas in 3.
.par.

11 Legis

scholasticis opus operatum uocant, Quod ad
uersarij de materia ministro loquuntur, hoc
ipsum opus operantis a Scholasticis uocatur,
Sed hijs intermissis audiamus. D. Aquina-
tom, quid ipse de uirtute Sacramentorum
sentiat, na hac in re omnis disputationis
nostra cardo uertitur. Necessesse est, inquit,
dicere Sacramenta noua Legis per aliquem
modum gratia causare: manifestum em est,
Quod per Sacramenta noua homo incorpa-
tur Christo, sicut de Baptismo dicit Apostolus
Gal. 3. Quotquot in Christo baptisati estis,
Christum induistis, Non aut efficitur homo
membrum Christi, nisi per gratia. Causant aut
Sacramenta gratiam, inquit idem, non prin-
cipaliter, sed per modum instrumenti, quod
scilicet a se uide mouetur, nimirum a Christo:
hic em iuxta sua ordinatione per illa opa-
tur gratiam, sicut Paulus dicit, Per Laua,
Christum regenerationis saluos nos fecit. Cur

sum inquit, Sacramenta per propria opa-
 tionem qua exercet circa corpus quod
 tangat, effitunt operatione instrumentalem
 ex uirtute diuina circa anima & Cardina-
 Lis Caietanus eiusdem sententia est, quam
 scribit, Eucharistia habet uirtutem colla-
 tiua grae ex se, na res signata contenta in
 hoc Sacramento est ipse Chrs, & In 3. par.
 Thoma. 9. 79. Arti. 2. Porro quod ab ad-
 uersarijs flagellantur Scholastici qui
 simpliciter docuerunt no requiri bonum mo-
 tum utentis in suscipiendis sacramentis,
 quis no uidet uel ex superioribus quomo
 hallucinati sint, no em ausim dicere qua
 impudenter metiti sint aduersarij, Audi
 obsecro quisquis cupidus et amas ueritatis
 existis, quid Thomas admonuerit: In
 hoc Sacramento, eucharistia, inquit, maior
 requiritur deuotio, qua in alijs Sacra-
 mentis, propter hoc quia in hoc Sacramento
 totus Chrs continetur: et etia communi-
 or.

De bono mo-
 tu utentis,

par. 3. q. 83.

Sermo: 6. de
Orōe dñica,

Tacta. 26.

quia in hoc Sacramento requiritur deuotio
totius populi, pro quo sacrificium offertur,
et non solum percipientium Sacramentum,
sicut in alijs Sacramentis. Et ideo sicut
Cyprianus dicit Sacerdos prefatione pre-
missa, parat fratrum mentes, dicendo, sur-
sum corda, ut dum respondet populus, Habi-
mus ad Dñm, admoneatur se nihil aliud
cogitare debere quam Deum. Et alio in
Loco, inquit, Sicut passio Christi non habet suum
effectum in hijs qui se ad eam non habent
ut debent: ita et per hoc Sacramentum non
adipiscuntur gloria qui indecenter ipsum
suscipiunt. Unde Augustus dicit super Joanne,
Aliud est Sacramentum, et aliud uirtus Sa-
cramenti. Multi de Altari accipiunt, et
accipiendo moriuntur. Hæc tenet Aquinas,
qui in eadem questione expressis uer-
bis, inquit, Quicumque habet in se conscientiam
peccati mortalis, habet in se impedimentum
percipiendi effectum huius Sacramenti.

An qui hoc dicit, uidetur non requirere
 bonum motum suscipientis hoc Sacramentum?
 Sæ opinor incusa bunt nos negligere statum
 quasi causa et scopu disputationis nostræ:
 quasi cū illi à nobis querat de adstante
 missæ et nō sumentis eucharistiā, nos de
 sumentis respondeamus, Accipimus. Que-
 stio itaq; est. Vtrū Sacramentū eucharis-
 tiæ alijs quā ipsam sumentibus proficit:
 Hanc questione opinor, nō inepte soluerūt
 Scholastici. sed nos breuitati studentes
 vnius Aquinatis uerba subiiciamus. Vtina
 non surdis canamus, Thomas ipse sibi
 opponit, q̄ iam nobis ab aduersarijs obji-
 ceuntur, scilicet quod hoc Sacramentū
 eiusdem gr̄is sit, cū reliquis Sacramētis,
 quæ nō proficiunt nisi sumentibus. Respon-
 det ergo sanctus Doctor, et hunc nodum
 sic secat, Hoc Sacramētum, inquit, non solum
 est Sacramentū, sed etiā est Sacrificiū,

An Eucharis-
 tia nō sū-
 menti proficit,

in quantum enim in hoc Sacramento representatur passio Christi, qua Christus se obtulit hostiam Deo, ut dicitur Ephe. 5. habet rationem sacrificij: in quantum uero in hoc Sacramento traditur inuisibilis gratia, sub uisibili specie, habet rationem sacramenti, Sic ergo Sacramentum hoc summentibus quidem prodest per modum Sacramenti, et per modum Sacrificij quia pro omnibus summentibus offertur, Sed alijs qui non sumunt prodest per modum sacrificij, in quantum pro salute eorum offertur, Quae ex Canone missae addit, quoniam aduersarijs Iustus est, nolim referre, Quod hic Thomas habet, id ipsum tota schola summo consensu docet, propterea ex uno Thoma discite omnes. Quid igitur iam restat, nisi ut tandem recipiat aduersarij oculos, et quod ignorant, quodque sibi ipsis absurdum uidetur ab illis Scholasticis petat. Verum sat scio, ipsis quidem aduersarijs iudicibus, non admodum feliciter a me uelintum est, ut qui ex non con-

cesso Missæ sacrificio. Missæ probare
 uoluerim. Subijciendū itaq; gradatim est,
 Missæ sacrificiū quid de sacrificiō Missæ
 senserūt Scholastici, qui cū nec impij, nec
 indocti fuerit, cū sacras Lras à pūeris
 imbiberint, cūq; priscorū patrū scripta nō
 ignota nec pauca habuerint, cū inq; sic se
 habeat res Scholasticorū, quis de ipsorum
 fide dubitauerit? Nihil hoc quidem in ne-
 gotio adducit aduersarij, quod à bonis illi-
 lis magistris nō fuerit egregie uentilatū.
 Sed audi ex tanto numero uel unūm Agui-
 natem, Duplici ratioe celebratio huius Sa-
 cramenti, Christi imolatio dicitur: primo
 quidem quia sicut dicit August. ad Simpli-
 tium, sicut imagines earū rerū uerbis
 appellari, quarū imagines sūt, sicut cū
 intuentes Tabulam aut parietem picturam
 dicimus, Ille Cicero est: ille Salsus est,
 Celebratio aut huius sacrificij imago quidā
 est representatiua passionis Christi, que est uera.

Missæ Sacri-
 fitium

3. par. Q. 83.

rpbson
 uet
 ratio
 amēti
 ppetu
 era
 si per
 rificij
 Sed
 iam fa
 hōrū
 rificij
 hōm
 onfō
 o om
 orū
 bō
 quid
 licō
 mō

In Caput. 10.
totidem pe
ne ueris
quot Chriſto.
in eandem
Locum.

imolatio: et ideo celebratio huius sacramenti,
dicitur imolatio Chriſti. Unde ambroſius dicit
ſuper Epistolam ad hebreos, In Chriſto ſemel est
oblata hostia ad salutem sempiternam potes,
Quid ergo nos? Nomine per singulos dies of-
ferimus ad recordationem mortis eius, Alie-
mo, quantum ad effectum passionis: quia sci-
licet per hoc sacramentum, participes effi-
cimur fructibus diuine passionis. Quantum
igitur ad primum modum, poterit dici Chriſtus imo-
lari, etiam in figuris ueteris Testamenti,
Unde Apoſt. 13. dicitur, Quorum nomina non sunt
scripta in Libro uitae et agni, qui occisus est
ab origine mundi, Sed quantum ad secundum
modum, proprium est huic Sacramento quod
in eius celebratioe Chriſtus imolatur, Et hec
quidem ille, cui, ne dicas obsecro, nec biblia
nec patrum scripta uisa esse, qua de re supra
etiam admonuimus, Allegatur enim quasi con-
tradictorium, una oblatione consummari in
sempiternum, Et Chriſtus tradidit semetipsum

1 hostiam deo & Ephe. 5. Additur ex. 4. Cuius
 Aug. In immolatione Christi idem est sacerdos
 et hostia & Rursus ex sententijs Augu. et à
 Prospero collectis, Semel immolatus est in se-
 metipso Christus: et tamen quotidie immolatur
 à semetipso & Quid igitur restat, nisi ut ad-
 uersarij patres priscos, uel infantia uel
 impietatis arguas, quod quia ipsos decepti
 ipsi uiderent, Thomae imò totius Scholae
 sententia super sacrificio Missae, Gabriel
 copiosissime deducit Lect. 85. in Canone
 Missae, quo remittimus Lectorem, porro quod
 iam premisis addendum sit uix uideo,
 Canonicis Iris mihi, et in nullo contra
 dicimus, priscos ueteris Ecclesiae patres
 sua auctoritate non spoliemus, scholasticos
 ab illis dissentire constanter et merito ne-
 gamus, Ecclesiae uniuersalis consensum pro
 nobis habemus, ideoque non licebit nobis
 in aduersariorum castra concedere, nisi ho-

rūm grā, piū uideatur, illis impicturis
nōta inuere. At occidit aduersarij
à sua parte stare patres, hosq̄ à nobis, ut
qui sacrificij appellatōem non intelligam,
iniuriā pati: quasi scificet ipsi Lynceos ha
beant ocūfos, nos uero Talpis simūs ceti
ores. Ecclesia hac tenēs pericūsum fecit
quā certo uobis cōstet de uera Scripturā
intelligentiā, quā tūc apud uos autori
tatis sint patrūm pia Lucubratiōes. An ne
prima uelitatiōe egregie usit opera Luthē,
rūs contra Missam, ex qua non sacrificiū,
Sed testamentū maxis protestatiōibus fa
cere instituerat? Qui conatus non solum à
Arti. 18. p. 98. nostris sed etiā à uestris impeditus est, Et
si em̄ Zuingliūs nolit agnoscere Missā sa
crificiū, tamen constanter docet, Missam
comemorationem sacrificij in cruce per
anti: quis aut non uidet Zuingliū à nobis
cont̄ Lutherā pugnare? Facile em̄ accipim

Missam esse commemorationem sacrificij in cruce
 peracti. Audimus à Chrò. hoc facite in mea
 commemorationem. Et à paùso Missa memo-
 riase dñice passionis eodem, Quotienscunq;
 manducaueritis a mortem dñi ammutia-
 bitis. Nec quisq; schoLasticoru negauit
 Missam, sacrificij in cruce peracti commemo-
 ratione esse. Quod Quinglius commemo-
 ratione, Aquinas memoriase uocat, inquit
 ens, Hoc Missae sacrificiũ, quod est memo-
 riase dñice passionis, no habet effectum
 nisi in illis qui coniunguntur huic Sacra-
 mento per fidem et charitatem, Hec ta-
 clara sunt, ut ne contra quidem mutire
 quis ausit. Nihil noui pepererunt igitur
 turgidi illi montes qñ (Crumbem toties
 repetunt) Missam esse commemorationem
 et representationem sacrificij in cruce per-
 acti. In quo ergo dissonantia, in hoc opinor
 quod Aduersarij Missam mihi aliud uolunt.

Missam memo-
 riase passio-
 nis dñice

Ex sente-
 tia Augu-
 stini

icun
 larj
 obis
 ucom
 eos
 s. c
 fecit
 ptura
 auctori
 An m
 a. l. l. l.
 sacrifici
 oibus
 sal. com
 s. est.
 Missa
 Missam
 uce per
 e a nob
 accipim

Testimonia
ex patribus
pro sacrifici-
o Missæ

esse nisi cōmemoratione sacrificij semel
in cruce peracti, Nos autem sic agnosci-
mus Missam esse et dici memoriam dñe
passionis, ut nobis eminus et certo sit et
uere dicatur sacrificium, Et hoc nō est inue-
tūm Scholæ, sed huic ex scripturis à priscis
patribus quasi per manus traditū, Quod ut
manifestius fiat, aliquot testimonia eaq;
inflexibilia adeoq; ad confirmandū Ecclē
fidem firmis adducemus, Andreas Apo-
stolus frater Simonis Petri in colloquio illo
pūlcherrimo atq; Christiano hominē maxie digno
sic ad Regē loquitur, Omnipotenti Deo, q
ūnus et uerus est, ego om̄ die sacrifico, nō
thuris fumū, nec tauroxū mugientium
carnes, nec hircorū sanguinē, sed imacū,
Iatū agnū quotidie in ostiario crūcis sacri-
ficio, cuius carnes, posteaq; omnis populus
credentiū manducauerit, et eius sang-
uine biberit, Agnū qui sacrificatus est,

integer perseverat, et unius: et cum vere
 sacrificatus sit, et vere carnes eius ma-
 ducate sunt a populo, et vere sanguis eius
 est haustus, tamen, ut dixi, integer per-
 manet, et immaculatus et ^{vivus} eternus. Hec d. Ano-
 nius in vitis Apostoloru. Apostolo Andrea
 Joannis Apti discipulum subiungimus. Igna-
 tium illum et vetustate et pietate insignem
 Chri martyrem: Hic em in Epla quam Smyr-
 nensibus misit, sic scriptum reliquit, Non
 licet sine Epō, neq offerre, neq sacrificium
 immolare, neq missas celebrare. Hac tenus
 illo pro sententia nra, quicquid tandem
 hic conuelleri conati sint adversarij dicit,
 Ja quis nesciat apud Dionysiu Areopagitam
 no semel legi sacratissima immolationem?
 Item sacrificatioes, quibus etia subiungit in
 missa qua ipse Synaxim uocat, passionis
 dm renouari memoria, iuxta quod Chrs di-
 cit, Hoc facite in mea comemorationem,

gnose Eade habet
 Chry. Hom.
 17. in Epi.
 Ho: Heb. ca.
 .x.

Ignatius
 Martir.

Dionysius
 Areopagita

Irenaeus Lib.
4. cap. 32.

Vide Copiam ad
Corinthios.

Malach.

Et haec quidem ca. 3. Ecclesiastica Hierarchia
porro ne quis hic se contentiosum exhibeat
super sacrificij nomine, audi obsecro q̄. apertiss.
uerbis. D. Irenaeus Missae nrae sacrificium
astruat. Chrs noui testamēti, inquit, noua
docuit oblationem, qua Ecclia ab Apostolis
accipiens, offert in uniuerso mundo Deo,
ei qui alimenta nobis praestat primitias suo-
rum munerum in nouo testamento, de quo
in duodecim prophetis Malachias sic pre-
significauit; Non est mihi uoluntas in uo-
bis, dicit Dns omnipotens, et sacrificium no
accipiam de manibus uestris, Qm ab ortu so-
lis usq ad occasum nomen meum glorifica-
tur inter gentes, et in omni loco incensum
offertur nom meo, et sacrificium purum,
qm nomen meum magnum est, in gentibus,
dicit Dns ompotens: manifestissime signifi-
cans per haec, qm prior quidem populus cessa-

liorari
 chibon
 aper
 titum
 ca. 34. Lib.
 4.

bit offerre Deo, omi aut Loco sacrificium of-
 fertur ei, et hoc purum, nomen autem eius
 glorificatur in gentibus, Hactenus ille, Vi-
 deant ergo aduersarij qua fronte dicant
 Missam abominationem, Idololatria, et ne-
 scio quid non: Videant item nu sine exem-
 plo pontificij (sic emi nostros uocat) hacte-
 nus recte intellexerint uaticinium Ma-
 lachia propheta. Neq emi soli pontificij sa-
 crificium Missae Malachia uaticinio stabilierat.
 sed Irenaeus ante multa secula, homo certe
 cui aduersarij conferri minime possunt, siue
 pietatem, siue eruditione spectes, Neq tamen
 solus Irenaeus in hoc negotio adduxit ma-
 lachia, sed etia D. August: necessarium adeoq
 exoptatu Ecclesiae Lumen, et quem hactenus
 in interpretandis scripturis, uel etiam con-
 futandis heresibus ex plebeis illis doctoru
 tis nemo superauit, Sic emi ille ait, Contra
 aduersariu Legis et prophetaru, Nouerant

Augu. Lib. 1.
cap. 20.

Vide Euan.
dom Augu.
in psal. 33.

Mal. 1.

Cyprianus
Lib. 2. Epi.
3.

qui Legerat quid protulerit Melchisedech.
qn benedixit Abraham: et si sunt ia partic^{ipes},
uident tase sacrificiū nūc offerri Deo toto or-
be terrarū: Dei aut iuratio, incredulorum
est increpatio: et quod Deūm non poenitebit,
significatio est quia hoc sacerdotiū non immu-
tabit: Mutauit quippe sacerdotiū secundū
ordinē Aaron, Unde asus propheta dicit,
ad eūm qui carnasiter Israel est, Non est
mibi uolūtas in uobis, dicit Dñs, et hostia
nō accipia de manibus uestris, Ecce hoc qd
est secundū Aaron, Cur aut hoc non acci-
piat addidit, et dicit, Quia ab ortū solis usq^{ue}
ad occasū glorificatūm est nomen meū
in gentibus nō possem adhuc, ut pauci uer-
bis utar, nubem testiū proferre, qui Ecclie
dogma sūmmis ueribus propugnāt, defendūq^{ue}
iudicant, sed paucos pro mūstis adducā,
Si Iesus Chrs (hęc Cypriani sūnt) Dñs et Dñs

noster ipse est summus sacerdos dei patris,
 et sacrificium Deo patri ipse primus obtulit,
 et hoc fieri in sui commemoratione precepit:
 Nisi ille sacerdos vice Christi vere fungitur,
 qui id quod Christus fecit, imitatur, Et sacrifici-
 um verum et plenum tunc offert in Ecclesia
 Deo patri, si sic incipiat offerre secundum
 quod ipsum Christum videat obtulisse. Vide
 pascha apud sanctum Iulium Martirem Lib.
 Theophil. Epistolaz. 2. Epist. 3. Manifestum enim est
 in Matth. ca. 28. Euto
 testam. omnino:
 in 1. Caput. ad
 4. folio:
 (quoadmodum Theophilactus ait) quod
 tunc Christus immolauerit spiritum, ex quo tradi-
 dit discipulis corpus suum. Et in ueteri testa-
 mento, quidem (sic loquitur os illud uere
 aureum) cum imperfectiores essent, quam
 idolis offerrebat sanguine, cum ipse Dominus acci-
 pere uoluisset, ut ab idolis eos auerteret, quod
 etiam inenarrabilis amoris signum erat. Hic autem
 multo admirabilis et magnificentius sacrifi-

Theophil.
in Matth.

ca. 28. Euto
testam. omnino:
in 1. Caput. ad
4. folio:

Chrisosto:

tiam preparauit; et cū sacrificiū cōmūta-
ret, pro brutorū cede se ipsum offerendū
precepit. Hec ille in ca. 10. prioris ad Cor.
Epist. ¹⁰ Rursus idem Chrysostomus Hom. de Eucha-
ristia in Encenijis. Quid facis, inquit, o hō?
Non promisisti sacerdoti qui dixit, Sursum
mente et corde: et dixisti, Habemus ad dnm
Non reuereris et erubescis? Et illa ipsa hora
medax inuenieris, papa, mensa mysterijs
instrata est, et Agnus Dei pro te immolatur,
Sacerdos pro te ardetur, ignis spiritualis ex sacra-
menta refluit, et hys testibus qui credere
nolunt, re ipsa declarat quales sint, et quati-
fatiat catholica Ecclia consensus. Tu uide
porro quid uaspat, quidq; sibi uelint patrum
testimonia. In Malachia pollicetur domi-
nus nouū noui testamenti oblatione, hanc
porro Chrs. ut Cyprianus ait, Deo patri primus
obtulit (in Cena nimirum) et hoc fieri in sui
comemoratiōem precepit, Hanc deinde Ecclia
ab Apostolis accipiens, que ad modum Irenaeus ait.

Epilogus

offert in uniuerso mundo. Et manifestum
 est, auctore Theophylacto, quod tunc Chrs
 immolauerit semetipsum, ex quo tradidit
 discipulis corpus suum. Quid ergo time se,
 quitur, nisi Ecclia sacrificium nihil minus
 esse, qua idololatria: patres item a nobis
 stare, et Scholasticos merito ab aduersa,
 rijs casumia pati. Jam porro quod identi,
 dem nobis obga miut, de memoriale dnicce
 passionis, de sacrificio Laudis, de sacrifi,
 cio propitiatorio, quid opus fuerit, multa uer
 ba fundero. Ad rari usq; clamat Chrsu
 sacrificium unicum et solum esse propitiarium,
 et quis hoc negauit unq;? Imo quis non est
 constanter confessus Missam ob id solum
 esse propitiarium sacrificium, q; Chrs ibi
 uere, sicut et in Coena immolatur? Aduersa
 ri autem contra patrum consensum negant,
 Chrm in coena semetipsum immolasse, obiti
 entes, nescio que ex hebreoru Exta, quasi

scilicet patres ipsam nec Legerint nec inte-
lexerint. Hunc nodū fecerunt aduersarij si
posunt, quod Patres constanter docent Chrm
semetipsam in coena obtulisse, idemq; ut sa-
ceret posthac Apti, iussisse, Eadem Litatur
Hostia, inquit, Chrysostomus, idem sacrificiū
consumatur ad Rom. 2. in. 1. Tim. cap. 2. Et
rursūm, Ipsam hostiā offerimus nunc, que
tunc (in Coena scilicet) oblata quidem,
consumi non potest. ad Chrysosto: Rom. 17.
ad Hebreros, Non hic audiarnus quod Phi-
lippus in Apologia dicit, Nos opponimus
(patribus) clarissimas scripturas. Et pa-
trū magna dissimilitudo est, Hoies erat,
et Labi, ac decipi poterat. Quasi scilicet
aduersarij hoies non sint, nec Labi possit,
Missam esse et dici sacrificiū Laudis, quis
negat? An nō in ipso Canone Legitur, Of-
ferunt sacrificiū Laudis pro se suisq; oibus,
Et de memoriale, Unde et memores filij

N. 8.

tui dñi nri tam bñe passionis & Vindicato
 itaq Missæ sacrificiis, in uentura abeunt que,
 cumq; aduersarij improperat, quod Missa
 presentissim antidotum ebuccinauerimus,
 pro oibus calamitatibus, pro nauigantib;
 pro peregrinantibus, pro mercatoribus & pro
 uiuis tandem atq; defunctis & Quid enim
 hic frustra perderemus uerba, quæ Apolo,
 gia negare non possit Chr̃m propitiatoriu
 esse sacrificiu pro om̃ peccatis sã uiuorũ,
 qua mortuorũ; quodq; deceat ministrũ
 publicã Ecclia, pro om̃ necessitate Deo sup-
 plicare? studiat obsecro aduersarij uel
 uincu Chrysosto. Ideo in mysterijs, inquit,
 inuice salutamus, ut multi unum efficiamur.
 et com̃nes pro no initiatis preces effundi-
 mus, et pro infirmis, et terræ et maris, et
 uniuersi orbis fructibus sacrificamus, Hec
 ille. Homilia. 77. in caput Euang. Jo: 16. Et
 rursum. Altari adsistens sacerdos pro uniuersis

so orbe terrarum, pro absentibus atq; presen-
tibus, pro his qui ante nos fuerunt, pro hijs
qui postea futuri sunt. Sacrificio illo propo-
sito, deo nro gratias iubet offerre. Hom. 26.
in Matheu, sa qm Apologia non reprobatur in
Missaru celebratioe Oros fieri pro defunctis,
a quo Labore nos subleuauit: Verum nihil
uelat quo minus et super hac re patraru te-
stimonia audiantur. Non temere ab Aptis
hec sancita fuerunt, ut in tremendis mysterijs
defunctoru agatur commemoratio: Sciunt
em illis inde mustum contingere Lucru, uti
Licetom mustam, Cum em totus constite-
rit populus extensis manibus, sacerdotu-
lis ploratio, et tremendu proponitur sa-
crificiu, quo Deum ^{no} exorabimus pro hijs de-
precantes. Hec Chri. Hom. 69. ad popu-
lum Antiochenu. Eadem habet in cap. Phil. 1.
August. eadem docet mustis in Locis, hoc qd
aduersarios Latere no potest, Nulla ratioe

Et primu quidem
Chrysostomi, qui
sic ait,

Vide A. 16.
Hom. 4. in Actu
Aptoy ad sum.

Et Hom. 41.
in 3. Epistolam
ad Corinth.

conceditur, inquit August. ut pro non bapti-
 satis cuiuslibet etatis hoibus offeratur sacri-
 ficium corporis et sanguinis Chri, tanq̃ per
 huiusmodi pietatem suorum, ad regnum coe-
 lorum quo perveniunt adiuvantur, Hac tenus
 ille, qui quae docet, pro non baptisatis non offe-
 rendum esse sacrificium, satis nimit, quid
 pro baptisatis fieri oporteat, Ad Rhenaum
 de aia, et eius origine Lib. 7. cap. 9. et. 11. et
 Lib. 3. ca. 12. Nonnullaq; negandum est, ut
 idem Augs scribit, defunctorum aias pieta-
 te suorum viventium relevari, cum pro illis Sa-
 crificium mediatoris offertur, uel eleemo-
 syne in Ecclesia fiunt, Hec in Enchiridio
 ad Laurent: cap. 110. Et non sunt preter-
 mittenda supplicatores pro spiritibus mor-
 tuorum, quas faciendas pro oibus in Chria,
 na societate defunctis, etia tacitis noibus,
 quorumq; sub gnasi commemoratoe suscepit
 Ecclesia, ut quibus ad ista desunt parentes

Vide Cypri-
 ani. Epist.
 Lib. 7. Epi. 9.

aut filij, aut quicumq; cognati uel amici, ab
una eis exhibeatur pia matre comūm affectu
nūs Aug. de Cura pro mortuis gerenda cap. 4.
Hęc testimonia tam difūcīda sūnt, taq; firmo-
ut nullo fūō, nulloq; robore, uel obscurari,
uel infringi possint, ia quōq; nec plura adda.
Hęc igitur nos breuiter pro re, prolixius aut
pro tempore, diximūs de Missæ sacrificio, imo
de totius Missæ usū et fructū, Patru insequē-
tes uestigia, et usq; ad nouissimū spiritum in-
fidatā mūsta, Confitebimur patru deposita
(sic em̄ cū Nazianzeno et sentimūs et loqui-
mur) qui proximiores fuerat Chro: et prima
fidei confessione quę in nobis a pūeris usq; ē
enūtrita, qua sub initū suscepimus, et cūm
qua in fine discēdemūs, pietate hanc et si nū-
aliud nobiscum auferentes. Ceremonijs Ec-
clesiæ quāntū oportet attribuimūs, quęstūm
nūq; nec quęsiuimus ipsi, nec alios quęretes
ipsam excusauimūs, peregrina Lingua usūm
ferimūs, et huius interpretes in Ecclesia amamus,

Oroe. 3.

Sacrificiū missæ. cū omnibus eccl̄iæ Antistib^h
 sic exoscūsamur, ut in nullo uel Christi insti-
 tutiōni, uel scripturārū auctoritati repugne-
 mus, nō ignorantēs, uel Augustino admo-
 nente, Dm̄ Jesūm non precepisse, quō ordi-
 ne coena sumeret̄ur, ut Apt̄is, per quos Eccl̄ias
 dispositurus erat seruaret hunc Locū. Fla-
 demus etiā Oecolapadiūm in hac re, quod
 sciscet ordine, Locū et tempus coenæ ad-
 tinet, adriputatore. Docemur, inquit, ut
 quā comodissimo modo et ordine utamur,
 Euāgelista em̄ in depingendo coenā dñi,
 in externis illis nō aliquid madare, et præ-
 cepta statuere, sed nobis honestū ordinem,
 comendare uoluit. At penē nos proterite-
 rat ingens illa tragedia quā quidā satis tra-
 gice proclamāt de priuata Missa abroganda,
 etiā si publicā proroganda uelint. Quid
 porro ad hæc dicemus? Nesciat quæstus,
 accedat Missæ nō ex consuetudine, sed ex
 Charitatis feruore, et actū erit de illa tra-

Ad Januā:
 ca. 6. lib. 3.

Ad senat:
 Basiliē:
 de Missa:

Priuata Missa.

Sacrosanctus H

In psal: 19.

goedia. Audiamus Lutherum tum adhuc
berum, ante emissam captivam captivitate
suam, sic loquentem, Non damno Missas
privatas, quas etiam tum novi, tum exher
sus sum, multis fuisse saevissimas, non
tamen nisi magnis tentationibus vexatis,
sed usum earum qui passim regnat, vex
pauca credo sanctorum esse. Quae hic de
siderantur, ^{quonia} ~~quonia~~ apud alios catholicos
tractatores fusius et doctius tractata
sunt, adijcere nolui. Hec mihi et simpli
tioribus cecini, fidei meae super negotio
Missae ratione dedi, hoc est quod volui,
Dei gra, expediui: argutias et sophistica
tas strophas, siue adsequor siue minus, mi
hi fatio, si adsequor, et uideo, si no adse
quor, tanquam suspectas fugio. Neque enim, quia
Joannes non uidet canem quo nodu aduer
sario ru explicet, ideo ecclesia erroris conuicta
est. Ecclesia siquidem no imitatur erudi
tioni meae, sed ego imitor ecclesia, Nemo re

thue
icitat
misa
xper
non
atis,
ux
ede
ros
ta
mple
poto
luis
biffice
mes-
i adlo
t, que
u ab
is couc
erid
Vemo

EM 44, 5.88

Confessio: 2 m. hora:
Animalis. 25.

Quid de uotis Monachoy apud nos dicitur, melius intelligit si quis in-
miserit qualis status fuerit Monasterioy, quam multa contra Canones in ip-
sis Monasteriis quotidie fiunt. Augustini tempore erant libera collegia, postea
corrupta disciplina, ubiq; addita sunt uota, ut tanq; ex cogitata carceris disciplina
restitueret. Adhuc sunt pauculum supra uota alia multa obsecrationes. Et hoc
cuncta multis ante iustum cetatim contra Canones iniecta sunt. Multi in uicium
erant in hoc uita opus, qbus etiam si non desent anni, tamen uiderent de suis
uicibus defuit. ^{Et sic in uicibus erant, capiebant manere, etiam si quidam bonifio Ca-}
nonum liberari possent. Et hoc accidit magis etiam in Monasteriis Virgini-
q; Monachoy, cum sexus inobediens magis periculis esset. Hic uicior
displeuit multis bonis ceteris ante hanc tempora, q uidebant puellas a adoles-
centes in Monasteria decidi propter uicium, uidebant q; infortiter succede-
ret hoc comitium, quia scandala pareret, quas laicos non firmis inuocet.
Dolebant uiciorum Canonu in re periculosa forma omnia melius q con-
trarij.

pente fit sumus, et quod hodie nescio, si deo
uisum fuerit, cras aperiet. Sed cohibebo ta-
dem cursum; ad uotora Monastica tra-
ctatum peruenimus.

De uotis Monasticis

Quonia asium habet ordine apologia confessi-
onis, qua ipsa confessio cogitur ex una fi-
desia, quod dicitur duos dealbare parietes,
hoc est sub unius Articuli tractatu, Varia,
nec tamen diuersi generis tractare argumeta.
In Apologia em, Missae sacrificio, subiungi-
tur uotora ratio: at in ipso Confessionis
catalogo, Confessionis, de et tunc itam
ciborum subsequitur tractatio. Quid igitur
superest, nisi ut priora qua paucissimis fie-
ri poterit absoluantur. De Confessione sa-
cramentali supra Articulo undecimo no-
nibus diximus: nec abs re, ut qui aduersa-
rios nros, in hoc quidem negotio, nibus

minus quā aduersarios uidimus: Nam si
apud eos Confessio non est abolita, si solent
corpus dñi non nisi exploratis antea et ab-
solūtis porrigere, si docetur apud ipsos po-
pulus diligentissime, de fide absolutionis,
si admonetur ut plurimifaciat absolutionem,
si ornatur apud eosdem potestas clauium, si
tandem de confessione docent, quod omn
delictorū enumeratio non sit necessa-
ria, iuxta illud Delicta quis intelligit,
si inq̄ ista ita se habent, sic em̄ magnifice
pollicentur, nō habent nos aduersarios,
imō quod docet, si nō nobis uerborum le-
nocinijs ~~imponunt~~ imponunt, utroq̄ amplecte-
mur pollice. Porro partes istas confessi-
onis fingūt à nobis et à nostris esse ne-
glectas: quo uero candore, ipsi uiderūt.
Si em̄ illa ex nostrorū patrū sive classi-
corū, sive Scholasticorū monumentis nō
suffurati sunt, unde collegērat? quo do-

et ore tam bene sapere inceperat? Caueat
 obsecro suos occultare magistros, ne seopicu
 tandem nobis representare cogantur gra
 culum. Sed quid opus fuerat hec admone
 re, cu Apologia ipsa adnotaret, qua pie sen
 serint Decretarij. ut ita loquar, Si fin est
 quod Chrysostomi noie producitur, Si Glosa
 de penia distm: 5. digna uisa est q Apologia
 inferretur, qua fronte dicet Aduersarij,
 ea nobis fuisse incognita, que illi, tanq nunq
 uisa uel cogitata ia ostentat? Ia quod
 confitendi ratione adtinet, supra articulo
 12. responsum est, pro ra itaq nostra asio
 dirigat coelestis noster naucleris. Ad Je
 iunium, ^{or} defectum ^{et} ciborum deuenimus,
 et hic qua juris sit positui, et supra Articulu
 Jo. 15. de traditionibus humanis satis pro
 re disputatu sit, Uno fasciculo rem co
 plectemur. Ex confessis est apud patres
 utriusq Testameti semper alicue fuisse cibo

Defectus
 ciboru,

rum defectum. hoc quod utriusq^{ue} Testamen-
 scripturae, luce meridiana. clarius demon-
 strat. Jam defectus ille, post Aporam tempo-
 ra, servatus quidem est, sed non ab omnibus
 nec ubiq^{ue} pariformiter, quae admodum non
 inepte philippus ex Ireneo citat in Confessione.
 Dissonantia Jeiunij, fidei consonantiam non
 soluit. Et ante natam Lutheram in
 hijs summa tranquillitas fuit. Esto sane tra-
 ditiones eiusmodi humanas forte supra
 meritum a nostris fuisse educcinatas,
 fac nobis nihil superstitionis illis fuisse ad-
 mixtu: remedium itaq^{ue} querendum fuerit
 quod non morbo grauius esset. Habemus
 certe in eiusmodi rebus quod mutuum con-
 donemus. Superstitionem nostrae, ueltra effre-
 nis Licentia nunq^{ue} bene medicabitur.
 Est modus in rebus, ait ille, traditiones
 ecclesiasticae non habent, unde merito ac

casari possint: sed quoniam ab illo fonte plus
 equo discessum est, religio in superstitione
 abiit, Da mihi hominem qui delectu ciborum
 speruat, iuxta institutione ecclesie, et ui debis
 nihil culpa dignum fieri. Na qui carnum
 esum, certis ac statis diebus interdixerunt,
 no ita instituerat, ut interim nos piscibus,
 uel alia obscuriora specie saginaremus; qd
 aut ita fit, deploramus, no commendamus.

In Matth.
 Cap. 6.

Veteru ieiunandi ratio, ut Butzerus ait,
 fuit nequaquam semel duntaxat, in die cibum
 sumere, et cibum pisculentum, sed semel omnes
 abdicare delicias, et luctum quendam,
 ac iustam corporis castigationem atq ad
 afflictionem suscipere. Hec ille. Consequi-
 tur ergo ea tandem uere traditionem
 ecclesie obseruare, qui no solum caribus
 abstinet, sed qui sibi oibus delitijs interdi-
 cit: qui porro no minuunt, sed potius mutat.

delicias esculentorum, non observat ecclesie
traditionem, sed magis Genij suggestionem.
Sed ad rem propius. An Ecclesia potestatem
habeat condendi huiusmodi Legem, forte
potior questio est huius disputatois, Atqui
non est dubium quin habeat potestatem
qua vni debet ad edificationem, et non ad destructionem.
Jam quis non videt ea quae in gloria Dei, et bo-
num proximi instituuntur, ad edificationem
facere? Certe in gloria Dei facit, si homines
ideo a cibis quibusdam abstinere quo habi-
liores et aptiores sint ad cultum Dei, ad
preces, et ad alia id genus pietatis exer-
citia. Proximo porro incommodare non potest
ut ⁱⁿ animae et corpori pariter, huiusmodi
ordinatio providetur et consuevit. Sed
adversarij constringuntur Laqueis con-
scientiarum, quae ob neglectas traditiones huma-
nas quasi in desperationem seipsum abeunt. Po-

na uerba quæso. Quisquis ecclesie traditio-
 nes temerarius preuaricatus fuerit,
 aut illis contumaciter responsauerit,
 illum, non est dubium, grauiter peccare.
 Qui uos spernit, me spernit, ait Chrs.
 sed de hac re in superioribus. Porro respo-
 debunt aduersarij se non morari delectu
 ciborum, sed impias opiniones affixas:
 Quas tandem, Quod traditiones humanæ
 inquit, sint opa uisita ad promerenda
 remissionem culpæ et poena. Hec nimirum
 illa Hæresis. Respondemus aut simpliciter,
 carnis mortificatione, siue hoc uel
 cum delectu ciborum, uel circa delectu-
 tum fiat, ad gratia bonorum operum pertinere
 certissimum est; quantum porro ualeant bona
 opa ad remissionem peccatorum impetranda
 Articulus. 6. scilicet de bonorum operum me-
 ritis auditum est. Item in Articulo duo

Apolog.

decimo de poëma partibus. Alia adferunt
impia opinione, quã nobis accepta ferunt,
scilicet quod traditiones humanas Longo p
tulerimus Christi pceptis & Si quibusda
persuasum fuit traditiones ecclesie preferen
das esse, Christi pceptis, impia opinio
fuit. Hec ergo qm facillime plura cordi
bus eximij potest, inducatur pia persuasio.
reponatur oia suo in loco, ac redigatur
oia in suos classes, et querele no habebunt
Locum. Adducat aduersarij multa scri
pturae testimonia, q paucissimis expendam
us: probare aut uolunt, ni falsor, tra
ditiones eiusmodi non esse cõstus neces
sarios, neq per illas iustificari. Quia
necessarij sint, in superioribus auditu
est: Articulo. 15. de traditionibus humanis
Negotium item iustificationis suo Articulo
4. tractatu est, Quid igitur necesse fuerit

11 qm

toties repetere eadem? Cardio noster
 in hoc uertitur, nō quid iustificanda,
 sed quid iustificatu facere oporteat,
 Ergo ad scripturas adductas facilis
 est responsio. Quod Chrs excusarit suos
 discipulos qui non seruaauerat usitata
 traditione scilicet de Lotione manuum,
 nihil contra nos facit, Aliud em̄ est
 traditiones Iudeora negligere, maiori-
 bus et utilioribus impedita, et aliud est
 traditiones ecclesie contemnere, sola Libidine
 comotum. Secundo, Omne quod intrat
 in os, nō inquinat hominem. Accipimus, tolle
 quibus homo inquinatur, et traditiones
 ecclesie firmissime stabunt. Non refert qd
 uel edas, uel quo abstineas: sed plurimū
 refert, crede mihi, quo ato uel edas uel
 abstineas. Firmis em̄ quo referuntur ea q
 facimus, id est propter que facimus quicquid.

facimus, si non solum in cibus sed etiam Lau-
dabilis fuerit: tum demum etiam facta nostra
Laude aliqua digna sunt, ^{III} Aug. de moribus
Manich. Lib. 2. cap. 13. Et a sebi dicit quod
Apts illos designat ad Ebriam: qui non pro-
pterea temperat à cibus talibus, ut aut
concupiscentia sua refrenem, aut in-
firmitati parcat a terribis; sed quia ipsas
carnes immundas putat, et earum crea-
torem Deum esse negat, et contra Adimantum
Manich. cap. 14. ^{Textus} Regnum Dei non est esca
et potus. Agnoscimus Pauli verba, tu
amplectere sententiam, Si regnum Dei nec
esca est, nec potus, et si esca nos non co-
mendat Deo, vos iuxta eundem Aptom vi-
dete, ne forte hæc Licentia uestra, offen-
diculum fiat infirmis; vos certe hæc tenetis
pro carnibus tanquam pro aris et focis di-
gladiarum, et maiori fide auditur
Lutherus omnibus Libera faciens ut scedi

quibus Libet, qua pausus admonens
 ne quod offendiculu ponamus infir-
 mis. Hic ergo tempestive uidentur
 ne Claudus, quod dicitur, Toripede
 uisipendat. Nos, sicut a uobis accu-
 samur, pietatis sumam posuimus in
 abstinentia carnis sed illa uos poritis
 in Licentiss. uoracitatem. At non
 uultis ut hec Cotronatoribus^{uis} obijri
 amur, sed uoluptuarijs quibusda.
 Hoc idemq ius et a uobis postula-
 mus, ut cu malis non condonatis
 pios. Cetera scripturae Loca in pseu-
 do prophetas Iudeoru ei aculata sunt, ut
 non possint in Ecclesia proceres retorqueri,
 qm non est par ratio traditionu ecclesie et
 Synagoge. qua de re D. Aug: contra Faustum
 Manicheu copiosiss. cu quo, si Libet aduer-
 sarij exposuissent. Quod em Faustus Augu:

Sic Epiphanius
in Anoran.

Vide ad Hiero:
Con. Iovinianum
lib. 1. 7. 2.

Item, hoc aduersarij nobis obijciunt, Chriam
non Heretici, inquit Augs. sed Catholici
edomandi corporis causa propter aiam in
rationibus amplius humilianda: non qd
illa imunda esse credat, no sola a car
nibus, ueru a quibusda etiam terre fructi
bus abstinet, uel semper, sicut pauci, uel
certis diebus atq temporibus, sicut per
Quadragesima fere omnes. Hactenus ille
Lib. 29. cap. 5. Quid hic cu Maricheis
commune habet aduersarij: dicit mihi
qm quod Augs docet edomada esse carne,
etia ipsi aduersarij docet, in Confessione et
Apologia. Subijta aut uerba Faustiana:
Ite que nobis referat audi, et iudica dextre.

Et Iovinianus
Hypocritus Chriam
inhibuit inqns,
De aboy libi pla:
non abstinenda
quasi non ex suppressio
Ep. ad Hiero. con Iovinianum lib. 2.

Vos no solu abstinetis, inquit Faustus, sed
etia gloria captatis ex inde: et eo accepti
ores uos creditis Chro. quo eritis abstine
tiores a cibis. Q. Lib. 30. cap. 2. Sed sinamq
hec que ad iritandas forte magis quam
quasi non ex suppressio omnino manus dno abstrunt in Isidis.

Observa:

placados adversarios facere videntur.
 Copondio dicta quod res est. Ecclesiae tradi-
 tio est in hoc nimirum instituta, ut prosit
 ecclesiae filijs: ex occasione porro huius pie
 traditionis succerevit, Ecclesiae pastoribus
 altu stertentibus, superstitio et abusu in,
 uidiola propago: huic successit mira Li-
 centia illoru homiu qui tanq iurati hostes
 traditioni potius sanctoru, qua abusibus
 bellu mouere. Jam ergo bonoru profusa
 fuerit dissipere, an decetius sit totam
 arborem radicitus euellere, an nepe-
 silentes ramos amputare. Oia certe sic
 instituenda sunt, ut edificetur ecclesia.
 Hoc aut secusum, uidetur potius indigere
 freno qua cascariibus: Et qm licentia,
 iuxta, conicu, ones sumus deteriores, p-
 stat lasciuoru cohercere libidine, quam
 obedientibus donare Libertatem. Non ui-

Vota mona-
stica:

deo quomodo persuasurus sis perpetua uitae ab-
stinentia ei, qui cogi non potest ut uel cer-
nis aliquot diebus uirum bonum prestet. Et haec
quidem mea est sententia. Jam tandem
ad uotorum rationem deuenimus, quo
igitur exordio utar? In hoc opinor consen-
timus omnes. Vota omnibus omnium hominum gene-
ribus in usum fuisse, sub Lege, sub Euange-
lio et post Christi ascensionem usque ad nra
specula. Votorum autem quaedam sunt tempa-
ria, quaedam perpetua. Votum paucis in
Catholis temporarium fuit. Aduersarij autem
nri de uotis Monasticis in hoc articulo
loquuntur, Monachos nescio cuius non im-
pietatis insimulant. Nos porro non desce-
dimus in arena, ut cum quoquea digladiemur
atrotius, nec eius sumus amici, ut libe-
at rationem reddere ijs qui in gervio car-
bone Monachorum institutum notare am-

induxerat, sed propositu^m ~~mon~~ est, Ecclesie con-
 suetudinem, patrum priscorum testimonijs, ab ad-
 uersarijs defendere casu^m mⁱjs. Et ut can-
 dorem nostrum ipsi aduersarij uideant, in-
 genue fateamur Monachos merces suas
 plus satis Laudasse, multos incautos in-
 nassam illexisse, superstitionibus et hypo-
 crisi opera dedisse, a prima ipsorum institu-
 tione plurim decessisse, Notu paupertatis,
 obedientiae, et castitatis uix noiscentis re-
 timuisse, Quis em hęc negabit? Abusus aut
 sunt, no institutu ipsu. At nos in hoc sumus,
 no ut aliquo fido excusemus abusum, sed ut
 uindicemus bonu uotoru usum, et defen-
 damus hanc uotora ratione a multis sor-
 cibus in Ecclesia catholica obtinuisse. Quis
 em non amaret Monachum qui uerbo et
 ex a^o celebs uiuere, qui humilis obediret
 presidi, qui uanas et fluxas huius mundi
 no magnificeret diuitias, Sed hinc illex

Libera co-
 fessio,

De professione
 monachoru, aliquid
 baptisimū uotum,
 ab Hieronymo ar-
 ticipio, ex epta ad
 paulu de suppre
 olim Blasilla.

11 nre impa

Vide sadalim
 in Rom: cap. 14.
 pag. 205.

Lachrima, quod celibatu, paupertate, et obe-
dientiam professi, impurissime uiuunt, di-
uitijs inhiat, et omis iugi sunt impatientiss.
Ergo bonos opinor amabunt monachos, ue-
tribus aut facessut negotium aduersarij no-
stri. Reformatur ergo Monasteria, et Monach
sui admonentur officij, et nulla erit disse-
sio. At meminert aduersarij monachos
no solum esse in causa, quod via huius insti-
tuti sunt turbata, sed etia primates nostros
nobiles, Reges, Imperatores, qui sola auaritia
aut aua eius gnis ratione moti, pu-
eros suos in Monasteria intrudere solent, &
Exempla notiora sunt qua uelim. Quod si
perrexerint aduersarij porro damnare uo-
toram ratione, re ipsa declarabunt, se
plano contemnere patres, qui illoru quam
diligentissime meminert. De Celibatu in
superiorib, dictu est ubi egimus de coniugio
sacerdotum. Notoru aut ratione Lutherus

Vide cap: 14 La.
hinc omnes Corinthij.

et Melancton non semel tantum tractarunt
 Idipsum et nostri fecerunt maxime Eckius,
 Dietrichburgius, Sassegerus et alij ut non sit
 necesse sepius tractata retractare. Certo
 abunde suppeditat nobis exempla, ad
 comprobanda uota. Patrum nunquam non ma-
 gnificanda monumenta. Audiamus, ob-
 sacro. D. August: Quod cuiquam antequam uouisset
 liceret, cum id se nunquam facturum uo-
 uerit, non licet, si tamen id uouerit, quod
 uouenda fuit, sicut est perpetua uirgini-
 tas, uel continentia post exposita conubia,
 solutissimè a uinculo coniugali. Hactenus ille
 ad Pollen. lib. 7. ca. 24. ubi etiam expresse
 locum illum Pauli de uirginibus uidiuis pro
 uotis allegat. Docet itaque D. Aug. Vota illa
 esse seruanda quae uouere licet: Castitatis
 porro eiusmodi uotum esse. Et ne quis putet
 haec impossibilia esse uota, Lib. 2. ad eundem
 Pollen. ca. 19. inquit, Non potest torreat sarcina

Augusti

Vide Chalcedo
Synodum

Soluis

Eadem su
pra habes
de coniugio
Sacordo.

In Math.
ca. 19.

Apolog.

conscientia. Leuis erit, si Christi erit, Christi
erit, si fides aderit, q̄ impetrat à iubente q̄d
iusserit. Non eos frangat, quod uidetur eoru
continentia necessitas esse, no uoluntatis,
quia et illi, q̄ ea uoluntate elegerunt, fecerunt
eam necessitatis. Et hec quidem ille. Ab
Augi sententia no abhorret quod. D. Orige
nes scripta reliquit, Qui uult capax esse,
inquit, uerbi quod de Castitate proditum
est, potat credens dicenti, et accipim, non
dubitans de illo q̄d dictum est, Omnis qui pe
tet accipit, Et no ita multo py: datum est aut
omnibus qui huiusmodi gladium sibi pe
tunt ex deo. Ex his ergo ea patet uo
torum usum, ueteris ecclesie patribus, non
fuisse incognitum. Et certe plus me mouet
umea sententia prisci patris, qua in uersa
Apologia Battologia, Scribit Melancton
Bernardus, Franciscus et alios sanctos ui
ros fuisse usos uotora illora ratione, pro

propter utilitate corporale, ut expeditiones, es-
 sent ad docendum, et ad alia pia officia, no-
 quod opera ipsa per se sunt castus qui iustificat,
 aut meretur vitam aeterna. Tu porro
 audi quo modo D. Augs. uotu continentiae suis
 auditoribus reddidit commendabile. Pre-
 sumito, inquit, fidei, roboramini, per manore
 qui uouetis et redditis dno deo vtro uoto per
 potentia continentia, no propter presens specula,
 sed propter regnu cog ora, Eiusdem sententia est
 D. Amrosius, inquit, Qui uxore ducit, utiq
 non peccat, quia quod concessu est facit, si
 uero contempserit, meritum sibi collocat et
 corona, Rursu notatu dignissim est quod
 Augs, de peccatoru meritis et remissione.
 Lib. 3. ca. 7. dicit, Iouinianus, sanctimo-
 nialibus, etia etate prouectioribus nuptias
 persuasisse dicitur, no illiciendo quo eam
 aequam ducere uellet uxore: sed disputa-
 do uirgines sanctimonio dicatas, nihil am-
 plius fidelibus coniugatis apud Deu habere

De sancta
 uirginitate
 ca. 29.

In 9. Cor. 7.
 Vnde Chrysostomus:
 in 9mo. Hom. 17
 pag. 40. b.

Iouinianus
 Hereticus
 Vnde innotuit
 Lib. Remedia: 2.
 cap. 22.

meritorum, Hec Augs ad uerbum, Unde facit
Lime noscitur quantum absit Lutherus a Iouim-
ano, noscitur etiam quid D. Augs de meritis
eorum sentiat, qui Deo uota perpetua continentia
ex aco persolunt. possem et aliorum patrum
testimonia pro hac sententia roboranda ad-
ducere, sed pijs hęc adducta suffecerunt, Quę
hic desideratur articulo 23. de sacerdotum
coniugio uideantur, Nouimus patres maxie
D. Hiero: et D. Augu: no bene audire apud ad-
uersarios ob plurima continentia comenda-
tionem, sed nihil moramur sinistra illorum
iudicia. Si obiecerint patribus, scripturę te-
stimonia dicemus et hęc illis no fuisse in-
cognita, nec contempta, nec patribus desuisse
iudicium, et dexterius opinor, qua nascuntur
illis, persuasum tibi hoc habere Faustum, Iou-
ianam et alios eiusdem farinae hoies no
frigide bonis patribus scripturę testimonia
obicisse: eius siquidem gustum ex patrum
monumentis haurire lib. Licebit: Jam qua

rator libuisset patribus manifesta impieta-
 tem (si modo talis est uotoru ratio) contra
 manifestum Dei uerbum propugnare. Nos
 forte incusent impietatis, hypocrisis, supersti-
 tionis, uel auaritia, adde etiam institia; an
 porro hec in priscos patres rogueri possint, ipsi
 uiderint. Mihi uideor a signante tutius cu
 illis pie errare, qua cu aduersarijs quicq;
 temere tentare. Obijciunt aduersarij scri-
 pturas, at hanc sensum ex patrum monume-
 tis accipio. Vocat aduersarij prohibitione
 coniugij, ex parte, doctrina demoniorum.
 Ad hoc responder Augs, ille prohibet, qui hoc
 malum esse dicit: no qui huic bono aliud me-
 jus anteposit, Melior aut est continentia
 ab omni concubitu, q; uel ipse matrimonia-
 lis concubitus qui fit causa signendi. Obij-
 ciunt aduersarij, Virgosi misseru, no pec-
 cat: Responder Chrysoi et post hunc Theophi-
 lactus, Virgo deo dicata, si misseru de-

institia

Cont Fau.
Lib. 29. ca.
6.

De bono con-
iuga: ca. 6.

Inquit, haud dubio plurim., utpote q̄ Chro
sponso super induxerit aduſtorum. Obijtiat
ex paſſo. Melius eſt nubere quā uiri. Reſpon
det Ambro. Hoc dictu ad non poſſe itam per
tinet, ad nodum uelata. Ceteru quae ſe ſpo
pondit Chro, et ſanctum ueſame accepit, ea
nupſit, ea immortali uincta eſt uero, Et iam
ſi uo uera nubere comuſi lege coniugij,
aduſtorium perpetrat, ancilla mortis ef
ficatur. Hec ad uirg. Laſſam cap. 5. Nam
et coniugiu hoc longe pſtantius eſt q̄ cor
ruptiſe, que admodu au Nazianze: oroe
29. Obijtiat ex Euangelio Non omnibꝯ da
tum eſſe Q Reſponſum eſt ab Orige: et Au
guſtino paſſo ſupra, et horu ſententia per
oia ſuſcribit. G. Nazianzenis Oroe. 30. pag.
298. Obijtiat, Epꝯ ſit unus uxoris uir,
Reſpondet Chriſo: no ea ratioe dictum, qd
id nunc in Eccleſia obſeruetur. Oportet em,
inquit, omi proſuſ caſtitate ſacerdotem

In scripturis interpretandis, et si multa dici possint quae magis non sunt, 99.
tamen in his eligendis et intelligendis quod omnis vel pars omnis scripturae
recte. D. Augs. ornata esse, De Patientia Job. Hom. 2. Vi-
Epla 59.

des quo loco habeamus scripturas sanctas
canonicas: Vides unde nobis israhel pe-
tatur interpretatio, Vides denique mihi ab
aduersarijs nobis obijci, quod a priscis Pa-
tribus non sit auditum, et solutum. Nemo
itaque mihi vitio uertat, opinor, quod Patru
insequens uestigia, aduersarioꝝ castra
contempserim. Certe D. Augs. consulet pa-
tres querendos, ut scripturas in spem
pugnantes, concordet, de duabus aenab,
con Manich. cap. 7. Quod de uoto casti-
tatis dictum est, ad asia duo repetitum
esse uolumus, Voluntaria paupertas,
Humilis obedientia, nemini vitio datur,
Et Apologiae artifex inquit, Neque uero accu-
samus omnes, Arbitramur enim passim asieꝝ
uiros bonos in Monasterijs esse, qui de
humana castibus moderato sentiunt,

Voti uoluntaria
paupertatis mo-
nis D. Vobang
pont. max. Epla
de reuol. conu.
mon. pag. 197.

nec probat sevitia, quae exerceant hypo-
critae apud ipsos & igitur non accusabunt
eos qui sunt quod audire uolunt, Celibes,
pauperes, obediens. Sed conueruntur
rursus aduersarij, dicentes oia apud
Monachos esse plena simulationis, Pau-
peretatem iactant in summa copia reru,
obedientia iactant, cu nullo genus
hoim Libertate habeat maiore, quam mo-
nachi. de celibatu non libet dicere qua-
pauus sit & Accipe bene philippo respon-
sionem nostra simplice, et, in fallor, non
impiam. In hoc utrisq; insumitur iam
Labor, no ut quid factum sit traducatur
solum, sed ut huic morbo remedium req-
ratur. Vos opinor no oia, q a uestris uel
facta, uel scripta sunt excusare contabi-
nis, sed potius quid fatienda, scribenda
sit in posteru prescribere curabitis. Multa

profecto differt Confessionis uestrae Libel-
 lus, ab alijs scriptis pridem à uobis emis-
 sis. Hoc ipsum et de nostris tibi persuadere
 uelim. Dissipitendum igitur est, quomodo insti-
 tutu illud monachorum, quod per se ma-
 ius non est, repurgari possit. Displicet tibi hypo-
 crisis et simulatio pietatis, circumspectio-
 dum quomodo in horu Locu uera pietas sta-
 tuatur. Jactant, inquis, paupertatem in
 summa copia reru: at hoc simpliciter ma-
 ius non est, si hoc, inq, eo fit alic, quo opulentiss.
 David dicebat peregrinus, egeus, et paup-
 sum: Hic em mihi uere pauper est, non qui
 uel pauca uel plura possidet, sed qui nec
 diuitias amat, nec ab egestate abhorret.
 Postulas ut tibi tuum monachum ostenda;
 Ipse fassus es, adhuc esse in Monasterijs
 uiros bonos: et nemo peiora de alijs su-
 spicatur, sicut a sibi Nazianzenus dicit,
 nisi qui ipse bonus non est. Habent aliqua

monasteria multas diuitias, Vera est,
sed horu aliquod in egenos satis fuerit
benigna: quod si uel retinuerut, expone
da: uel exposuerut retinenda, queratur
mediu, ut bona illa post hac dispenserentur,
in Ecclesia comodum, Serua ac retine
tuos Principes, Duces, Comitēs, Nobiles
in oculis tuis, et fac Monasteria studi
osis patroat; et bonu gradum ad pietatis
fastigiu posueris. Na quod a sebi Thesau
ros illos disapidat nescio in que impia,
euangelica non est. Qui minus masi sut,
ex monasterijs hospitafia faciunt, quasia
quasia, qui tamen ipsi sua et uetera pau
perum hospitafia semper neglexerut, Sed
hec alias comodius deplorada sunt. Ve
nio ad hoc quod professores obedientia
inobedientia arguit. Non possumus ne
gare qui Monasteria multos habeat cessa
tores, responsatores, et cotumaciss. sancta

Obedientia.

obedientia contemptores, sed horu mūnera
 auxit dogina à uestris mūndo inauspi
 catiss. usatu. Verūm de hac obedientia
 no loquūtūr scio, sed quod gladio Ma
 gistratus uidentur monachi nullam ex
 hibere obedientia, Quod si hoc uoluerit, uo
 lunt aut haud dubie, hanc nostra deson
 sionem benignis auribus suscipiant. Si
 Imperatoria Maiestas gladium à Deo
 iuxta Aptm accepit: et qui potestati re
 sistit, Dei ordinationi resistit. Monachi
 aut ex Liberali imperatorū benignitate
 ab omi iugo exempti sunt: qua ratione sub
 iuga mittere uolunt aduersarij, eos quos
 Dei ordinatio Liberos facit. Ab eo em Libe
 ri facti sunt, que dei ordinatio Impatore
 esse uoluit. Quē Bützerus a sibi contra
 hec effūit, apud cordatiores, no habet
 Locum: nisi fortasse sic iudicari uelit
 Bützerus, ut priuilegia ciuitatibus donata

Vide in Augm
 Trall. 6. in
 euage: 101.

Castitas.

Nestitus

rata sunt perpetuo ac firma: que autem
clero data sunt, nihil sunt nisi mere
bulla. Questio hęc non monachos car-
pit qui donata fruentur Libertate, sed
illum cuius beneficio Liberi sunt. Tertium
quod castitatem adinet in superioribus
expensum est. Quod de scholis toties occi-
munt, nobiscum fatiunt. Optamus antiqua-
tas in Monasterijs scholas restaurari,
scholas pietatis, non hereticae prauitatis,
ubi pietas pietas uera discatur, no ubi
docetur quo illa contemnatur. De Cantu
et Vestitu et alijs ceremonijs nihil hacten-
us. Ex philone Eusebius multa propta-
ra habet de monachismo. Ecclesiastica hi-
storia Lib. 2. ca. 17. Habitus porro mo-
nachoru meminit D. Augs in de ope mo-
nachorum ca. 28. et 31. ibidemq; inu-
ditur in eos qui coma nutriunt. Et ca. 30.

docet Monasteria saniori fuisse doctrina
 fundata, Meminit idem Augs uestitus
 sanctimoniafium, contra Faustum Lib. 6.
 cap. 9. Et quod totum institutum Mona,
 choram et Monacharum adinet, Locus
 dignus est, apud eundem Lib. 9. contra Ma,
 nichios de moribus ecclesie cap. 31 et seque,
 tibus: est em ibidem uidere quid monachos
 deceat et quid minis. Quid quod ipse idem
 Augs suo tempore a quibusdam masefariis
 hominibus maductus est, monachis mi no,
 mine, quod quia confictu uideri possit,
 non grauiabor ipsius uerba adscribere:
 Locus est contra Literas petisiani Lib. 3.
 cap. 40. Petisianus pergit ore melodico
 in uituperatione Monasteriorum et Mo,
 nachorum, arguens etiam me quod hoc ge,
 nus uitae fuerit a me institutum. Hactenus
 Augs que uolumus quasi huius fabule ~~...~~

Vide ad. Hinc:
 ad Sabiniam
 de Monachorum
 Coenonijs.

Monachorum
 institutum
 ab August.

Catholici absolute esse: nihil enim hic à nobis dici potest,
quod non ab alijs catholicis dictum fuerit
et copiosius et doctius. Ecclesia potius quàm
Monachorum patronum egimus, errata ag-
noscimus, nullius impietati patrocinamur,
morum morbum non occulamus, et tan-
dem catholicum antidotum expectamus.
Et hoc tandem dicere habuimus de
uotis monasticis, totoque Monachorum
instituto. Si quis saniora dabit, age-
mus gratias: ad ultimum articulum acce-
dimus.

De potestate ecclesiastica
Articulus. 26.

Quæ ad hunc articulum pertinere uide-
tur, in præmissis Articulo 15. tractata sunt,
nimirum quomodo aut quatenus Episcopis
datum sit traditio, statuta, et ceremoni-
as in ecclesijs instituere, Scripsit hac

de re multi alij, ex quibus nos uideimus
 Epi Viennensis, Ioan Eckij, et nouissime
 doctissimas Campensis Lucubratores. Vnde
 superfluum uideri merito posset, si nego-
 tium hoc astius repetere uellem. Adde
 quod multa aduersarij uestro concedunt,
 nobis, de quibus olim magna sunt, inter
 partes altercatio, reprehendunt item
 in nris que citra impudentia excusa,
 ut adum comendari possunt minimis.
 Ex confessione accipimus quod docent di-
 scrimen esse inter ecclesiastica potesta-
 tem, et potestatem gladij, et quod docet
 utraq; propter mandatum Dei religioso
 uenerandam, et honore afficienda esse,
 tanq; summa beneficia dei in terris, Acci-
 primus, quod sentiunt, potestatem clauis,
 seu potestatem Eporu, iuxta Euangelium

Philippis

Epou ptas.

Epou Statuta.

potestatem esse seu mandatu Dei, predi-
candi Euangelij, remittendi et retinendi
peccata, et administrandi sacramenta.
Addit que concordia remoueri no possunt,
sicut nec debet. Si qua habet potestatem,
inquit, gladij, hanc no habet, ut Episco-
pi ex mandato Euangelij sed uero huma-
no donata a regibus et impatoribus ad
administrationem ciuilem suoru bonoru.
Addit Epou habere potestatem cognosce-
re doctrina, et doctrina ab Euangelio
dissentiente rejicere, et impios, quoru
nota est impietas, excludere a comu-
one ecclesie, sine ui humana, sed uer-
bo. Nec excludimus docentes, quod li-
ceat Epis seu pastoribus facere ordina-
tiones, ut res ordine geratur in ecclesia.
Exceptione qua ubiq; adiungit, ia saepius ex

Anglicae
Concordiae
impugnatae.

Epou

cūssam memineris. Rūrsus non ita longe
 a fine tolerabilis dicunt, Non petunt
 ecclesia, inquit Confessio, in Epi honoris sui
 iactura concordia partiant, quod tamē
 decebat pios pastores facere, tantū petunt
 ut iniusta onera remittat, quę noua sūt,
 et preter consuetudinē ecclesia catholica
 recepta. Fortassis initio quedā consti-
 tiones habuerūt probabiles causas, q̄ tñ
 posterioribus temporib; nō congruunt. Hęc
 oia, obsecro, quis nō amitteretur? Certe
 mihi talia uidentur, quę si ubiq; et
 semper sic scripsisset aduersarij, Ecclesia
 tantas turbas nunq; uidisset. Nec magis
 inopta sūt ad concordia quę in Apolo-
 gia his uerbis dicūt, Cetera, inquiunt,
 sepe testati sumus, nos politicas ordinationes
 et donationes principū et priuilegia non re-
 prehendere, Hactenus illi. Continentor.

Distingue tempora
 et concordabilis
 Scripturas.

Eporū priuilegia.

traducatur ea q̄ Pastorum negligentia
in Ecclesiam irrepperunt, Certe non dissi-
milandam vitia. Quis enim tergiversari
possit multos abusus irrepperisse in Eccle-
siam, siue uerbi predicatione, siue Sa-
cramentorum administratione respicias,
siue tam Laicorum quam clericorum mores
consideres. Utina Pontifices semper usi
fuisset sua ~~potestate~~ in bonum Ecclesie nostrae,
et ita non esset locus questionum, Potestas
illius Juris ne sit diuini an humani? Quid
caut profuerit semper disputare unde et
quanta habeas potestate, et ne semet re-
spicere qua dextro illa usus fueris? Dicam
cum ipsa Apologia, Quantum est magis, qd
in ordinandis sacerdotibus non deliquit fide-
neus, Quid in mercatu sacerdotiorum, Item
in periculosis dispensationibus nihil ne est
icitij? Ab equorum stabulis, e cucina rapiuntur.

11 potestate

Vide @. Hezema
Lemmann lib: 7. ca: 16.

Nostri homines 7 indoli, in ordinationibus non, claustris 7 diuinis. ¹⁰⁵ Dignis et
et in his et: et Conspicua in forma, Indignis et 7 in his et diuinis. ¹⁰⁵
Anbi de dng: source.

cap. 5.

per somnium quidem cogitarunt. homines qui
professione sunt indigni, & Vtina uel iam
tandem nostri aduertent quae a se
Gregorius ille. Narriangenus suo tempo
re non sine lacrimis conquestus est, in
quibus de uenerando antistite. D. Athanasio

Oro. 18.

Non accepit & Athanasius & Thronum
que admodum i qui tyrannidem quandam
aut hereditatem propter opinionem sortiuntur,
ac uolenter propter patientiam egit, Age
em degenerantem et aduersum non sunt
sacerdotum, et qui professione sunt indigni,
qui nihil ad sacerdotium afferunt, neque boni
consequendi gra laborarunt, nihilominus
tamen et discipulos se et doctores pietatis
ostentat, et priusquam purgantur, purgat:
heri sacrilegi, hodie sacerdotes: heri sa
crorum expertos, hodie in sacris duces: uero

Oculo.

Elegendo sacerdotis sic providendum est, ut sit nomine inano, & cunctis
 innocens. Ne sit honor sublimis, & vita deserta. Ne sit doctrina profusa, et
 illius alio. Ne res in masculia, ac terribes in pietate. **Q**
 sit replectus omni- **H**actenus quidem ille non minus nra
 bus, & replectus **q**ua sua depingens tempora, Et asibi, non
 preceptus. Ne sit **d**igniorum, sed potentiora sunt throni
 gradus, & cunctis **U**nus divi sanctos facimus, ac sapientes
Nota in desor: esse iubemus eos qui nulla predicti: sapi-
 entia, et qui nisi ad gradum, proterqua
 ambros: de digni- **U**elle adferat. **Q** **U**roc. 8. Hec igitur, **Q**
 somn: cap. 5. **H**ec ergo quae ita sint, dignum est ut et Epi-
 scopi tandem in sinu inspiciat, et quae in
 detur aliquid qd **F**abus suis praeva vel **v**icta gerantur
 forsan cum multoq **C**onsideret: nec solum consideret, sed
 offensa deturvis hinc, **C**oncedet. Corporis siquidem sanitas
 sed boni mlti non **n**on tantu sita est in membris visibib.
 realitate, quia res **q**uantu in capite. Nec mihi hec eo dicta
 potant consuetudine **q**uasi haec omnia iuxta exiget
 non remordet. **C**ognatis quasi vixit **q**uasi haec omnia iuxta exiget
 Innotu hoc panis: **l**argimur, sicut di- **q**uasi haec omnia iuxta exiget
 ad vixit auctu, qui **u**ita obediunt iusto: **q**uasi haec omnia iuxta exiget
 non meliores, sed **q**uasi haec omnia iuxta exiget
 arguunt in Ceteri **q**uasi haec omnia iuxta exiget
 allegum: & simplio: **q**uasi haec omnia iuxta exiget
 res quosq atq immo- **q**uasi haec omnia iuxta exiget
 rans inhabiles pu- **q**uasi haec omnia iuxta exiget
 ram: vel affinitibz **q**uasi haec omnia iuxta exiget
 cognatis quasi vixit **q**uasi haec omnia iuxta exiget
 via mltisq officia sunt, quasi haec omnia iuxta exiget
 largimur, sicut di- **q**uasi haec omnia iuxta exiget
 uita obediunt iusto: **q**uasi haec omnia iuxta exiget
 q. Quodq hys pig- **q**uasi haec omnia iuxta exiget
 rit: illis clericis **q**uasi haec omnia iuxta exiget
 donam gradus, qd **q**uasi haec omnia iuxta exiget
 sunt obediunt iusto: **q**uasi haec omnia iuxta exiget
 Vnde D. Bernhardus epistola 42. ad Hermannum Sacerdotem: Epist.

nūq̄ ingressos fuisse, Exempla clari-
 ora sunt, quā ut recensere necessa-
 rium sit, Negligentiā nostrorū sic
 p̄ferret, ut non iniuria quis Tertullianū
 uerba de ipsis aduersarijs possit, Omnes,
 inquit, scientia pollicentur, Ante sunt per-
 fecti catechūmīn, quā edocti, Ipse mū-
 lieros heretica, quā procaces, quē audeat
 docere, contradere, exorcismos agere,
 curationes repromittere, forte an et im-
 gere, Ordinationes eorū temeraria, Le-
 ues, inconstantes, tunc neophitos collocat,
 nūc secuso obstrictos, nūc Apostatas no-
 stros, ut gloria eos obligent, quia uerita-
 te non possunt, Nūq̄ facilius proficitur,
 quā in castris rebelsum, ubi ipsum esse il-
 lic, promereri est, Itaq̄ alius hodie Epus,
 cras alius: hodie fidei diaconus, qui cras
 1

dicit

Non.

Lector: hodie presbyter, qui cras Laicus,
Nam et Laici sacerdotia munera inu-
gunt. Quod hactenus ille, tu uide in quo
quadret, presbyter et nostri aduersarij
uelint nolint confiteantur necesse est,
se sua potestate non esse usos quemadmodum
factum oportuit, Orent itaque a Deo co-
missorum uenia, et benignum experiantur
iudicem, Jam porro quonia ad finem
hujus operis, dei gra, deuotissimis, preca-
tur ex aio candidum Lectore, accedat
Legat, et iudicet hęc aio pacis et Christiane,
concordie studioso, Et si muerit me
uera uera fidei scopum attigisse, agat
Deo oim bonorum largitori gratias, sin mi-
nis, auctori preceatur a Deo misericordie
uenia, ut qui Ecclesie commodis, cui et
hec oia subiecta uolumus, semper hactenus

pro uirili studuerit, Humanum est Labi,
 admonitus ergo erroris, gras agam, Quod
 potui hoc feci, et quod accepi à Liberaliss.
 dno, in huius sponsæ gratia sponte expo-
 sui. Piscatorie diximus, ut Nazianzenem
 uerbis utamur, non Aristotelice, attamen
 non majestice, sed ecclesiastice, Si quid
 amarū sentius in quēnq̄ dictum est, si
 quid minus modeste, si quia impudenter,
 Venia dent affectibus humanis quos able-
 gare quouis tempore, non est cuius datum,
 Ecclesie concordiam quesuimus, Ecclesiam
 amamus, Ecclesie nos totos dedimus,
 Ecclesiam nobis semper florentem, et Spi-
 ritū sancto fecundam semper conseruet,
 Jesus Christus cui Laus et gloria in se-
 cula saeculorum,

Est heresios doctrina, mendacibus, quae cordis
labore, qua. verborum excusatione exquisitioris
suae heresios excusant. Hila: in Phil: 140. pag. 712.

F

Articul:

Catalogus Articuloz. Pag.
Augustanae Confessionis.

I	Trinitate	1
II	Originali peccato	2
III	Inconatione verbi	5
IIII	Iustificacione impij	7
V	Sacramentis et verbo externo.	14
VI	Bonis Christianoꝝ oporibus	17
VII	Ecclesia Catholica	20.
VIII	Usu et fructu sacramentoru in genere.	25
IX	Baptismo.	27
X	Eucharistia	28
XI	Confessione sacramentali	29
XII	Poenitentia et Satisfactione	29
XIII	Sacramentis iteru	36
XIIII	Ordine ecclesiastico.	39.
XV	Traditionibus humanis	41
XVI	Magistratu.	47.
XVII	Adventu Christi ad iudicium.	48
XVIII	Libero Christianoꝝ arbitrio	48
XIX	Causa peccati	51.
XX	Bonis oporibus.	52.
XXI	Cultu sanctoru.	54.

DE

videtur
confessionis
712.

	pag.
Actus:	
xxix) <i>Utique Speie Cena Domini</i>	63
xxij) <i>Comunio sacerdotum</i>	66
DE xxiii) <i>Missæ sacrificiõ.</i>	68
xxv) <i>Votis Monachis</i>	88
xxvi) <i>Potestate ecclesiastica.</i>	102

189

Accidit Lutheranus quod Imperius edificavitibus,
quibus sua semper disciplina servanda scilicet, in tempore
disponam, quod semper edificam. Hila: cō Constantini
Augusti. pag. 268.

Tot nunc existunt Fides, quod voluntatis: et dicit in
verbis pugna est, dicit de nominibus quibus est, dicit
de ambiguis oratio est, dicit de amicitibus quibus est,
dicit de studiis contentio est, dicit in consensu difficultas
est, dicit aliter aliter amantissima esse episcopi, prope iam
nunc Christi est. Hila: ad Constantini Augusti. pag. 277.

Momentis nunc Historicam esse, qui se nunc non finitum
scripserat predicare ea quibus blasphemiam, monitionem.
Scrupula aut non in legendo sunt, sed in intelligendo:
nunc in pervertendo sunt, sed in dicitur. Hila:
ad Constantini. pag. 279.

Malo sanctis verbis perindicare, si, quia non sancti a
quibusdam habent, esse debent. Hila: de Synodis contra
Arianos. pag. 317.

Immo dicitur ac libri qui finitum Imperium
dogma finitum complerit, contrarium manum
Imperium.

Desinat nuncius inesse voluntatem, desinat ecclesiam quibus
nisi inesse inesse. Argit: episcopi. ad Felix papa

Humane res aliter nunc esse non possunt, nisi quae ad
divinam confessionem pertinent, et Regia et Sacrosanctis de:
fondat auctoritas. Leo papa: episcopi: 11.

110

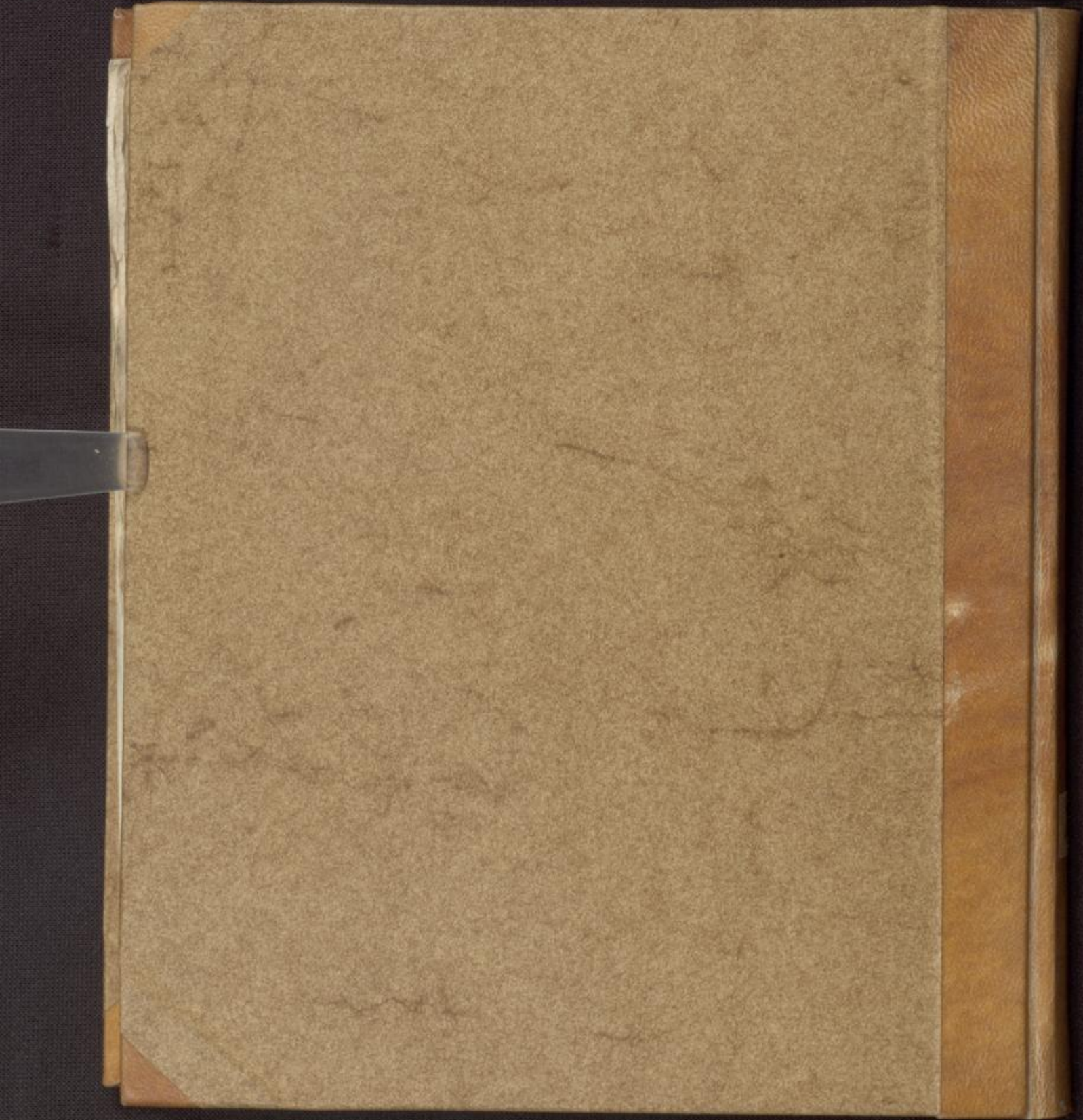
D. E. R.

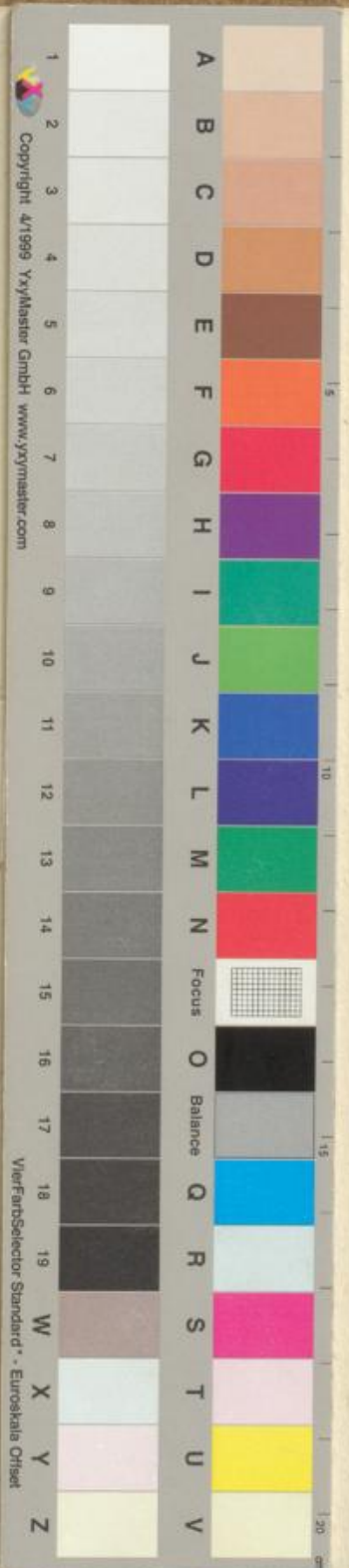
Observato modum, nam rebus in omnibus illud
Optimum exit, si quis tempus exoptauerit aptum.

Aristo: *¶* premit argo Cetera monetur.

Extra vnam in firmu, longo compelle carina;

restauriert Juli 1874, W. v.

Copyright © 1999 Munsell Color Services Lab www.munsell.com

VierfarbSelector Standard - Euroskala Offset

restant

1/2